St. 18 (1708) NOVO MESTO
Leto XXXIII četrtek, 6. maja 1982
Cena: 12 din
13. februarja 1975 je bil list odlikovan z redom ZASLUGE ZA NAROD S SREBRNIMI ŽARKI

DOLENJSKI LIST

YU ISSN 0416 - 2242

Dalje po Titovi poti

Dve leti minevata od tistega turobnega majskega popoldneva, ko je umrl naš Tito. Svet je takrat govoril, da je odšel zadnji od velikanov. Legendarni junak, ki je vse svoje življenje posvetil boju za srečo ponižanih in zatiranih. Bleščeči vojskovodja, ki so ga spoštovali in občudovali celo sovražniki. Oče neuvrščenosti, državljan sveta. Nam, ki ostajamo in nadaljujemo njegovo delo, je bil še mnogo več. Šele zdaj, po tolikem času, doumevamo, da smo ostali brez njegovega tako dragega in zaupljivega glasu, tako osvajajočega pogleda, tako pomirjajočega pogleda, tako zavezujoče strogosti, tako navdihujoče in bodrilne misli.

Beremo, da zaveza, ki nam jo je v dediščino zapustila celovitost Titovega življenja in dela, ni lahka. Pot je izbrana, po njej hodimo že dolgo, a krčiti si jo bomo morali tudi v prihodnje korak za korakom. Kakor nas je s svojo človeško in zgodovinsko navzočnostjo učil Tito. Učil pa nas je verjeti, da se želje uresničijo, če smo dovolj vztrajni. Še posebej, ko gre za individualno in družbeno svobodo. Titova dediščina je zvestoba takšni svobodi, v kateri si pravice in dolžnosti ne gledajo ljubosumno pod prste.

Naključje je hotelo, da je postal Titov govor s slovesne seje CK ZKJ ob 60. letnici naše partije v nekem smislu njegova politična oporoka. Takrat, leto dni pred smrtjo, je med drugim dejal: „Naša revolucija mora ostati takšna, kakršna je bila: neomajna v osnovnih opredelitvah, humana v prizadevanjih, da bi se nenehno širil prostor za človekove svoboščine, in nespravljiva do vseh, ki bi radi ogrozili njene pridobitve in preusmerili njene tokove."

„Nadaljevali bomo mirno, vendar odločno in neomajno po Titovi poti, po kateri smo hodili skupaj z njim več kot štiri desetletja," je pred letom poudaril Cvijetin Mijatović. „Saj je to pot, ki je zgodovinsko preizkušena in tudi v naši praksi potrjena. Obenem bomo še budnejši kot doslej. Kajti zavedamo se, da živimo v času, ko se krepijo pritiski in prizadevanja, da bi oslabili Titovo Jugoslavijo in jo odvrnili z njene poti."

France Popit je podčrtal: „Najgloblja izkušnja, ki smo jo pridobili skupaj s Titom, je spoznanje, da se moramo vselej in v vsakem trenutku zanesti predvsem na lastne sile. Nenehno se moramo zavedati, da živimo v svetu, v katerem nihče nikomur ničesar ne podarja. Ustvariti moramo družbo, v kateri bodo lahko delovni ljudje uresničevali svoje vsakdanje in zgodovinske interese demokratično in po samoupravni poti, seveda enakopravni in enako odgovorni. Zato bodo to pot tudi zavestno branili kot svojo lastno pridobitev."

„Ničesar, kar smo ustvarili, ni mogoče ločiti od ZK in od osebnosti, ki je bila na čelu partije več kot štiri desetletja, od prvega človeka naše revolucije Josipa Broza Tita," je ob prvi obletnici Titove smrti rekel Cvijetin Mijatović. Tito pa je nekoč dejal: „Plodov vsega doseženega dela ni treba pripisati samo meni, pač pa vsej generaciji in tovarišem, ki so šli za menoj in se z menoj borili. Samo en človek ne more mnogo napraviti, naši uspehi so plod nas vseh skupaj."

Za Tita je bilo kaj vredno le življenje, za katerim kaj ostane. Na Sulbergerjevo vprašanje, kaj misli kot ateist o smrti in o namenu življenja, je odgovoril: „Smrt je odvisna od tega, kako človek živi. Če ste naredili kaj koristnega, vas bo to preživelo. Če je kdo igral določeno vlogo v življenju, se svet ne bo podrl, ko bo umrl. Kar je naredil dobrega, bo ostalo. Marsikaj je odvisno od tega, kaj je človek dal domovini ali ljudem. Zgodovina je dolg proces. Ljudje nikoli ne pozabijo, kar je pozitivnega storil kak voditelj. Zmeraj se bodo spominjali njegovih dobrih del. Pregovor pravi: ‚Srečen je človek, ki živi večno.' Pomen tega pregovora je, da je ta človek ustvaril nekaj dobrega."

In Tito je to storil. Zato bo živel večno. Zato je srečen človek.

V Sevnici žive ure zgodovine

Priprave na srečanje mladih zgodovinarjev

Pionirji iz vse Slovenije že nekaj mesecev zbirajo gradivo za raziskovalno nalogo „Otroci med NOB". Nalogo je razpisala revija Pionir skupno z Zvezo prijateljev mladine Slovenije. Gostitelja, sevniška občinska Zveza prijateljev mladine in občinski svet Zveze pionirjev, pričakujeta 14. in 15. maja v Sevnici okrog 200 malih zgodovinarjev, članov zgodovinskih krožkov, z njihovimi mentorji. Na isto temo bo 35 pionirjev iz vseh pionirskih odredov sevniške občine risalo.

Srečanje bo izredno delavno. Najboljše bodo izbrali s testi. Šest prvouvrščenih ekip bo svoje znanje javno pokazalo na kvizu v sevniškem gasilskem domu. V isti dvorani bo tudi srečanje z nekdanjimi pionirji. Gostje iz drugih osnovnih šol številnih krajev Slovenije si bodo ogledali zanimivosti Sevnice, med drugim sevniški grad, kjer bo razstava ustvarjenih del malih likovnikov. Otroci si bodo ogledali tudi Jutranjko.

A. Ž.

RAZSTAVA O TITU ŠE ODPRTA

9. maja bodo v galeriji Delavskega doma Edvard Kardelj v Krškem zaprli razstavo „Tito – misel – beseda – dela", ki jo je v počastitev 90-letnice rojstva tovariša Tita, 9. kongresa ZKS in 12. kongresa ZKJ, dneva OF in praznika dela ter dneva osvoboditve pripravila komisija za agitacijsko propagandno dejavnost pri OK ZK Krško. Zvezno razstavo Arhiva Jugoslavije, ki jo je za slovensko turnejo priredil mariborski Pokrajinski arhiv z nad 200 eksponati (predvsem fotografije in drugi dokumenti), si je doslej v Mariboru, Celju in Ptuju ogledalo že okoli 27.000 obiskovalcev. Po Krškem, kjer je obiskalo galerijo od 29. aprila že več tisoč občanov, zlasti mladine, pa se razstava seli še na Ravne in v Titovo Velenje.

DOBILI SO REPUBLIŠKA PRIZNANJA OF

Na večer pred praznikom Osvobodilne fronte je bila v Ljubljani slavnostna seja Republiške konference SZDL Slovenije, na kateri so podelili tudi letošnja priznanja OF. Med dvajset dobitniki tega uglednega republiškega priznanja so tudi Ivan Germovšek, Vinko Kersnič, Stane Potočar–Lazar in Rihard Romih, družbenopolitični delavci iz občin, ki jih pokriva Dolenjski list.

88 smrek za Tita

V Belici so dokončali Titov spominski park

Na dan OF, 27. aprila, so v Belici v krajevni skupnosti Osilnica kot prvi v občini Kočevje dokončali urejanje spominskega parka predsednika Tita. Park je v bližini Ožboltove domačije, iz katere izhaja več znanih partizanskih borcev.

Park so ogradili s 500 cipresami. Do njega so zgradili tudi dostopno pot. Najbolj pa seveda v njem ugaja 88 srebrnih smrek, ki spominjajo na 88 let predsednika Tita. Sredi parka so uredili petokrako zvezdo.

Urejanje parka je vodila krajevna konferenca SZDL Osilnica. Na delovnih akcijah so sodelovali tudi člani drugih organizacij. Posebno prizadevni so bili šolska mladina in pionirji.

PRVOMAJSKI SPOMIN ŽRTVAM NA JAVOROVICI – Javorovica postaja za prvi maj iz leta v leto večje shajališče dolenjskih delavcev, kmetov in intelektualcev. Letošnjega tradicionalnega srečanja, ki je posvečeno spominu na 16. marec 1944, ko je tu pod kroglami in noži izkrvavel 4. bataljon Cankarjeve brigade, se je udeležilo prek dva tisoč ljudi. Na prizorišče pokola so ob 11. uri prikorakale tri brigade z več kot štiristo pohodniki, ki so svojo pot proti Javorovici pričeli z Gornjega Vrhpolja, iz Vodenic in Straže. Borce, aktiviste, mladino in druge je pozdravil slavnostni govornik Janez Lužar, živa priča dogodkov na Javorovici, kulturni program pa so pripravili učenci osnovne šole Martina Kotarja, mešani zbor in godba na pihala. (Foto: Janez Pavlin)

V Pleterjah bogatejši muzej

Pred prvomajskimi prazniki odprta prenovljena in razširjena muzejska zbirka prikazuje tudi predvojno revolucionarno dejavnost – Odbor Cankarjeve brigade podelil plaketo kartuziji

Ob navzočnosti predstavnikov občinske skupščine in družbenopolitičnih organizacij novomeške občine, šentjernejske ZB in krajevne skupnosti, borcev Cankarjeve brigade in drugih udeležencev so v petek, 30. aprila, popoldne v kartuziji Pleterje odprli prenovljeno in izpopolnjeno muzejsko zbirko. Na slovesnosti je o pomenu pridobitve govoril Anton Štampohar, kustos Dolenjskega muzeja, nastopil pa je tudi Šentjernejski oktet.

Štampohar je med drugim povedal, da je minilo že blizu dvajset let, odkar je bila v pleterski kartuziji postavljna muzejska zbirka, ki je poleg vloge samostana med NOB prikazovala tudi dogajanje v tistih usodnih, a junaških letih na delu ozemlja pod Gorjanci. Slikovno in dokumentarno razstavno gradivo, pridobljeno v zadnjem desetletju, je ob lkratni obnovitvi razstavnega prostora narekovalo novo postavitev razstave.

„Glavna novost zbirke je v tem", je poudaril Anton Štampohar, „da je odslej predstavljena revolucionarna dejavnost med obema vojnama, vojno obdobje pa tudi s številnimi dokumenti in nekaj muzejskimi eksponati. Žal premajhen razstavni prostor ni dopustil, da bi postavili na ogled vse zbrano gradivo."

Na slovesnosti je generalmajor Lojze Hren izročil priorju kartuzije Pleterje, Janezu Drolcu, plaketo, ki jo je temu samostanu podelil odbor borcev Cankarjeve brigade za njegov izjemni prispevek v skupnem boju za osvoboditev, še posebej pa za vsestransko pomoč Cankarjevi brigadi. „Plaketa naj bo tudi v spomin na bližnjo 40-letnico, ko je Cankarjeva brigada v sodelovanju s prvo slovensko proletarsko brigado Toneta Tomšiča in 13. hrvaško proletarsko brigado Radeta Kočarja pregnala sovražnika in osvobodila samostan Pleterje," je ob izročitvi poudaril generalmajor Hren.

V PLETERJAH VEČ OBISKOVALCEV – Pregledno urejeno, sicer pa prenovljeno in razširjeno muzejsko zbirko v Pleterjah so si že med otvoritvijo z zanimanjem ogledali vsi udeleženci slovesnosti. Ta tihi kraj pod Gorjanci bo poslej gotovo obiskalo še več ljudi. (Foto: I. Zoran)

Povejmo z jasno besedo

Pripombe Posavcev na osnutek statuta ZKJ – Ob papirjih ne zanemarjati vsebine

Na pobudo medobčinskega sveta ZK Posavje je bil 29. aprila v Krškem posvet o osnutku sprememb in dopolnitev statuta ZKJ. Manjkalo je več kot polovico vabljenih, vendar je bila razprava kljub vsemu živa in prisotni so se z zanimanjem vključevali vanjo.

Med drugim je bila izražena misel, da mora biti statut napisan tako, da ga bo razumel vsak član brez pravnega tolmačenja. Zveza komunistov je delavska partija, zato je tembolj pomembno, da so določila jasna, da ne dopuščajo dvomov.

Izkušnje iz prakse kažejo, da je treba nekatere stvari dopolniti v slovenskem statutu, če jih statut ZKJ ne bo upoštevalo. Tako na primer predsedstva OK ZKS pri nas ne vodi predsednik, ampak sekretar. Predsedniki OK ZKS zdaj namreč niso poklicni funkcionarji in bi jim s tem naložili veliko delo, ki ga poleg službe ne bi zmogli. Konferenca bi tako dobila še enega poklicnega politika, kar je v nasprotju s težnjami po deprofesionalizaciji političnega dela.

Glede mandata za organe ZK in njihove funkcionarje so na posvetu v Krškem menili, naj bo časovno opredeljen tudi za člane posameznih organov. Vsaka štiri leta se jih sicer zamenjata dve tretjini, vendar se kaj lahko zgodi, da bodo nekateri ostajali člani v neskončnost. Razpravljalci so predlagali poenotenje določila o akcijskih konferencah ZK. Razliko naj bi odpravili tudi v tem, da je komunist dolžan delati ne le tam, kjer je zaposlen, ampak tudi tam, kjer živi. Glede delegiranja članov OO ZK v organe krajevnih skupnosti pa je prevladalo mnenje, naj bi komunisti svoje interese združevali in uveljavljali preko Socialistične zveze, da niso potrebni še posebni stolčki v svetih in skupščinah KS.

JOŽICA TEPPEY

Papir bo ,če bodo tudi devize

14,8 milijona dolarjev naj bi združili jugoslovanski potrošniki rotopapirja – Nujen takojšen podpis sporazuma, sicer bodo posledice težke – Slovenija že podpisala

Tovarna „Djuro Salaj" ne more več sama nositi vedno večjih bremen pri proizvodnji rotacijskih papirjev in tako zagotavljali izhajanje politično informativnega tiska v skoraj vsej Jugoslaviji. Kritični devizni položaj terja takojšnje združevanje deviz na osnovi samoupravnega sporazuma o združevanju dela in sredstev na podlagi trajnega poslovnega in finančnega sodelovanja.

To so bistvene stvari s tiskovne konference 28. aprila v Celulozi, kjer so sodelovali tudi predstavniki republiškega komiteja za informiranje, siseota in Gospodarske zbornice Slovenije. Že omenjeni sporazum so doslej podpisali samo slovenski porabniki rotacijskega papirja ČGP Delo, Ljudska pravica, Večer in Tiskarna Toneta Tomšiča, ki so se obvezali, da bodo zagotovili 2,9 milijona dolarjev za potrebne surovine krških papirničarjev. Zdaj so na potezi v drugih republikah, kjer bo treba zbrati še 11,9 milijona dolarjev, sleherno odlašanje podpisa sporazuma pa bi lahko pomenilo le, da bo proizvodnja za domači trg resno ogrožena, z vsemi posledicami.

Letos potrebujejo za proizvodnjo okoli 88.000 ton rotopapirja za domači trg 34,1 milijona dolarjev, sami bodo z lastnim izvozom pokrili 19,3 milijona dolarjev, tako da znaša devizni primanjkljaj okoli 14,8 milijona dolarjev. V. d. direktorja „Djura Salaja" Silvo Gorenc je povedal, da so v letošnjih treh mesecih navkljub vsem težavam delavci naredili že 21.000 ton roto papirja, to pa je 8 odstotkov več, kot so načrtovali.

P. PERC

ELEKTRIKA ZA PRAZNIK

Na območju vaškega odbora Log v sevniški občini na Orlah trije gospodarji še niso imeli elektrike. V skupni akciji vaščanov – vključenih je bilo 35 vinogradnikov – to pomlad gradijo vodovod. Obenem bodo položili električni kabel. Gradnja jih bo veljala precej denarja. Vsak mora za kabel prispevati po 20.000 tisočakov, 6.000 din pa za vodovodne cevi. Če poleg tega živi še na Logu, mora prispevati za tamkajšnji asfalt in kanalizacijo, kar spet lahko stane 12.000 do 17.000 dinarjev.

VREME

V četrtek bo zahodne kraje doseglo poslabšanje s padavinami, ki se bo počasi pomikalo proti vzhodu. V nedeljo bo ponovno izboljšanje vremena.

Ljubljansko pismo

Kako iz dolgov

Izmed vseh gospodarskih tegob, ki smo si jih v zadnjih letih nakopali z premalo premišljenim, pa tudi neodgovornim ravnanjem in odločanjem, nas najbolj tepe zadolženost v tujini. Naše nenehno zadoževanje na tujem je ostalo kolikor tolikc prikrito vse dotlej, dokler zadolženost ni začela ogrožati zunanje likvidnosti države. Po letu 1965 je začel naš delež v svetovnem izvozu upadati, delež v svetovnem uvozu pa smo kljub temu povečevali, vse do leta 1974, kar nam je omogočal zlasti priliv deviz od zdomcev. Po tem letu, ko je začel priliv deviz od zdomcev plahneti, smo se tudi pri uvozu začeli postopoma umikati iz prednjih vrst uvoznikov. Tako se je naše gospodarstvo vse bolj zapiralo v državne meje. Z izvozom tudi nismo bili sposobni dohajati skokovitih podražitev nafte, zato nam ni ostal nikakršen drug izhod iz energetske krize kot zadoževanje.

Ko govorimo o tem, da nismo bili sposobni več izvažati, nikar ne mislimo, da svet ne bi moral naših proizvodov. To ne, resnica je drugje! Ali jih kratkomalo nismo imeli ali pa so bili predragi, takšne pa je bilo možno prodajati le doma. Poglejmo samo kmetijstvo! Pred petnajstimi leti je bil naš zunanjetrgovinski izkupiček pri hrani tako ugoden, da je kar za petino zmanjševal skupno trgovinsko bilanco, zdaj pa uvažamo več hrane, kot jo izvažamo.

Ob vsem tem je treba vedeti, da se bomo morali zadoževati še naprej. Naši dolgovi se še naprej povečujejo iz dveh razlogov: zaradi vsakoletnih razlik med uvozom in izvozom blaga in storitev in zaradi zadoževanja, ki je potrebno za odplačevanje dospelih dolgov in kreditov. Tako je jasno, da skupnega dolga 20 milijard dolarjev ne bomo mogli naglo odplačati, niti ni za to potrebe. Zmanjšati ga je treba le za toliko, da bi obresti pretirano ne obremenjevale gospodarstva. Velikost dolga je torej treba ocenjevati povezano z drugimi problemi našega razvoja. Za močno gospodarstvo, usmerjeno v izvoz, takšen dolg ni veliko breme, za majhno, zaprto gospodarstvo pa je vse kaj drugega. Če bi nam uspelo zadržati v naslednjih letih dolg na ravni 20 milijard dolarjev, bi to pomenilo, da – ob zadostni rasti družbenega produkta – naš dolg v tujini sploh ne bi bil več tako težko breme, kot je danes, saj bi ga že krepko načela tudi inflacija v svetu. Zadoževanje pa se bo v prihodnjih letih upočasnilo tudi zato, ker bo vse teže priti do kreditov.

A kar je še zlasti treba vedeti: zaradi zadoževanja smo doslej živeli na tuj račun, česar pa v dolgih razdobjih razvoja ni mogoče računati. V dolgih razdobjih razvoja opredeljuje življenjski standard le povprečna družbena produktivnost. Če povprečen Nemec naredi na uro dvakrat več kot povprečen Jugoslovan – zakaj, tu to ni pomembno – potem bo ta povprečni Nemec ustvarjal toliko, da bo lahko tudi dvakrat bolje živel.

Zadoževanje samo po sebi ni nič škodljivega, saj ne pomeni drugega kot to, da uporabljamo del produkta drugih. Če ga uporabimo smotrno in z njim povečamo gospodarsko moč, je to koristno. Zadoževanje je tudi normalna pot razvoja za dežele, ki se naglo razvijajo. Res pa je, da smo malo tujih kreditov porabili smotrno. Velik del problema je v sistemu zunanjetrgovinske menjave in deviznega poslovanja, ki ni usklajen s temeljnimi ekonomskimi zakonitostmi, in v nizki produktivnosti dela.

Stabiliziramo se že veliko let, glavni recept za stabilizacijo pa se izraža v pozivu, da je treba povečati produktivnost, oziroma bolje delati. A takšen nasvet ne pomeni nič, če hkrati ne odgovorimo na vprašanje, zakaj slabo in manj delamo in kako doseči, da se bomo obnašali tako, kot je družbeno zaželeno.

VINKO BLATNIK

Tesnila: nepreklicna odločitev

Pol leta čakanja na argumentirano poročilo o (ne)upravičenosti ustanovitve delovne organizacije v Veliki Loki je bilo dovolj, menijo delavci – Referendum 5. maja

Potem ko so bili delavci in samoupravni organi Donitovega tozda Tesnila iz Velike Loke dvakrat izigrani, je zdaj že sprejeta dokončna odločitev, da gredo še tretjič na referendum, na katerem se bodo delavci odločili o novi samoupravni organiziranosti. Za to svojo odločitev so pripravljeni sprejeti vso politično in ekonomsko odgovornost, prav tako tudi komite občinske konference ZK in vodstva drugih družbenopolitičnih organizacij v občini.

V tem smislu je potekala tudi razprava na seji komiteja občinske konference ZK Trebnje in političnega aktiva, ki se je sestal 28. aprila. Kot je namreč znano, v Tesnilih že dalj časa niso zadovoljni s potekom medsebojnega sodelovanja med tozdi, z neizpolnjevanjem nalog, ki naj bi jih imela delovna organizacija, s težavami pri oskrbi materiala, in se boje, da bi zaradi teh težav prišlo do izpada proizvodnje in socialne ogroženosti delavcev. Prvi referendum je bil razpisan že lani proti koncu decembra, a so ga v Tesnilih na pobudo družbenega pravobranilca samoupravljanja Slovenije Vinka Kastelca prestavili in sprejeli tudi pobudo partijskih organov, da posebna komisija prouči razmere in na podlagi tega pripravi z ekonomskimi podatki argumentirano poročilo o (ne)upravičenosti takega koraka. Vendar od omenjene komisije ni bilo niti glasu, prav tako pa ni bilo poročil o razpravah v drugih Donitovih tozdih.

Ker omenjene ocene in poročila niso prišla v Tesnila niti do drugega roka, ki je bil za to določen, je bil prestavljen tudi drugi referendum. Vendar so potem v Tesnilih dobili poročilo delovne skupine CK ZKS, s katerim pa komunisti osnovne organizacije ZK V Tesnilih niso bili zadovoljni. V njem je bilo namreč zapisano le, da so odnosi v Donitu med tozdi slabi, poročilo pa ni bilo podkrepljeno s pravimi ekonomskimi podatki. Z zaključki so seznanili delavski svet tozda, ki je na seji 19. aprila sprejel odločitev, da se 5. maja razpiše tretji referendum o ustanovitvi delovne organizacije v Veliki Loki.

Clan predsedstva CK ZKS Štefan Korošec je kljub temu predlagal, da se ocena zaključi in pripravi kot predlog za razpravo na problemski konferenci ZK v Donitu, medtem ko naj bi njene ugotovitve ne vplivale več na odločitev delavcev v Tesnilih.

Vendar se je v DO Donit ta čas začela prava kampanja proti nameravani odločitvi delavcev. Ne samo da so se v glasilih delovne organizacije in SOZD Kemija pojavljali članki, v katerih je bilo izrečeno odkrito omalovaževanje vodilnih v tozdu iz Velike Loke in trebanjskih občinskih vodstev, ampak so se pripravljali tudi na to, da drugi Donitovi tozdi prevzamejo del proizvodnega programa Tesnil.

Vse to je sodu izbilo dno in odločitev je nepreklicna. Zdaj je treba le še počakati na njegove izide, odveč pa tudi ne bo slišati zaključkov problemske konference, ki naj bi dokončno odgovorila, zakaj je v Donitu prihajalo do takih zapletov.

J. SIMČIČ

Zdravstvo neozdravljivo?

Novomeško zdravstvo v nezavidljivem položaju – Bo veliko pomanjkanje denarja povzročilo krčenje pravic?

Prva skupščina obeh zborov novomeške zdravstvene skupnosti v novi delegatski sestavi 29. aprila je minila predvsem v znamenju volitev novega vodstva skupščine, zborov in vseh odborov, čeprav je dosedanji predsednik skupščine Ciril Jarnovič seznanil delegate tudi z vsemi problemi, ki pestijo zdravstveno skupnost in novomeške zdravstvene delovne organizacije.

Teh res ni malo. Zdravstvu namreč že kronično primanjkuje sredstev za kritje vse širšega obsega pravic iz zdravstvenega varstva, prav tako pa tudi za razvoj. Delež sredstev za zdravstvo zadnja leta ni rasel v skladu s širjenjem pravic, zdravstvenih storitev in naglim naraščanjem materialnih stroškov. Zaradi premalo denarja, vse slabše opremljenosti in še vedno premalo kadrov tudi dokaj ustrezna mreža zdravstvenih objektov ni izkoriščena, kot bi lahko bila. Nekaj še nujnih investicij (pralnica, prostori lekarne, Zavod za socialno medicino in higieno itd.) pa se iz istih razlogov odmika vse bolj v prihodnost.

Razmere dejansko niso rožnate, saj sredstva za zagotavljanje pravic iz zdravstvenega varstva v novomeški občini že od leta 1978 ne zadostujejo, kaže pa tudi, da je zdravstvo v teh letih že izkoristilo vse notranje rezerve. Zdravstvene delovne organizacije bodo sicer še skušale zmanjšati stroške z izboljšanjem bolnišničnega zdravljenja in ukinjanjem nekaterih dejavnosti. In če ne bo šlo drugače, se obeta tudi krčenje pravic.

Novomeška zdravstvena skupnost je namreč leto 1981 zaključila s skoraj 16,7 milijonsko izgubo, imata pa jo tudi zdravstveni dom in splošna bolnišnica. Izguba še ni pokrita, manjka tudi sredstev za letošnje leto. Tako še vedno ni sprejet finančni načrt skupnosti, čakati pa mora tudi sklepanje sporazumov o svobodni menjavi dela. Manjkajoča sredstva naj bi po sklepu februarske skupščine zagotovili za 1 odstotek večjo prispevno stopnjo od letošnjega maja naprej. To niti še ni potrjeno, hkrati pa je jasno, da bi morali prispevno stopnjo za zdravstvo zaradi izpada sredstev IMV pravzaprav zvišati vsaj za 2 odst., če bi hotели zbrati dovolj sredstev.

Z. LINDIČ–DRAGAŠ

Vse na dlani, nič zamolčano

Sindikat v brežiški občini se bo v novem mandatu posvetil uveljavljanju delegatske odgovornosti, izobraževanju sindikalnih aktivistov in ukrepom za boljše gospodarjenje

Občinska organizacija Zveze sindikatov v Brežicah začenja novo obdobje z zadoščenjem, da se je vpliv sindikata v zadnjih štirih letih močno okrepil. Sindikat je dal svoj prispevek k razvoju, poročilo za minuli mandat ne zamolčuje pomanjkljivosti ali neuresničenih nalog. Delo organizacije in njenih organov je prikazano kritično, tako da iz njega natanko zvemo, kje je zašepalo ali obstalo na pol poti.

Na skupščini, ki je minuli teden izvolila nove organe, so že sprejeli delovno usmeritev za naprej. Skrb za nadaljnjo krepitev gospodarstva, za manjši uvoz in večji izvoz ostaja ena najpomembnejših nalog, pri kateri morajo sodelovati vsi delavci.

Predstavnik republiškega sveta ZS Boris Lipužič je ob tem opozoril, da zaslužijo več pozornosti inovacije, od katerih je močno odvisen tehnološki napredek naših delovnih organizacij. Še bolj naj bi spodbujali izobraževanje delavcev. Vsak naj bi imel končano osnovno šolo. Potem bi se marsikje laže vključevali v odločanje.

Na tak primer je na seji opozoril delegat iz IMV. Dejal je, da pri njih zaradi izpadov v proizvodnji odhajanje na seje ni zaželeno in da se zaradi tega njihovi delavci branijo delegatskih funkcij. Omenil je tudi, da je sindikalna organizacija pri njih pasivna, ker poslovodni organi odločajo mimo nje. Tudi poročilo občinske organizacije navaja, da delavčev interes za odločanje slabi predvsem v dislociranih delovnih enotah, ker so tam delavci najdlje od vpliva na oblikovanje samoupravnih in družbenih odnosov v OZD. Zaradi tega so v enoti Šešira in Iskre na Bizeljskem ter pri Elektru v Brežicah ustanovili osnovne organizacije ZS. Ponekod delavci slabo obiskujejo zbore zato, ker jim slabo predstavijo problematiko podjetja in jih kličejo le k formalnemu odločanju. Tudi tam, kjer delajo z izgubo, ni v kolektivu nobene prave samoupravne zagretosti, in tako se tudi sindikalna aktivnost omeji le na sestajanje takrat, ko že ne morejo več izplavati.

J. TEPPEY

Priznanja SZDL in sindikata

V kočevski občini so letos podelili 4 srebrna priznanja SZDL in 10 srebrnih priznanj Zveze sindikatov

Na skupni svečanosti v počastitev dneva OF in praznika dela v Kočevju, ki sta ga organizirali občinski vodstvi SZDL in sindikata, je pred ne preveč polno dvorano govorila sekretarka občinske konference SZDL Tanja Svetličič. Ob tej priložnosti so podelili tudi srebrna priznanja SZDL in sindikata.

Dobitniki srebrnih priznanj OF za leto 1982 so: Zalka Kocjan iz Kočevja, Jože Poje iz Štalcarjev, Jože Veselič iz Livolda in Marjan Mrvar iz Kočevja.

Srebrni znak Zveze sindikatov za letos pa so prejeli: Stane Fabjan (Zidar:), Marko Eigar (ZKGP), Borut Kopitar (Oprema), Miha Majerle (Obč. svet ZS), Vida Ofak (LB), Stanka Sevšek (Govedoreja), Franc Tekavec (Melamin), Branko Vovk (Elektro), Biserka Vovk (LIK) in Konferenca osnovnih organizacij Zveze sindikatov „Trikon".

SREDNJA ŠOLA NOSI KARDELJEVO IME – Center srednjih šol Črnomelj od preteklega petka nosi ime revolucionarja in marksističnega misleca Edvarda Kardelja. Pred Srednjo šolo družboslovne in kovinarske usmeritve Edvard Kardelj, kakor se šolski center imenuje danes, je Janez Vipotnik, predsednik RO ZZB NOV odkril doprsni kip tov. Kardelja (na fotografiji), delo kiparja Stojana Batiča. Ob tej priložnosti so v šolskih prostorih pripravili razstavo Kardeljevega ustvarjanja in dela učencev. (Foto: M. Krumpačnik)

NAD 110 NASTOPAJOČIH

Za kulturni spored prvomajske proslave na Lisci je bilo veliko zanimanja med amaterskimi kulturnimi skupinami sevniške občine. Vseh nastopajočih je bilo nad 110. Poleg godbe sta sodelovala mešani zbor iz Zabukovja in moški zbor krmeljske Svobode, recitirali so člani sevniškega Odra mladih in osnovne šole Sava Kladnika ter kulturnega društva poklicne oblačilne šole. Kot je že običaj na teh proslavah, je zaplesala tudi boštanjska folklora. Slavnostni govornik je bil predsednik občinske skupščine Jože Bavec.

ŠTAFETA MLADOSTI

PRISRČEN SPREJEM TITOVE ŠTAFETE V TREBANJSKI OBČINI – Štafeto mladosti, ki je trebanjsko občino obiskala 27. aprila, so letos najprej pozdravili v Mokronogu, potem na Mirni in v Trebnjem, odkoder je potem nadaljevala pot proti Dobrniču in novomeški občini. V vseh krajih se je proslav ob sprejemu štafete udeležilo precejšnje število krajanov, osrednja proslava pa je bila v Trebnjem. V imenu trebanjskih občanov je štafeto pozdravil Milan Kranjc, sekretar občinskega sveta zveze sindikatov, ponesel pa jo je pionir Tomo Dražumerič, učenec 7. razreda Osnovne šole Jožeta Slaka–Silva iz Trebnjega.

POZDRAVI TISOČIH – Na praznik Osvobodilne fronte je zvezna štafeta potovala po novomeški občini. V vasi Dobrava so jo žužemberški mladinci sprejeli od nosilcev iz občine Trebnje. Večje slovesnosti so bile v Žužemberku, Dolenjskih Toplicah in Novem mestu, kjer je bila na stadionu Bratstva in enotnosti osrednja prireditev v občini. Program so štafeti v pozdrav pripravili združeni pevski zbori, cicibani, recitatorji in kantavtorji. Pred štafeto so se domovini zaobljubili tudi vojaki vojašnice Milana Majcna. Pozdravu predsedstvu SFRJ so se pridružile tudi številne lokalne štafete delovnih organizacij novomeške občine.

Guslar zapel pesem o Titu

V Kočevju je štafeto pozdravilo nekaj tisoč občanov pri spomeniku NOB sredi mesta.

Na svečanosti je govoril predsednik občinske skupščine Kočevje Jože Novak, pozdravno pismo zvezne štafete pa je prebrala podpredsednica občinske konference ZSM Nevenka Eršte. V bogatem kulturnem programu so sodelovali: delavska godba, ansambel „Feniks", gimnazijci, učenci osnovne in glasbene šole, vojaki, folklorna skupina in črnogorski guslar, ki je zapel pesem o Titu. Okoli 9.55 je krenila štafeta naprej, štafetno palico pa je nesel tabornik Roman Vesel. Nekaj po 10. uri so kočevski mladinci predali na Jasnici štafetno palico ribniškim nosilcem.

V Ribnici je bil sprejem pred domom JLA, kjer se je zbralo nad 1000 ljudi. Štafetno palico je prinesel in po svečanosti odnesel naprej učenec osnovne šole Aleksander Radič, medtem ko je pozdravno pismo prebral sekretar občinske konference ZSM Ribnica Miran Košmrlj. V kulturnem programu so sodelovali učenci osnovne šole Ribnica, folklorna skupina iz Ribnice, vojaški ansambel iz kasarne „Mirka Bračiča" in mladina.

Po komaj triminutnem postanku je štafeta nadaljevala pot skozi Sodražico do Boncarja, kjer so jo okoli 10.10 ribniški mladinci izročili mladincem iz sosednje občine Cerknica.

PO TITOVI POTI–Več kot 2.000 ljudi se je v torek, 27. aprila, proti večeru zbralo v Črnomlju ob prostoru za jurjevanje, kjer je bila osrednja občinska slovesnost ob sprejemu štafete, dnevu OF in 1. maju. Štafetno palico je prinesla Anita Vobič, učenka 7. razreda črnomaljske osnovne šole Mirana Jarca, ki je v imenu vseh mladih črnomaljske občine obljubila, da bodo hodili po poti, ki sta jo začrtala tovariša Tito in Kardelj. Štefeta je prenočila v črnomaljskem domu JLA, naslednji dan so sprejeli še 36 lokalnih štafet, nato pa je štafeta mladosti nadaljevala pot preko Dragatuša in Vinice do Starega trga, kjer so jo črnomaljski mladinci predali vrstnikom iz kočevske občine.

PRIZNANJE CANKARJEVCEV – Borci Cankarjeve brigade so hvaležni kartuziji Pleterje za vso pomoč, ki so jo beli menihi dajali partizanom. Plaketo, ki jo je odbor te brigade podelil samostanu, je 30. aprila iz rok generalmajorja Lojzeta Hrena sprejel prior Janez Drolc. (Foto: I. Zoran)

KMETICE RAZSTAVLJAJO – Aktiv kmečkih žena in Turistično društvo v Sromljah sta pred prvomajskimi prazniki pripravila zanimivo razstavo ročnih del in domačih jedi. Oboje povečuje turistično mikavnost vinorodnih krajev ob bodoči vinski cesti. (Foto: Jožica Teppey)

VOJAKI ZAOBLJUBILI – V soboto, 24. aprila, je bila pred novo Mercatorjevo, trgovino v Ribnici slovesnost, na kateri so mladi vojaki napravili svečano zaobljubo. Prisotni so bili tudi starši, prijatelji, starešine ter predstavniki DPO ribniške in kočevske občine. (Foto: France Brus)

ZVESTI TRADICIJI – V Spodnji Pohanci za prvi maj nikoli ne pozabijo na mlaj. Z njim vsako leto počastijo praznik dela, hkrati pa mladi fantje preskusijo svojo spretnost in svoje moči, saj tega ne zna kdorsibodi. (Foto: M. Zupančič)

ČRNOMALJSKI KOMUNISTI O GOSPODARJENJU

Občinska konferenca ZKS Črnomelj je imela v četrtek, 29. aprila, 3. sejo, na kateri so komunisti obravnavali rezultate poslovanja OZD v črnomaljski občini v preteklem letu ter podali okvirne rezultate poslovanja in gospodarjenja v prvem tromesečju letos. Beseda je tekla tudi o problematiki razvojno–raziskovalne dejavnosti v občini. Več o seji bo v prihodnji številki časopisa.

Pet priznanj OF

Na slavnostni seji OK SZDL Metlika podelili tudi zlate znake sindikata

Na slavnostni seji OK SZDL Metlika v počastitev dneva Osvobodilne fronte v Kulturnem domu Edvarda Kardelja v Metliki so podelili letošnja priznanja OF. Dobili so jih: Daniel Damjanovič, upokojenec iz Rosalnic, Jože Petric, kmet iz Ravnac, Francka Malešič iz Gradca ter Gasilski društvi Slamna vas in Dragomlja vas.

Na seji so podelili tudi srebrnznak sindikata; dobili so ga: Martin Štubljar, Branko Brnčič, Jože Matjašič ter osnovni organizaciji sindikata Komet in Kmetijska zadruga Metlika. Predsedstvo SFRJ pa je Marijo Urh iz Metlike odlikovalo z redom republike s srebrnim vencem.

Nuklearka dela, delavci odveč

Ko bo letos Westinghouse končal dela pri JE Krško, bo 80 delavcev ostalo brez dela – Skupnost za zaposlovanje v Krškem sama ne bo zmogla bremena nadomestil

Glede na skupne cilje pri izgradnji krške jedrske elektrarne, občinska skupnost za zaposlovanje v Krškem upravičeno pričakuje pomoč republiških skupnosti za zaposlovanje Slovenije in Hrvaške ter elektrogospodarstev obeh republik in ne nazadnje Westihghousa pri reševanju problemov brezposelnih delavcev omenjene ameriške tvrdke.

V preteklih letih in letos je, oziroma še bo zapustilo Westingouse, ki so mu zaupali izgradnjo prve nuklearke v Jugoslaviji, okoli 80 delavcev, pretežno iz sosednje republike. Večina delavcev je visoko kvalificiranih iz elektro smeri in z dodatno specializacijo, zato krška občinska skupnost za zaposlovanje pričakuje, da bodo te delavce zaposlovali tudi v jedrski elektrarni Prevlaka. Težja bo zaposlitev zlasti za gimnazijske maturante in filologe (slednjih je kar deset!).

Občinski svet ZSS v Krškem, ki je skupaj z občinskim izvršnim svetom, medobčinsko gospodarsko zbornico v Posavju in Westinghousom sopodpisnik kolektivne pogodbe, se zavzema za spoštovanje 38. člena kolektivne pogodbe. Ta govori o odpovedi, ki jo delavci dobijo, če soglasno prekinejo delovno razmerje z delodajalcem. Namen tega člena je, da bi preprečili predčasno odhajanje delavcev pri izgradnji krške JE in s tem povzročili precejšnjo družbeno škodo.

V primerih, ko delavci na ta način izgubijo delo (letos bo takih še 43!), mora občinska skupnost za zaposlovanje Krško (glede na sedanjo zaposlitev zagotoviti denar za nadomestila. To pa je velika finančna obveznost, zato v Krškem pričakujejo večjo podporo pri zagotavljanju sredstev, da bi se bremena bolj porazdelila med Zvezo skupnosti za zaposlovanje Slovenije in Hrvaške, Westinghousom, elektrogospodarstvoma sosednjih republik in občinsko skupnostjo za zaposlovanje v Krškem.

P. PERC

S sovlaganji do blanških peskov

Naložba je dobila odobritev regionalne komisije

V sevniški občini si že leta prizadevajo izkoristiti velika rudišča kremenovih peskov v kozjanskem delu občine. S skupnimi napori, sodelovala je tudi raziskovalna skupnost Slovenije, so raziskali žemljišča okrog Pokleka. Pred leti so ustanovili tudi poseben konzorcij. Nekateri sevniški kolektivi so takrat sodelovali s soustanoviteljskim deležem.

Skladi kakovostne mivke pod tankim slojem slabe zemlje so malo koristni, če jih prodajajo samo kot rovni pesek. Več si obetajo od izgradnje prve faze separacije blizu blanške železniške postaje. Te dni tam delavci krmeljske Metalne marljivo montirajo opremo. Vse je večinoma plod lastnega dela, bodisi Metalne ali sevniš k e tovarne konstrukcij. Ob gradnji je postalo jasno, da bi z bolj dognano tehnologijo lahko pridobivali tržno še bolj zanimive granulate. To in podražitve so terjali dodatnih 18 milijonov dinarjev. Celotna naložba v blanško separacijo znaša sedaj okrog 55 milijonov dinarjev. Med poglavitnimi sovlagatelji je krška IGM Sava, sodeluje steklarna Straža iz sosednje Hrvaške, zagorski Beton, Rudis nudi komercialno posojilo. Sevniško združeno delo, člani nekdanjega konzorcija, ponovno združujejo 2 milijona dinarjev. Sodeluje tudi sklad skupnih rezerv občine, kar je navsezadnje tudi denar sevniškega združenega dela. Konec aprila je naložba dobila potrditev regionalne komisije o ekonomski upravičenosti.

A. ŽELEZNIK

Zdravstvo boleha

Sevnica: zdravstvo v izgubah, solidarnost prepičla

Občinska zdravstvena skupnost sevniške občine se ubada z nezavidljivo izgubo. Lani je znašala okrog 13 milijonov dinarjev. S pomočjo drugih samoupravnih interesnih skupnosti so ob letu pokrili 5,8 milijona dinarjev, nepokrite izgube je še vedno ostalo 7,25 milijona dinarjev. Pri tem je zanimivo, da se računi ne izidejo, čeprav plačuje združeno delo sevniške občine za zdravstvo po eni najvišjih stopenj v Sloveniji, 10,58, kar je namreč med prvimi desetimi v republiki. Združeno delo te občine torej mora seči v žep znatno globlje kot drugod. V občini ugotavljajo, da je delež solidarnosti prepičel za te namene. Medtem ko v izobraževanju in otroškem varstvu še dosega 14 do 15 odstotkov, je borih 6 do 7 odstotkov v zdravstvu premajhna pomoč.

Po črki zakona je zbiranje denarja za zdravstveno varstvo upokojencev prešlo na neposredne prispevke delavcev. Število upokojencev je v sevniški občini močno nad republiškim. Znano je, da upokojenci močno potrebujejo zdravstveno varstvo. Participacije so po novem oproščeni otroci in študentje. Do prave menjave dela pri zdravstvenih storitvah je še daleč. To je le nekaj razlogov.

A. Ž.

V SEVNICI LE EN KRŠITELJ

Danes se bo v Sevnici sestal na prvi seji občinski izvršni svet v nov sestavi. Med številnimi točkam dnevnega reda bodo obravnaval analizo izvajanja dogovora o tem kako so kolektivi upoštevali družbene usmeritve pri razporejanju dohodka v minulem letu. Upravičenil primerov višjih prejemkov je vendar bodo morali po mnenju koordinacijskega odbora pri občinski konferenci SZDL osebne dohodke vklopiti v občinska povprečja le v Obrtni zadrugi Bohor.

PREDPRAZNIČNI VEČER NAD METLIKO – Na večer pred prvim majem je mladina na Veselici nad Metliko pripravila kresovanje. Kresovi so na ta večer zagoreli po vsej Beli krajini, marsikje so ob njih pripravili tudi kulturni program. Na Veselici so nastopili folklorna skupina Ivan Navratil, recitatorji in dekliški nonet (na sliki).

Kmetijski nasveti

Stokrat priporočena paša

Ne gre le za „kruh in sladkor", kot so poimenovali splošno družbeno akcijo v kmetijstvu, bitka za hrano in čim večji pridelek mora zavzeti najširši obseg. Ofenziva naj zajame celotno fronto, kot bi rekli po vojaško. Intenzivirati je treba tudi travnike in pašnike, ki so osnova naše živinoreje, pa vendar najbolj zanemarjena kmetijska zemljišča pri nas.

Kmetijski inštitut Slovenije je na pobudo republiškega koordinacijskega odbora za intenzifikacijo kmetijske proizvodnje pripravil praktična navodila ne le za najvažnejše poljščine, temveč tudi za pašo, ter jih razposlal vsem (tudi našemu časniku), ki lahko kakorkoli pripomorejo, da bi dober strokovni nasvet prišel do pravih ušes. Iz navodil povzemamo nekatere najvažnejše ugotovitve, ki se nanašajo na toliko priporočeno čredinsko pašo.

Izrazita prednost paše živine pred krmljenjem v hlevu je v prihranku energije. Ugotovljeno je, da pri pašnem načinu rabe travnih površin potrebujemo 2,4-krat manj energije na enoto površine. Splošno znane so tudi druge koristi, saj se živina na paši prehranjuje z najbolj kakovostno, z beljakovinami bogato krmo, pri tem pa si izboljša zdravje in reprodukcijsko sposobnost, seveda če pasemo pravilno in če poznamo tudi nevarnosti, ki jih prinaša predvsem prehod od krmljenja v hlevu do paše.

Pasti je treba že zgodaj, ko so trave visoke okoli 5 cm. Prvi dan zadošča enourna paša, obrok suhe krme pa naj ne bo manjši, kot je bil pozimi. Vsak naslednji dan v prvem tednu podaljšujemo pašo za eno uro, suhi obrok pa zmanjšujemo za eno štirinajstino, tako da živali po enem tednu dobivajo le še polovičen obrok suhe krme. Po 14 dneh lahko govedo v celoti preide na pašni obrok, pokladamo mu le še kakih 2 kg sena na odraslo žival. Tak postopen prehod bo minil brez prebavnih in presnovnih motenj.

Ob prehodu na pašo živinorejec nikakor ne sme pozabiti na oskrbo živali z rudninskimi snovmi. Že pred začetkom paše, zlasti pa ob njej, mora imeti žival na voljo v neomejeni količini rudninsko mešanico in sol.

Inž. M. L

EN HRIBČEK BOM KUPIL...

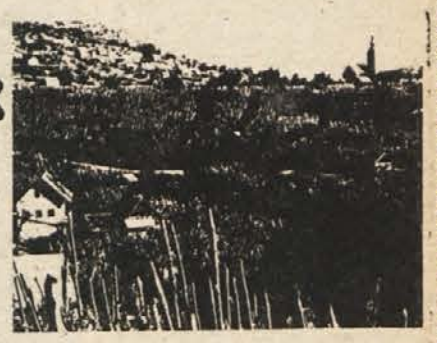

Ureja: Tit Doberšek

Spomladanska dela v kleti

Prazne vinske posode ne smemo zanemariti. Nepomita vinska posoda z ostanki droži pokvari vsako posodo, zlasti pa lesene sode, kjer se bolezen, posebno cik in plesen, vgnezdi v les. Tako pokvarjenih sodov dostikrat ne moremo več pozdraviti. Tudi puščanje sodov v raznih lopah in predprostorih zgradb kvari sode, ker se preveč razsušijo ali pa se v les zaje suha plesen, katero prav tako težko odstranimo.

Čistoča vinske posode

je najosnovnejše pravilo za ohranitev vinske posode, zlasti lesenih sodov. Takoj ko smo iztočili vino, sod odpremo in odstranimo usedlino. Nato sod temeljito operemo. Če ni preveč umazan, zadošča trikratno izpiranje. Pravilo je, da dokler ne priteče iz pomivanega soda čista voda, je treba izpiranje ponavljati. Manjše sode med pranjem kotalimo in obračamo. Večje pustimo na ležajih, odstranimo vratca, sod od zadaj privzdignemo, da visi proti vratcem, da voda izteka. Vodo s posebno zajemalko mečemo po sodu in ga tako izpiramo. Kdor ima v kleti vodovod, bo večje sode, ko jih odpre, pral pod pritiskom z gumijasto cevjo tako dolgo, dokler iz sodov ne priteče čista voda.

Žveplanje prazne vinske posode

ali suho konzerviranje vinskih sodov je najstarejši, najbolj enostaven in najcenejši način vzdrževanja praznih vinskih sodov. S tem ohranimo vinsko posodo zdravo; žveplo preprečuje naselitev škodljivih glivic cika, plesni itd.

Prazen, dobro pomit sod pustimo po pomivanju dva do tri dni odprt, da se osuši, nato pa ga zapremo in zažveplamo. Za žveplanje praznih sodov uporabljamo le trakove azbestnega žvepla. Trakove žvepla pritrdimo na navadno žico. Žico pritrdimo na posebno pilko (spodaj), ki naj bo dolga in koničasta; to pomeni, da je premer pilke na spodnjem koncu majhen, na gornjem pa debelejši. S tako pilko lahko žveplamo vse sode v kleti, čeprav imajo različne velikosti odprtin. Na enem azbestnem traku je okoli 3 do največ 5 gramov žvepla. Inž. Miško Judež v knjigi „Vinarstvo (Ljubljana 1981) piše, da za različno velikost sodov potrebujemo naslednje količine za žveplanje praznih sodov:

sod do 200 litrov potrebuje 2 – 2,5 g žvepla na 100 litrov;

sod od 300 do 500 l potrebuje 1,5 – 2,0 g žvepla na 100 litrov;

sod od 600 do 1000 l potrebuje 1,0 – 1,5 g žvepla na 100 litrov;

sod od 1100 do 2000 l potrebuje 0,5 – 1,0 g žvepla na 100 litrov;

sod od 2100 do 3000 l potrebuje 0,25 do 0,5 g žvepla na 100 litrov.

Pri nadaljnjem večanju sodov jemljemo 0,25 g žvepla na 100 l.

V praksi se je uveljavilo, da žveplamo sode do 100 litrov s pol azbestnega traku, sode od 100 do 400 litrov s celim azbestnim trakom, sode z nad 400 do 700 litri z dvema azbestnima trakovoma itd.

Če rabimo za žveplanje praznih sodov več kot en azbestni trak, je bolje, da zažgemo vsak azbestni trak posebej, ker tako žveplo lepše gori in je bolj izkoriščeno. Ko žveplo v sodu zgori, sod dobro zabijemo s pilko. V naših slabih kleteh je treba žveplanje praznih sodov v času 1 do 2 mesecev ponoviti. Da ny pozabimo, kdaj smo zadnjič žveplali, si na sod s kredo zapišemo datum žveplanja. Pri ponovnem žveplanju uporabimo iste količine azbestnih žveplenih trakov kot prvič.

Mokro konzerviranje lesenih sodov

Pri manjših sodih in če imamo na voljo dovolj čiste vode, lahko sode konzerviramo mokre. Nekateri pisci strokovnih knjig iz kletarstva mokro konzverivanje sodov bolj priporočajo kot suho.

Prazen, prej pomit sod napolnimo z vodo, ki smo ji dodali na vsakih 100 litrov vsebine po liter 6-odst. žveplaste kisline. Namesto žveplaste kisline lahko uporabimo kalijev metabisulfit (vinobran), in sicer 120 gramov na 100 litrov vode. Temu dodamo še 120 gramov vinske kisline na 100 litrov vode. Kalijev metabisulfit z vinsko kislino ustvarja kalijev tartrat in prosti SO^2, ki je učinkovit plin.

Če nimamo na voljo žveplaste kisline, kalijevega metabisulfita in vinske kisline, lahko mokro konzerviramo sode tudi s slano vodo. V 100 litrih vode razstopimo 2 do 3 kg kuhinjske (morske) soli.

V vseh treh primerih mokrega konzerviranja vinskih sodov je treba paziti, da se vodna mešanica v sodu ne pokvari ali usmradi, osušek vodne mešanice pa je treba vsakih 10 dni dolivati.

Pred uporabo moramo na en ali drug način konzerviranja sodov sode dobro oprati s čisto vodo.

DT

Načrtno zoper slabo dediščino

Romi v metliški občini živijo v slabih razmerah, malo je zaposlenih, otroci neredno hodijo v šolo – Program za celotno reševanje romskega vprašanja

Po popisu izpred štirih let živi v metliški občini 110 Romov, ta številka pa je glede na veliko nataliteto pri Romih danes gotovo večja. Romi v metliški občini živijo v glavnem v šestih naseljih: v Metliki, Svržakih, Dobravicah, Križevski vasi, Gradcu pri kamnolomu in Rosalnicah.

Največje pa tudi najbolj urejeno romsko naselje v občini je pri Dobravicah, kjer je večina za delo sposobnih prebivalcev zaposlenih in živijo v dokaj urejenih zidanih hišah.

Eden večjih problemov je izobrazba Romov, saj je skoraj tretjina Romov v občini nepismena, četrtina jih ima le en ali dva razreda osnovne šole, medtem ko ima šest do osem razredov opravljenih manj kot 2 odst. Romov. Prav tako Romi ne kažejo zanimanja, da bi se dodatno izobraževali. Čeprav so se v zadnjih letih stanovanjske razmere Romov malo izboljšale, živi večina še vedno v zelo slabih razmerah, saj več kot 70 odst. vseh Romov stanuje v neprimernih barakah, ki imajo običajno le en prostor, največkrat vlažen in hladen, brez elektrike, vode in sanitarij.

S pomočjo socialnega skrbstva in oddelka za gospodarstvo so elektrificirali naselje v Gradcu in Dobravicah, pri čemer pa so s svojim delom pomagali Romi, ki so nabavili tudi nekaj materiala. Sedaj skušajo napeljati vodovod v romsko naselje v Svržakih, kar bi bilo že narejeno, vendar uresničitev teh del ovirajo neurejeni odnosi med Romi in vaščani Svržakov.

Precejšen problem je tudi zaposlovanje za delo sposobnih Romov, saj je njihov odnos do dela in redne zaposlitve precej neodgovoren. In ker imajo delovne organizacije z njimi slabe izkušnje, se jih branijo sprejemati v službo. Res je, da se nočejo vsi Romi redno zaposliti, vsekakor pa bi bilo treba bolj pomagati tistim, ki so pripravljeni delati; morda bi kazalo uvesti posebne oblike priučevanja v posameznih delovnih organizacijah.

Kakorkoli že, treba je začeti reševati tako imenovano romsko vprašanje pri najmlajših. Romski otroci kljub ugodnostim v šoli neredno hodijo k pouku, zato imajo slab učni uspeh. Zato se v občini zavzemajo, da bi romske otroke začeli vključevati v vrtce, saj lahko pričakujejo uspehe le takrat, če je že otroku dana možnost za vsestranski razvoj.

Za celotno reševanje romskega vprašanja naj bi občinska skupščina sprejela program, ki bi moral imeti podporo vseh družbenih dejavnikov, še posebej krajevnih skupnosti, v katerih živijo Romi, v izvrševanje tega programa pa bi morali biti tvorno vključeni tudi Romi.

A. B.

Čakajoč na kredit

Krajevna skupnost Šentlovrenc se otepa s pomanjkanjem denarja

V krajevni skupnosti Šentlovrenc so lani opravili skoraj večino del, ki so si jih zadali v letnem planu. Asfaltirali in popravili so skoraj 8 kilometrov cest in temeljito obnovili most čez Temenico, ki je bil skoraj leto dni neuporaben. Za letos pa imajo poleg drugih del v načrtu tudi obnovo kulturnega doma.

Vendar pa se je začelo zatikati pri denarju. Veliko se k temu prispevale slabše možnosti za najemanje kreditov pri bankah, blokiran žiro račun in sorazmerno malo denarja iz virov samoprispevka. Kot pravi predsednik sveta krajevne skupnosti Jože Grmovšek, včasih denarja zmanjka celo za znamke in si ga mora krajevna skupnost sposojati pri društvih, ki so malo bolj pri denarju.

„Vendar pa še nismo vrgli puške v koruzo", pravi Grmovšek. „Kot računamo, bomo lahko že junija dobili kratkoročne kredite, s katerimi bomo poravnali najnujnejše obveznosti, nekaj denarja bomo dobili še iz dodatnega prispevka krajanov, precej pa bomo naredili s prostovoljnim delom. Okoli 500 tisoč dinarjev bomo namreč rabili še za most, prav takšno vsoto pa bo požrla tudi obnova kulturnega doma. Prav ta zadnja naloga je najzahtevnejša, saj mešani pevski zbor, ki deluje v okviru Kulturno umetniškega društva Marija Kmetova, praznuje 70-letnico. Prav za proslavo te obletnice naj bi bil dom še letos obnovljen."

Čeprav so krajani pripravljeni sami prispevati precej denarja in prostovoljnih delovnih ur, v krajevni skupnosti pričakujejo, da bodo še nekaj denarja dobili tudi od telesnokulturne skupnosti. Dvorana v Šentlovrencu namreč ne bo služila samo delovanju krajevne skupnosti in družbenopolitičnih organizacij, ampak bodo imeli v njih prostor tudi športniki. In za konec je treba dodati še, da bo pri kreditiranju obnove doma sodeloval izdelovalec cementne opeke Jože Gorec, ki bo krajevni skupnosti posodil material. Sodeč po prizadevnosti šentlovrenških krajanov, bodo letošnji načrt uresničili in bodo visok jubilej zbora že lahko praznovali v obnovljenem kulturnem domu.

J. S.

ENA PROSLAVA ZA TRI POČASTITVE – V počastitev prihoda štafete mladosti, dneva Osvobodilne fronte in 1. maja so v Črnomlju v torek, 27. aprila, na prostoru za jurjevanje pripravili veliko proslavo, ki se je je udeležilo več kot 2.000 ljudi. V kulturnem programu je imela „glavno besedo" črnomaljska folklorna skupina Zeleni Jurij, ki je zapela ozir. zaplesala tudi partizanske pesmi in kola.

O DELU SINDIKATA

Na torkovi skupščini občinske organizacije Zveze sindikatov v Črnomlju je osrednja pozornost veljala poročilu o delovanju sindikata v preteklem obdobju ter programskim usmeritvam za delovanje v prihodnje. Na dnevnem redu je bila še problematika stanovanjskega gospodarstva v črnomaljski občini.

Kljub težavam brez izgube

V Iskri precejšen padec produktivnosti poslovanja

Rezultati poslovanja semiške Iskre v prvih dveh mesecih letošnjega leta niso zadovoljivi in kažejo, da se težave iz lanskega leta nadaljujejo.

Tako so v dveh mesecih dosegli le 9 odstotkov s planom zastavljene vrednosti celoletne proizvodnje. Še bolj zaskrbljujoč pa je precejšen padec produktivnosti poslovanja. Z največjimi težavami se spopadajo v tozdu Tovarna energetskih kondenzatorjev, kjer je vrednost proizvodnje na delavca v primerjavi z enakim lanskim obdobjem močno padla in dosega komaj 37 odst. lanske. Tudi v drugih temeljnih organizacijah je proizvodnja na delavca manjša za okoli tretjino.

V tem času so izvozili za nekaj manj kot 1,2 milijona dolarjev izdelkov, kar je za 44 odst. manj kot v enakem lanskem obdobju, na konvertibilni trg pa so izvozili malo več kot za polovico te vrednosti, kar je tudi precej pod planom. Povprečni osebni dohodek za prva dva meseca znaša 9.225 dinarjev in je za malo manj kot četrtino večji kot v enakem lanskem obdobju.

Kljub velikim težavam, ki pestijo semiško Iskro, pa je ta največja delovna organizacija v črnomaljski občini tako v dveh mesecih kot v prvem letošnjem trimesečju poslovala pozitivno.

Prehiteli slovenske cene

V črnomaljski občini zgradijo vsako leto povprečno 40 družbenih stanovanj – V osmih letih 84 solidarnostnih

Odkar so 1978 v Črnomlju podpisali samoupravni sporazum o družbeni usmerjeni gradnji na območju črnomaljske občine, je samoupravna stanovanjska skupnost nosilec in investitor te gradnje in v zvezi s tem organizira vse, od priprave zemljišč preko urbanistične dokumentacije, izdelave načrtov do usklajevanja cen, nadzora pri gradnji in vselitve v stanovanja.

V tem času so izdelali spremembo zazidalnega načrta za stanovanjsko sosesko Čardak v Črnomlju, ki zagotavlja smotrnejšo izrabo zemljišča; lotili so se izdelave novih zazidalnih načrtov za individualno stanovanjsko gradnjo, in sicer v Semiču oz. Vavpči vasi za 44 lokacij, v Črnomlju zazidalni načrt Pod g ozdom za 14 lokacij, zazidalni na črt Kočevje za 20 lokacij in zazidalni načrt Drage za 99 lokacij; zazidalni načrt za Vinico pa prav sedaj pripravljajo. V Semiču in Črnomlju je občinska komunalna skupnost že zgradila komunalne naprave. Za 78-stanovanjski blok B 1 na Čaradaku so izdelani projekti, pri zasnovi katerih so sodelovali tudi uporabniki.

Vsako leto zgradijo v občini okoli 40 družbenih stanovanj, ki merijo povprečno po 54 m2. Konec lanskega leta je cena kvadratnega metra stanovanja v črnomaljski občini znašala 22.870 dinarjev, medtem ko je bila v Sloveniji skoraj za tri tisočake nižja. Poleg tega so gradbeni roki v črnomaljski občini zelo dolgi, s kakovostjo del še niso zadovoljni, odprava ugotovljenih pomanjkljivosti pa je še vedno precej mučna zadeva.

Solidarnostna stanovanja so začeli v črnomaljski občini graditi pred osmimi leti in v tem času so zgradili 84 solidarnostnih stanovanj, letos pa jih bodo zgradili 27, tako da bo v občini skupaj 111 solidarnostnih stanovanj.

A. B.

PRIZNANJA OF – Na 41. obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte so na proslavi v Črnomlju petim zaslužnim občanom podelili občinsko priznanje OF. Dobili so ga: Mirko Jelenič, Marko Kobe, Tatjana Vidovič, Jože Žabkar in Stane Voglar (na sliki).

SREBRNI ZNAKI SINDIKATOV V BREŽICAH

Za zgledno, požrtvovalno delo in uspehe pri uveljavljanju Zveze sindikatov v brežiški občini je občinski svet letos prisodil srebrni znak trem osnovnim organizacijam in sedmim posameznikom. Na slovesnosti v počastitev obletnice Osvobodilne fronte in praznika dela v Brežicah so jih prejeli: osnovna organizacija IMV Tozd Tovarna prikolic Brežice, osnovna organizacija Trimo Tozd Jeklene konstrukcije Dobova, OO Osnovne šole Dobova, Ljudmila Ogorevc, Anica Jenko, Mihajlo Čule, Ivan Omerzel, Henrik Omerzu, Drago Vimpolšek in Ja na Videnič.

„NARAVNOST V NEBESA"

Novomeščani ne smejo več umirati, bi se morala glasiti zapoved, če bi jo kdo lahko izdal, kajti ugotovljeno je, da je na obeh mestnih pokopališčih, v Ločni in Šmihelu, prostora za največ 200 pokojnikov. Kaj pa potem, saj bo tolikšno število po dosedanji praksi doseženo v nekaj letih? Čim hitreje bi morali poskrbeti za novo pokopališče ali pa umrle usmerjati „naravnost v nebesa". Tak je bil šaljivi predlog občana, ko so nedavno tega razpravljali o pičlih sredstvih za večja javna dela v letošnjem letu.

REGRES RAZBURJA OBČANE

Delavci občinske izobraževalne skupnosti Trebnje bodo po mnenju večinoma močno zavistnih občanov lahko preživeli prijetne prvomajske praznike. Že pred prazniki so si delavci omenjene SIS izplačali od 4 do 6 tisoč dinarjev počitniškega regresa, ki je bojda previsok, čeprav je v skladu z družbenim dogovorom po resoluciji. Več o razpravah okoli denarnega nadomestila za počitnice bomo poročali v eni izmed naslednjih številk.

Zle napovedi so uresničene

V družbenih dejavnostih novomeške občine so lani porabljali sredstva z osebnimi dohodki vred v dovoljenih mejah – Težave v zdravstvu, izguba v bolnišnici

Za 42 delovnih organizacij novomeške občine s področja izobraževanja, znanosti, kulture, informacij, zdravstva, otroškega varstva ter socialnega varstva je ugotovljeno, da so lani sicer razpolagale z 21 odst. večjim dohodkom kot leto prej, vendar pa je to veliko manj, kot so imeli drugod. Naloge pa so domala enake. V republiki je lanski poprečni porast dohodka v teh dejavnostih znašal 32 odstotkov.

Ustvarjeni celotni prihodek je bil večinoma sad svobodne menjave dela, ni pa zadoščal za kritje vseh obveznosti. To je očitno zlasti v Splošni bolnišnici Novo mesto, ki je ob koncu leta 1981 izkazala primanjkljaj v višini 1,4 milijona dinarjev. Do primanjkljaja je prišlo zaradi izplačanih akontacij osebnih dohodkov in drugih obveznosti, krili pa so ga iz sklada rezerv. Če pa bi bolnišnica dobila plačane vse opravljene storitve, izgube ne bi bilo, vendar je plačila omejeval sporazum o svobodni menjavi dela, v katerem so bila sredstva za zdravstveno varstvo točno določena.

S težavami pa so se lani srečevali še v drugih dejavnostih. Niso lahko, so pa morali odšteti znatno več za družbeno porabo. Polovico vsega razporejenega dohodka je šlo za izplačila osebnih dohodkov, ki so v poprečju v družbenih dejavnostih znašali 11.841 dinarjev in so bili v splošnem v skladu z dovoljeno porabo. Sredstva za osebne dohodke so naraščala počasneje kot v gospodarstvu, število zaposlenih pa se je v družbenih dejavnostih lani nekoliko zmanjšalo.

Kar zadeva izgubo v bolnišnici in pičla sredstva zdravstvene skupnosti, so se predvidevanja uresničila. Na težke finančne razmere so opozarjali tri leta, vendar je doslej prihajalo do začasnih rešitev in premostitev, kar pa v letošnjem letu ni več možno. O tej problematiki je pred kratkim razpravljal tudi družbeni svet za ekonomske in samoupravne odnose in predlagal ukrepe: najprej naj bi sanacijske programe sprejeli v vseh zdravstvenih organizacijah na območju občine, sestavljeni pa naj bi bili tako, da bi izvajalce uslug postavili v enak izhodiščni položaj. Sanacijske načrte, opremljene s številkami, naj bi širše obravnavali in skušali v domačih samoupravnih interesnih skupnostih zagotoviti manjkajoča sredstva. Če ta možnost ne bi zadoščala, ni druge rešitve, kot združenemu delu predlagati postopek za zvišanje prispevne stopnje v korist zdravstva ali pa krepko črtati doslej uveljavljene zdravstvene pravice.

R. BAČER

Teden mladinske kulture

Ribnica: mesec mladosti začeli s štafeto in kresovi, zaključili pa s sprejemom v mladinsko organizacijo

Mladina ribniške občine je začela letošnje prireditve ob mesecu mladosti s sprejemom štafete s pozdravi Predsedstvu SFRJ že 28. aprila. Za prvi maj so pripravili tudi več kresov po vseh krajevnih skupnostih.

Okoli 25. maja bodo izvedli „Teden mladinske kulture". V tem tednu se bo v Ribnici zvrstilo več kulturnih prireditev. Tudi letos bodo organizirali svečan sprejem pionirjev v mladinsko organizacijo: skupno bo sprejetih iz vse občine 180 pionirjev. Sprejem bo pri partizanski bolnišnici Ogenjca v Loškem potoku. Tu si bodo novi mladinci ogledali tudi spominski muzejček, ki je v brunarici pri jami, v kateri je bila julija 1942 partizanska bolnišnica, ki so jo Italijani po izdajstvu odkrili. Nekdanji borci jim bodo spregovorili o tistih vojnih dneh.

POBRATIMSTVO ŠE V GUASTALLI

Sredi maja odpotuje v italijansko občino Guastallo petčlanska delegacija občine Trebnje in trebanjska pihalna godba. V Guastalli se bodo udeležili slovesnosti, na kateri bo tudi „italijanska stran" razglasila listino o pobratenju med občinama ki sicer že dalj časa tesno sodelujeta. Trebanjska godba na pihala pa vrača obisk italijanski, ki je že gostovala v trebanjski občini.

SENOVO: STO MLADINCEV OČISTILO NASELJE

Pred prazniki so se senovski mladinci spet izkazali z lokalno mladinsko delovno akcijo. V kraju ne premorejo smetarja, ne morejo si niti privoščiti kot v Krškem da bi plačevali Kostaku za čiščenje ulic in okolice. Okoli sto mladincev je z udarniškim delom očistilo okolico v ožjem središču senovske krajevne skupnosti. Temeljito so oprali tudi Titovo cesto, ki je glavna prometnica skozi Senovo, in tako kraju nadeli prazničen videz.

Tri četrtine neodgovornih?

Zbor združenega dela novomeške občinske skupščine sprejel stališča, na osnovi katerih bodo nosilci planiranja spreminjali razvojne načrte v srednjeročnem obdobju

Ko je 28. aprila zbor združenega dela novomeške občinske skupščine razpravljal o stališčih, ki jih je pripravil izvršni svet in so dobila potrditev tudi v SZDL in v družbenem svetu, zadevajo pa dopolnitev planskih aktov, so poudarili, da se večina delovnih organizacij s področja gospodarstva obnaša neodgovorno. Do roka je od 88 tozdov dalo odgovor samo 24 kolektivov.

Ker gre za širšo akcijo preverjanja in dopolnitve planskih aktov po vsej državi glede na spremenjene in zaostrene pogoje gospodarjenja in pridobivanja dohodka, je treba spraviti v skład razvojne možnosti z ustvarjenim dohodkom in sredstvi, ki bodo na razpolago. Stališča, ki jih je zbor združenega dela potrdil in so osnova za načrtovanje pri nosilcih planiranja, imajo pri dosegi ciljev novo točko: sanacijo IMV. Predviden obseg rasti družbenega proizvoda ne bo 5-odstoten, kot je bilo v srednjeročnem planu zapisano zdaj, ampak za polovico manjši, temu pa je treba prilagoditi vso porabo.

Rebalansi srednjeročnih planov praktično ne dajejo možnosti za investicije, da pa bi vendarle lahko vsaj malo napredovali, predlagajo pri izvajalcih združevanje sredstev za amortizacijo. Le-ta naj bi po dogovoru usmerjali v gradnjo tistih objektov, ki so za vse največjega pomena, kajti vsak zase bo imel premalo, da bi karkoli gradil.

Poudarili so tudi, da je treba čimprej priti do kvalitetnih razvojnih programov, ki bi bili lahko deležni republiške podpore zaradi prednostnega pomena, trenutno pa so v občini take možnosti le pri dveh Iskrah.

R. B.

NEKAJ TEŽAV Z BRUSNIČANI

Gradnja telefona v Gabrju, ki smo jo že omenjali, dobro napreduje. Telefonski kabel iz centrale v Brusnicah do Gabrja bodo napeljali v kratkem. Se prej morajo odpraviti nekaj težav, do katerih je prišlo v Brusnicah. Tam je namreč nekaj občanov podrlo telefonski drog, kar je gradnjo delno zaustavilo.

ZA NAŠE PONTONIRCE SAVA NI NEZNANKA – Prejšnji četrtek so vojaki enote Antona Jeričevića pod vodstvom mladega starešine Stjepana Tuska preverjali usposobljenost pontonircev za prehod reke Save s splavom. Čeprav so vojaki inženirske enote šele pred kratkim končali usposabljanje, so na hitri Savi zahodno od Radeč, kjer doseže globina skoraj 6 metrov, pokazali veliko znanja. Hkrati je bila vaja prikaz domače tehnike, ki prekaša tujo. (Foto: P. Perc)

MLADI DOPISNIK

PREDAVANJE O TITU

Učenci 2. letnika kmetijske in gradbene smeri smo povabili medse Ivana Somraka, polkovnika v pokoju, ki je bil 25 let v Titovi varnostni službi. Z njim je potoval po svetu, preživljal prosti čas in mu vedno stal ob strani. Somrak nam je pripovedoval o zahtevni in odgovorni službeni poti ob velikem revolucionarju in nam orisal delovni dan Tita. Povedal nam je veliko zanimivega. K pripovedovanju smo ga spodbujali s spraševanjem. To skoraj dveurno predavanje smo posvetili 41. obletnici OF, 90-letnici Titovega rojstva in prihodu štafete mladosti v Novo mesto.

JOŽICA PIPAN
SŠTU Novo mesto

15-LETNICA BRALNE ZNAČKE

V trebanjski občini smo praznovali 15-letnico bralne značke. Na proslavo smo povabili Branko Jurco, Antona Ingoliča, Kristino Brenkovo, Jožeta Snoja ter učence, ki 7 ali 8 let tekmujejo za Golievo bralno značko. Učenci, ki tekmujejo že 8 let ter mentorji, ki za bralno značko delajo že več kot 10 let, so dobili priznanja in knjige.

TADEJA ZUPAN, 7.a
OŠ Šentrupert

PIONIRSKA PROBLEMSKA KONFERENCA

V petek, 23. aprila, smo se v Pristranku pri Postojni zbrali predstavniki pionirjev iz vseh slovenskih občin na problemski konferenci na temo „Pionir v krajevni skupnosti". Beseda je tekla predvsem o vlogi pionirjev v KS ter o vsebini in obliki aktivnosti. Zasadili smo tudi 40 dreves, saj praznujemo letos 40-letnico ustanovitve pionirskih odredov.

TADEJA ZUPAN
METKA ŠIŠKO
MARTINA RUPERČIČ
OŠ Šentrupert

NAPORNA POT

Tudi v sevniški občini smo imeli tekmovanje v veščinah za splošni ljudski odpor, narodno zaščito in družbeno samozaščito. Po žrebanju startov smo streljali z zračno puško. Na samem orientacijskem pohodu smo se nato preizkušali še v posameznih veščinah, od razstavljanja vojaške puške do reševanja testov iz prve pomoči. Za nekatere je bila pot naporna. Pridobljeno znanje nam bo v pomoč v nadaljnjem življenju.

MELITA FRIC
NEVENKA MAJCEN
osnovna šola
Sava Kladnika, Sevnica

267 BRALNIH ZNAČK

24. aprila smo povabili pisatelja Slavka Pregla na podelitev Kajuhovih bralnih značk, obenem pa smo imeli proslavo ob dnevu OF in 1. maju. Bil sem med učenci, ki so imeli ob tej priložnosti pogovarjati se s tov. Preglom, ki nam je povedal veliko zanimivega iz svojega otroštva, o čemer piše. Podelil je tudi 267 bralnih značk.

BLAŽ ŽIBERT, 4.r.
OŠ Jurij Dalmatin
KRŠKO

REPUBLIŠKI PRVAK JE IZ BREŽIC

Na republiškem prometnem tekmovanju v Brežicah so se pomerili občinski prvaki iz vseh slovenskih občin. Prvo mesto in naslov republiškega prvaka je osvojil učenec iz Brežic, ki se bo na državnem tekmovanju v Zenici pomeril z najboljšimi iz vse Jugoslavije.

MATEJA BOGOVIČ, 6.a
OŠ Artiče

NEŽA MAURER PODELILA BRALNE ZNAČKE

V četrtek je prišla v našo šolo pesnica in pisateljica Neža Maurer. Zapeli in recitirali smo nekaj njenih pesmi. Bila je zadovoljna, saj je dejala, da je še nikjer ni pričakalo toliko otroških glav. Pripovedovala nam je o svojih otroških letih, ob koncu pa je podelila Kajuhove bralne značke. Za njene tople besede se ji vsi šolarji zahvaljujemo.

HELENA ŽELEZNIK, 3.a
OŠ Savo Kladnik
Sevnica

OBISK PESNIKA IN NOVINARJA

V petek, 23. aprila, je bila na naši šoli svečana podelitev bralnih značk in priznanj. Obiskal nas je Ivan Zoran, novinar Dolenjskega lista in pesnik. Predsednikom RS je podelil značke, ki so jih nato razdelili svojim sošolcem. Pripovedoval nam je o svojem delu na novinarskem in pesniškem področju.

ZUPAN DANICA
OŠ Mirna peč

pisma in odmevi

Izgredniki na avtobusu

Odgovor na članek „Kaj hoče banda ciganska"

Na članek tovarišice Mirjam Krumpačnik iz Metlike želiva dati voznik in sprevodnik pojasnilo. Nisva žalila potnikov na relaciji Ljubljana – Vinica, res pa je, da sva bila prisiljena posredovati proti skupini izgrednikov, ki so povzročali škodo na avtobusu. Raztrgali so štiri sedeže, potrgali zavese, zmanjkali so trije pepelniki in varnostno kladivo za razbijanje stekla v sili. Po sedežih so lepili žvečilni gumi.

Žaljive besede so letele le na skupino izgrednikov, ne pa tudi na ostale potnike. Stoječih potnikov, ki jih je omenila tov. Krumpačnik, pa je po zakonu prepovedano voziti.

Osebje avtobusa si želi od potnikov le bolj korekten odnos.

Voznik in sprevodnik
omenjenega avtobusa

SPOSOJENO TRNJE

Pogosto vidimo, da nešolanega solista spremlja ansambel profesionalnih glasbenikov. No, tudi na drugih področjih je pri nas večkrat tako . . .

Iz „Večernjih novosti"

SKUPNA ZMAGA NA BLANCO

Predprvomajsko srečanje krajanov Florjanske ulice v Sevnici je privabilo mnogo ljudi izvsega mesta. Športno zabavne igre so vse dvignile na noge. Med šestimi moštvi pri vlečenju vrvi, prišla so iz različnih krajevnih skupnosti, so bili najmočnejši mesarji (Mercator). v dodatnem merjenju so namreč potegnili Florjančane. Mesarji pa niso hoteli v vreče, tako da so pri skakanju z njimi zmagali Florjančani. Šest ekip je napihovalo zračnice. Blančani, ki imajo do občinskega središča še lep kos makadama in so pri tem očitno največji mojstri, so bili prvi. Njim je na kraju pripadel tudi ekipni prehodni pokal.

PRVOMAJSKO SREČANJE NA DEBENCU – Po več kot dvajsetih letih premora so v trebanjski občini spet obudili tradicijo prvomajskih srečanj delavcev na Debencu nad Mirno. Letošnjega srečanja, ki sta ga skupaj pripravila občinski svet Zveze sindikatov in krajevna konferenca SZDL Mirna, se je 1. in 2. maja udeležilo več kot 800 trebanjskih občanov. Prvi dan je bila pri Domu TVD Partizan z Mirne tudi proslava, ki so jo pripravili trebanjski kulturniki in godbeniki. Slavnostni govornik je bil Jože Klemenčič, predsednik občinskega sveta Zveze sindikatov Trebnje.

PLAN ZTKO VENDARLE SPREJET!

Zaradi preobilice gradiva je prejšnji teden na straneh lista izostala novica o delu in sklepih devete skupščine ZTKO Novo mesto, ki pa se ni kaj prida razlikovala od nekaterih prejšnjih sej. Pri tem mislimo na burno debato, številne očitke in nerganja o premalo denarja. Navzlic temu so delegati vendarle sprejeli finančni plan za letošnje leto, predlog novega statuta ZTKO, ki je bil prav tako na dnevnem redu, pa je bil umaknjen z utemeljitvijo, da je potrebno narediti novega. Na skupščini so delegati imenovali novega sekretarja ZTKO Matevža Aša, medtem ko je Jože Florjančič prostovoljno umaknil kandidaturo za predsednika skupščine ZTKO in je bil namesto njega na to mesto predlagan Dušan Jarc.

Zofka Grahek

Ne moremo verjeti, da je ravno na pragu spomladi za vedno odšla od nas. Zelo malo lepega in dobrega je imela od življenja. Že po končani osnovni šoli je morala povezati culo in oditi iz očetove hiše. Res je, da je prišla v družino, kjer so jo sprejeli kot družinskega člana, vendar si je tam služila svoj vsakdanji kruh. Bila je še otrok pa je postala desna roka materi z veččlansko družino in ji pomagala pri vzgoji njenih otrok.

Ko je prišla vojna, je kot prvi proletarski otrok takoj vedela, kje je njeno mesto. Postala je kurirka in obveščevalka, zbirala je hrano, obleko in različni sanitetni material. Sama je imela stike s partizani že v letu 1942. Tako je delovala do kapitulacije Italije. Vedno je vestno izpolnjevala svoje naloge. Po kapitulaciji Italije se je pridružila partizanom. Delala je tam, kjer je s svojim delom lahko največ koristila. Zato je prejela zasluženo priznanja.

Po končani vojni si je s svojim vojnim tovarišem ustvarila družino. Vzgojila sta troje otrok. V družbeno-političnem življenju je delovala še naprej, do svoje težke bolezni. Delala je v odboru ZZB in SZDL, bila je med ustanovitelji invalidskega društva in kot tajnica med najbolj aktivnimi člani upravnega odbora. Zato je lansko leto ob petletnici obstoja društva in razvitja prapora prejela zasluženo priznanje.

Zdaj, ko je za vedno odšla od nas, vemo, da je s svojo predanostjo dala velik del svojih moči naši družbi. Vedno se je bomo radi spominjali kot delovne in predane aktivistke.

R. FIR

Resnica o trobojnici

V Prilogi 12. številke Dolenjskega lista je bil objavljen prispevek „Požig prve belokranjske vasi", na katerega imamo pripombo, in sicer na tisti del, ki piše o slovenski trobojnici na partizanskem grobu. Tovarišica Ana Simonič s Sel pri Jugorju pripoveduje, kako je organizirala pletenje vencev, ki so jih ženske 1. maja 1942 položile na Kromarjev grob. Resnica o ureditvi groba padlega partizana tovariša Kromarja pa je taka:

Organizacijo za pletenje vencev smo dobile in prevzele dekleta iz Dragomlje vasi. Nalogo sta nam dala Jože Kramarič in zdaj že pokojni Martin Južna. Pletle smo: Marija Kočevar, Katarina Petric in Terezija Kočevar, in sicer pri Krštincu v Dragomlji vasi. Slovensko trobojnico je kupila Marija Kočevar na Suhorju.

V noči od 8. na 9. maj 1942 smo uredile Kromarjev grob in položile nanj dva venca, od katerih je bil eden ovit s slovensko trobojnico. Ob našem prihodu ni bilo na grobu nobenih vencev niti zastave, bilo je le nekaj nageljnov. Če bi torej Ana Simonič grob uredila 1. maja, bi bil 8. maja še okrašen in ga ne bi bilo potrebno ponovno urejati.

Pri Sv. Jakobu je bilo žegnanje 9. maja, ne 2. maja, kot navaja Simoničeva, saj sta Filip in Jakob 3. maja. Res je, da so si ljudje na dan žegnanja ogledovali urejeni Kromarjev grob, katerega pa smo uredile dekleta iz Dragomlje vasi. Ni lepo, da si nekdo lasti zasluge na račun drugega. Če Ana Simonič drugače misli in se ne strinja z našo pripombo, ji lahko resnico dokažemo s še živečimi pričami iz Dragomlje vasi.

MARIJA KOČEVAR
TEREZIJA KOČEVAR
KATARINA PETRIC

Loški slikarji v gosteh

V Kostanjevici odprli razstavo del združenja umetnikov Škofje Loke – O slikarjih govoril Andrej Pavlovec

Šestnajst slikarjev je s svojimi deli zastopanih v Lamutovem likovnem salonu na razstavi, s katero se Združenje umetnikov Škofje Loke prvič predstavlja na Dolenjskem. Med avtorji sta tudi France Mihelič in Gabrijel Stupica, lanskoletni in letošnji dobitnik Groharjeve nagrade, ki jo od lani podeljujejo v Škofji Loki.

Na otvoritvi 29. aprila je bil posebne pozornosti deležen Ive Šubic, potomec znamenitih slikarjev Janeza in Jurija Šubica iz Poljanske doline, ki je letos dopolnil 60. let življenja. Kot je poudaril Lado Smrekar v krajšem nagovoru, izhaja Ive Šubic iz tistega rodu slovenskih likovnikov, ki je svojo umetniško pot začel v partizanih.

Sicer pa je o slikarjih in njihovih delih več povedal prof. Andrej Pavlovec, dolgoletni ravnatelj Škofjeloškega muzeja. Dejal je, da je razstava v Kostanjevici izbor iz tretje razstave, s katero so se v domačem kraju predstavili člani Združenja umetnikov Škofje Loke. Dodal je, da deluje zunaj združenja še vrsta slikarjev in kiparjev.

V koncertnem sporedu sta nastopila Gorenjevaški oktet (namesto najavljenega okteta „Jelovica") in mešani pevski zbor „Lubnik", ki sta pod taktirko Tomaža Tozona zapela več pesmi. Zlasti impresivno je deloval okoli 60-članski mešani zbor, ki deluje vsega tri leta, a je dosegel že nekaj lepih uspehov.

I. Z.

ZANIMIVA RAZSTAVA – Prof. Andrej Pavlovec je obširneje spregovoril o škofjeloških slikarjih, ki razstavljajo v Kostanjevici.

Samo navdušenje je premalo

Ob reviji pevskih zborov novomeške občine

Vzporedno z največjim praznikom slovenskega zborovskega petja v Mariboru „Naša pesem 82" je bila v kulturnih domovih v novomeški občini revija domačih zborov, ki jo je ZKO Novo mesto posvetila praznovanju dneva OF in 1. maja.

V Mariboru je bilo zbranih trideset zborov iz domala vse Slovenije, manjkali so le Dolenjci. „Težko je razumeti, da v deželi cvička in zidanic ni dobrih pevcev. Najbrž bo držalo, da so dobri pevci in organizatorji, vendar se izčrpavajo predvsem na velikih pevskih prireditvah, taborih in revijah", je menil predstavnik ZKO Slovenije Mihael Gobec.

Zakaj so na Dolenjskem take razmere, kje so vzroki za lokalno zadovoljstvo, bo najbrž našla odgovor komisija ZKO Slovenije, ki je spremljala nastope vseh petnajstih zborov, kolikor jih je nastopilo v Mirni peči, Dolenjskih Toplicah, Straži, Šentjerneju in Novem mestu.

Nekaj je bilo že ugotovljeno. Tisti, ki so pokazali največ, so zapeli pred nabito polno dvorano Doma JLA v ponedeljek zvečer. To so bili: mešani zbor KD „Brata Pirkovič" iz Šentjerneja, moški zbor GD Šmihel, Šentjernejski oktet, mešani zbor KD Krka, mešani zbor SGP Pionir, Dolenjski oktet, mešani zbor IMV in mladinski mešani zbor glasbene šole „Marjan Kozina".

Prav zaključni nastop je pokazal, da navdušencev ne manjka, da pa bo potrebno stopiti korak naprej, da bo za dvig kvalitete zbora treba seči tudi po tuji literaturi. Kvaliteta je odvisna tudi od dirigentov, ti pa so marsikdaj prepuščeni sami sebi. Tako šolanje in izpopolnjevanje mnogokrat zadostuje le za prvi del zborovske abecede.

J. PAVLIN

JUTRI V KRŠKEM: RAZSTAVA TAPISERIJ

Na prvi letošnji razstavi v Galeriji Krško, ki jo bodo odprli jutri ob 18. uri ob nastopu učencev tamkajšnje glasbene šole, bodo na ogled tapiserije Cvetke Miloš – Radanovič, Brežičanke, ki se z „volnenim slikarstvom" ukvarja že dve desetletji, pridobila pa si je tudi naslov mojstra umetne obrti. Čeprav se avtorica ukvarja tudi s slikarstvom in keramiko, je vrh umetniškega ustvarjanja dosegla s tapiserijami. Študijo o vlogi tapiserije v zgodovini in o likovnem izražanju Cvetke Miloš – Radanovič je prispevala Nuška Kukovičič, umetnostna zgodovinarka iz Krškega.

kultura in izobraževanje

Besede pod oboki

Pod tem naslovom je pripravila Zveza kulturnih organizacij Metlika literarni večer v novem razstavnem prostoru v gradu. Svoja dela so brali: Danijel Brkič, Jadranka Matić, Ivan Zoran, Miro Gutman, Marjanca Colarič–Kočevar, Rudolf Vlašič, Jani Bevk in Darka Vraničar. Za glasbeno podlago je poskrbel Marjan Končar z elektronsko harmoniko, Toni Vovko pa je pripravil razstavo svojih protivojnih slik.

Pod oboki razstavnega prostora se je zbralo preko sedemdeset, v glavnem mladih poslušalcev, ki so zdaj bolj, zdaj manj zbrano sledili pesmim in pesmicam. Aplavzov in glasnih vzklikov so bili deležni Jani Bevk, Rudolf Vlašič in Darka Vraničar, kar je popolnoma razumljivo, saj gre za domačine, ki so poslušalstvu znani iz delovanja v mladinskem klubu pa še preko dveh pesniških almanahov Halucinacij.

Večer je pokazal, da gre v to smer delovati, kajti pod oboki metliškega razstavnega prostora je bilo slišati izdelke, s katerimi ne gre opraviti površno. Z izjemo Zorana gre za mlajši, obetavni rod pesnikov, ki žive in delajo na Dolenjskem in v Beli krajini, takšni in podobni literarni večeri pa so priložnost za medsebojna primerjanja in spoznavanja, ki jih sicer ni veliko.

V bodoče bi kazalo pritegniti dobre recitatorje, saj se je izkazalo, da avtorji sami interpretativno močno zaostajajo za svojimi izpovednimi močmi. Tako je ostala marsikatera lepa misel nedojeta, mnogokateri stavek je šel mimo gledalcev, ker je bil bolj izmomljan. K temu je veliko prispeval tudi bobneči prostor pa še skupina gledalcev pri vratih, ki je prišla kadit in se pogovarjat, ne oziraje se na to, da večer ni bil pripravljen za debatiranje in druge vrste družbanega srečanja.

Na koncu koncev: Besede pod oboki niso bile strel v prazno, morda so dosegle celo več, kot so organizatorji sploh načrtovali in pričakovali. Če ne drugega, so zaorale novo brazdo v metliško kulturno dogajanje v smislu razprav o pisani in govorjeni besedi.

TONI GAŠPERIČ

Ob gostovanju srbske naive pri nas

Nekaj več o razstavi v Trebnjem in o samoukih likovnikih v Srbiji

V trebanjski Galeriji likovnih samorastnikov bo še do 9. maja na ogled razstava „Samouka likovna umetnost SR Srbije", ki jo je pred letošnjim dnevom OF odprl Vukoje Bulatović, predsednik srbske SZDL.

Razstava, ki obsega osemnšestdeset slik in dvanajst plastik devetinpetdesetih avtorjev, je iz zbirke svetozarevske Galerije samoukih likovnih umetnikov. Kot smo že poročali, je slednja pripravila razstavo slovenske naive, izbor del zanjo pa je iz svojega fonda opravila trebanjska galerija. V katalogu, ki so ga natisnili v Beogradu in ima poleg slovenskega tudi angleško besedilo, lahko preberemo, da je izmenjava razstav plod tesnejšega sodelovanja med galerijama, sodelovanje pa odraz bratskih odnosov med slovensko in srbsko republiko.

Galerija samoukih likovnih umetnikov v Svetozarevu, ustanovljena leta 1960 kot edina tovrstna muzejska ustanova na srbskih tleh, premore zbirko, v kateri je 1150 slik, skulptur, risb in drugega likovnega gradiva, pod njeno streho pa je tudi vsa dokumentacija o avtorjih, strokovna knjižnica in še kaj. V zbirki, ki je še enkrat večja od fonda, hranjenega v trebanjski galeriji, je zastopanih s svojimi deli tudi triintrideset likovnih samorastnikov iz naše republike. K splošnim podatkom o galeriji v Svetozarevu sodi tudi ta, da prireja ta ustanova od lani bienale jugoslovanske samouke likovne umetnosti, s katerim so nadomestili vsakoletne salone. Ob tem ne gre prezreti, da so se Svetozarevčani veliko ukvarjali z razstavljalno dejavnostjo. Priredili so več kot sto skupinskih, retrospektivnih, tematskih in didaktičnih razstav in se z zbirkami udeleževali vseh najpomembnejših tovrstnih mednarodnih prireditev.

Zapisali smo, da svetozarevska galerija ne zbira samo likovnih del, ampak tudi podatke o avtorjih. Trenutno ima v dokumentaciji „obdelanih" vseh nekaj nad sto slikarjev in kiparjev, ki ustvarjajo v srbskih vaseh in mestih. Še posebej so ponosni na Janka Brašiča, ki je začel slikati pred kakimi petdesetimi leti in ga štejejo za začetnika srbske naive. Za Oparičem, rojstni vasi tega še vedno aktivnega kmeta in slikarja, so zasloveli po svojih slikarjih tudi drugi kraji: slovaška vas Kovačica z Martinom Paluško, Janom Sokolom in Mihalom Birešem ob koncu štiridesetih let pa z Martinom Jonašem, Janom Knjazovicem, Janom in Ondrejem Venjarskim ter drugimi, ki so se pojavili kasneje; ob koncu šestdesetih let se je začelo veliko govoriti o Uzdinu, vasi z romunskimi prebivalci, kjer je začela slikati skupina žensk z Anuiko Maran, Marijo Balan, Floriko Kec, Floriko Pujko kot najbolj znanimi. Omenimo le še nekatere slikarje in kiparje, ki so zasloveli kot pristni avtodidakti, pojavili pa so se kot posamezniki v najrazličnejših krajih. To so, denimo, kipar Bogosav Živković iz vasi Leskovac pa Dragiša Bunjevački iz Novega Bečeja, Dušan Jevtović iz Kruševca, Sava Stojkov iz Sombora in drugi.

Z ZANIMANJEM JE BRAL – Otvoritve razstave srbske naive v trebanjski Galeriji likovnih samorastnikov se je udeležil tudi Mitja Ribičič, predsednik republiške konference SZDL Slovenije. Z zanimanjem je bral, kaj so Svetozarevčani kot prireditelji te razstave napisali o srbski naivi v katalog.

Srbsko naivo so umetnostni zgodovinarji in kritiki že večkrat označili. Posrečilo se jim je, da so jih razvrstili po motiviki, nikakor pa ne po slogu. Teh je nemara toliko kot ustvarjalcev. Pariški kritik Anatole Jakovsky je poskušal vprašanje razrešiti drugače. Zapisal je, da je v Srbiji toliko „šol", kolikor je mest, trgov, vasi in zaselkov, če ne tudi osamljenih domačij.

Slovenskim ljubiteljem in poznavalcem naive marsikaj od tega, kar smo povedali, ni tuje. Vsa pomembna imena srbske samouke likovne umetnosti so znana vsaj tistim, ki obiskujejo prireditve likovnih samorastnikov v Trebnjem.

I. ZORAN

TELEVIZIJSKI SPORED

7. V.
petek
1

8.50 TV V ŠOLI: Koledar, Francoščina, Glagolica
10.00 POROČILA
10.05 TV V ŠOLI
15.30 TV V ŠOLI: Francoščina, Glagolica
17.25 POROČILA
17.30 MAK OB PROGI, I. del otroške oddaje skopskih televizijcev
18.00 ANSAMBEL JANEZA KALŠKA S SOLISTI
18.30 OBZORNIK
18.45 EKONOMSKO-POLITIČNI SISTEM: OSNOVNA NAČELA IN MERILA USPEŠNOSTI GOSPODARJENJA V TOZDU
19.05 PSIHOFIZIČNA REKREACIJA: SAVNA
19.15 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 VČERAJ ... ZA JUTRI: TRENUTKO SVOBODE, dokumentarna oddaja
20.40 MODNI UTRINKI
20.45 NE PREZRITE, kulturna oddaja
21.00 W. Atteway: SKAG, zadnja oddaja ameriške nanizanke
21.50 SPREMLJAJMO, SODELUJMO, športna oddaja
22.00 POROČILO Z 8. KONGRESA ZK MAKEDONIJE
22.15 NOČNI KINO: KONFORMIST

Ob zgodbi profesorja filozofije, ki razmišlja o svoji preteklosti, bo italijanski film z gornjim naslovom prikazal dekadentno vzdušje v tridesetih letih, ko je gospodaril fašizem. Bernardo Bertolucci je film posnel po literarni predlogi Alberta Moravie, igrajo pa Jean Louis Trintignan, Stefania Sandrelli, Dominique Sanda in drugi.
23.55 POROČILA

2

16.45 Test – 17.00 Po sledovih kontrarevolucije (dokumentarna oddaja prištinskih televizijcev) – 17.45 Kolibri (otroška oddaja) – 18.15 Namesto top liste – 18.45 Zabavna glasba – 19.30 Dnevnik – 20.00 Moj svet glasbe – 20.50 Zagrebška panorama – 21.05 Vidiki (dokumentarna oddaja) – 21.55 Nočni kino: Otroci iz omare (francoski film)

8. V.
sobota
1

8.00 POROČILA
8.05 CICIBAN, DOBER DAN: ČUDNO, DA SE LADJA NE POTOPI
8.20 MLADI VIRTUOZI: KLARINET
8.35 MI SMO MALI MUZIKANTI: MONIKA IN HARMONIKA
9.05 MAK OB PROGI
9.35 PISANI SVET: BELA KRAJINA
10.00 MESTA: SIDNEY, dokumentarna oddaja
10.45 PRED IZBIRO POKLICA: POKLICI V LADJEDELNIŠTVU
11.15 PO SLEDEH NAPREDKA
11.45 A. Marodić: PRISILNO MRTEV, oddaja iz nanizanke NAŠA KRAJEVNA SKUPNOST
12.30 LJUDJE IN ZEMLJA
13.30 POROČILA
15.55 JUGOSLAVIJA : ŠVEDSKA, prenos rugby tekme
17.30 KUPIL SEM OČKA, sovjetski mladinski film
18.45 NAŠ KRAJ; OREHOVA VAS
19.00 ZLATA PTICA: MARTIN KRPAN
19.10 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 TELEVIZIJSKA KRIŽANKA
21.45 ZRCALO TEDNA, zunanjepolitični pregled
22.00 POROČILO Z 8. KONGRESA ZK MAKEDONIJE
22.30 CHISUM, ameriški film
00.15 POROČILA

2

16.00 Po sledeh kontrarevolucije (dokumentarna oddaja prištinskih televizijcev) – 17.00 Iz televizijskega sporeda – 17.30 Kako domov (zabavna oddaja) – 18.15 Premor – 18.30 Glasbena oddaja – 19.00 Narodna glasba – 19.30 Dnevnik – 20.00 Koncert zabavne glasbe – 20.30 Poezija – 21.05 Poročila – 21.10 Feljton – 21.55 Športna sobota – 22.15 Človek, skrivnost, stara milijone let (dokumentarna oddaja)

9. V.
nedelja
1

9.10 POROČILA
9.15 ŽIVŽAV, otroška matineja
10.15 S. Pavić: VROČI VETER, humoristična oddaja
11.10 KAŽIPOT
11.30 TRŽAŠKI NARODNI ANSAMBEL
12.00 KMETIJSKA ODDAJA
13.00 POROČILA
13.55 SVETOVNO PRVENSTVO V MOTOKROSU, prenos 1. vožnje iz Orehove vasi
14.45 RDEČI UDAR, kosovski igrani film
16.25 SVETOVNO PRVENSTVO V MOTOKROSU, prenos 2. vožnje iz Orehove vasi
17.00 ŠANSON PO NAŠE: ATOMSKI VEK
17.30 625
18.05 ŠPORTNA POROČILA
18.20 TI DNEVI, TA LETA: FILMSKA KRONIKA 1960, dokumentarna oddaja
19.10 RISANKA
19.24 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 NEPOKORJENO MESTO, oddaja iz zagrebške nanizanke
21.25 OD RUDA DO KUPREŠKEGA POLJA, dokumentarna oddaja
22.00 ŠPORTNI PREGLED
22.30 POROČILA

2

9.00 Oddaje za JLA – 16.15 Sence preteklosti (ameriški film) – 17.45 Nedeljsko popoldne – 19.00 Risanke – 19.30 Dnevnik – 20.00 Velikani jazza – 20.45 Včeraj, danes, jutri – 21.00 Gledalci in TV – 21.35 Mladost Karla Marxa

10. V.
ponedeljek
1

8.45 TV V ŠOLI: Koledar, Zemljepis, Po sledi partizanske narodne pesmi, Krsto Hegedušić
10.00 POROČILA
10.05 TV V ŠOLI
15.25 TV V ŠOLI: Morje pripoveduje, Zemljepis, Doba zorenja, Č. Prica: Balada o Romih
16.55 POROČILA
17.00 NOVO VZNEMIRJA: TEHNIŠKI MEHANIZEM, angleška poljudnoznanstvena oddaja
18.00 ZNANSTVENOTEHNIČNI FILM: PRENOS ELEKTRIČNE ENERGIJE NA VELIKE RAZDALJE
18.30 OBZORNIK
18.45 KONTRA RITEM, mladinska oddaja
19.15 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
20.00 O. W. Walter: MUTEC, švicarska televizijska drama
21.50 KULTURNI DIAGONALE
22.35 V ZNAMENJU

2

17.10 Dnevnik v madžarščini – 17.30 Dnevnik – 17.45 Baš Čelik (lutkovna oddaja) – 18.00 Slovenske ljudske pravljice (lutkovna oddaja) – 18.15 Izobraževalna oddaja – 18.45 Telesport – 19.30 Dnevnik – 20.00 Znanost – 20.55 Zagrebška panorama – 21.15 Dober večer, Kićo Slabinac (ponovitev zabavnoglasbene oddaje)

11. V.
torek
1

9.00 TV V ŠOLI: Koledar, Matematika, O pogumu, Dnevnik 10
10.00 POROČILA
10.05 TV V ŠOLI
15.55 ŠOLSKA TV: Življenje na mehkem dnu, Zimski šport, Zaloge energije
17.20 POROČILA
17.25 SLOVENSKE LJUDSKE PRAVLJICE: ANČICA IN PISANA MAMA
17.40 L. Boccherini: PLESNA ŠOLA, baletna oddaja
18.00 PUSTOLOVŠČINA, otroška oddaja
18.30 OBZORNIK
18.45 MOSTOVI – HIDAK, oddaja za madžarsko narodnostno skupnost
19.00 KNJIGA, kulturna oddaja
19.15 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 SKUPNO, aktualna oddaja jugoslovanskih TV studiov
20.50 ALPSKA SAGA, oddaja iz avstrijske nadaljevanke
22.35 V ZNAMENJU

2

17.10 Dnevnik v madžarščini – 17.30 Dnevnik – 17.45 Otroška oddaja – 18.15 Knjige in misli – 18.45 Prijatelji glasbe – 19.30 Dnevnik – 20.00 Narodna glasba – 20.45 Spomini: 10. kongres ZKJ – 21.35 Zagrebška panorama – 21.50 Dokumentarni filmi neuvrščenih dežel

12. V.
sreda
1

9.00 TV V ŠOLI: Koledar, Ne pozabi, Gibanje neuvrščenih dežel, Zanimivo potovanje
10.00 POROČILA
10.05 TV V ŠOLI
17.25 POROČILA
17.30 CICIBAN, DOBER DAN: MOJ DEDEK JE BIL PARTIZAN
17.50 DRUŽINA SMOLA, madžarska risanka
18.15 POZDRAVLJENA, MAKEDONIJA, dokumentarna oddaja
18.30 OBZORNIK
18.45 ZAPISI ZA MLADE: MIRA VOGLAR
19.15 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 FILM TEDNA: VELIKA HIŠA, španski film
21.35 PORTRET: SLIKAR JANEZ KNEZ
22.05 V ZNAMENJU

13. V.
četrtek
1

8.45 TV V ŠOLI: Koledar, Šport in plavanje, Elektronske cevi, Življenje in smrt na barju
9.50 POROČILA
9.55 TV V ŠOLI
15.50 ŠOLSKA TV: Življenje na mehkem dnu, Zimski šport, Zaloge energije
17.15 POROČILA
17.20 V LESU SKRITE PRAVLJICE
17.35 MI SMO MALI MUZIKANTI: DOLGI, ŠIROKI IN OSTROVIDNI, češka glasbena oddaja
18.05 MOZAIK KRATKEGA FILMA: JABUKA, jugoslovanski film
18.30 OBZORNIK
18.45 NA SEDMI STEZI, športna oddaja
19.15 RISANKA
19.26 ZRNO DO ZRNA
19.30 DNEVNIK
19.55 VREME
20.00 MEDNARODNA OBZORJA
21.30 SAD V USTIH SMRTI, balet na glasbo J. M. Jarra
22.10 POROČILA in POROČILO Z 9. KONGRESA ZK HRVATSKE

2

17.00 Foča. Otvoritev partizanske olimpiade – 17.45 Sniegovci (otroška oddaja) – 18.15 Znanost – 18.45 Glasbena oddaja – 19.30 Dnevnik – 20.00 Teleskopija – 21.00 Po izbiri – 22.30 24 ur

POTA IN STRANPOTA

dežurni poročajo

PO KOKOŠI – V noči na 26. april je bilo vlomljeno v kurnik Antona Rozmana v Dol. Kartaljevem. Dolgoprstnež je odnesel 20 kokoši. Kurji tatovi so bili na delu tudi v noči na 1. maj. Iz kurnika Martina Cesarja v Bučni vasi je izginilo 7 kokodajsk.

MALO STRAHU – V torek, 27. aprila, ob 12. in 21.45 uri so prebivalci Črnomlja in Dragatuša začutili potres. Šibki sunki niso povzročili nobene škode, strahu pa je bilo, kot vedno ob takih priložnostih, precej.

VLOMILEC V KLETI – V stanovanjskem bloku št. 42 v Semiču so 24. aprila ugotovili, da so imeli na obisku vlomilca. Vdrl je v dve kleti. Martin Lah je na škodi za ključe – gedore, vredne 4.000 din, iz kleti Antona Jelenča pa je nepridiprav odšel brez plena.

OB DENARNICO – Tat je obiskal tudi Nedo Ježovita iz Semiča. Ukradel ji je denarnico s 1.000 dinarji, 100 šilingi, slikami in računi.

PO DOLENJSKI DEŽELI

• Pred prazniki je nekdo vlomil v eno od zidanic na Vinski gori pri Vinici. Tudi nadaljevanje je potekalo v znamenju besede vino, nepridiprav se namreč ni dotaknil nobene reči, natočil si je le polič ali dva vina ter odšel.

• V noči na prvi maj je na Planini pri Črnomlju Anteju Djotlju iz nezaklenjenega hleva nekdo ukradel konja, vrednega 140.000 din. Naftna kriza diktira delo tudi tatinski obrti.

• Prvega maja okoli polnoči je nekdo silil k nunam v Šmarjeti. Neznanca sta bila zagrizena, saj sta z okna kopalnice odtrgala kovinsko mrežo in prišla na hodnik. Ropot je slišala ena od nun; ko je na hodniku zaglodala možaka, je povzdignila glas. Na pomoč ji je prišla še ena sestra. Neznanca sta v grozi jadno pobrala šila in kopita.

ZA 300.000 DIN ŠKODE

Franc Hočevar iz Vel. Lese pri Krki je 30. aprila popoldne s tovornjakom Avtoprevoza iz Ivančne gorice peljal od Zagradca proti Žužemberku. Pri Belem grabnu ga je zaradi neprimerne hitrosti zaneslo na neutrjeno bankino, tovornjak se je prevrnil pod cesto. Škode je za 300.000 din.

MOTORISTA STA TRČILA

Štefan Didović iz Nestoplje vasi se je 1. maja zvečer peljal na motorju od doma proti Semiču. Dohitel je Edvarda Pečavarja iz Nestoplje vasi, ki se je tudi peljal na motorju. Didović ga je začel prehitevati, takrat je Pečavar zavil v levo, ker je sekal ovinek. Motorista sta trčila in padla. Didović je moral v bolnišnico.

ODSTRANJENA NEVARNOST – Delavci novomeškega cestnega podjetja so pred dnevi ob gorjanski cesti očistili useke, kjer je zima razrahljala kamenje in zemljo, kar vse se je v toplejših dneh začelo sipati na cesto. (Foto: A. Bartelj)

Videl le svoje koristi

Obrtnik Marjan Jazbinšek iz Novega mesta ni zavaroval in prijavil delavca – Bela lisa v delovni knjižici

Sodišče združenega dela v Novem mestu je odločilo, da je zasebni obrtnik Marjan Jazbinšek iz Novega mesta dolžan poskrbeti, da bo nekemu delavcu, ki je bil pri njem redno zaposlen od oktobra 1977 do julija 1979, delovna doba vpisana v delovno knjižico. To pa se seveda lahko zgodi, če bo Jazbinšek plačal prispevke za sicer neprijavljenega delavca.

Omenjeni delavec ves čas dela pri Jazbinšku ni bil socialno zavarovan, nista sklenila pogodbe o zaposlitvi, poleg tega pa mu delodajalec zaposlitve ni vpisal v delovno knjižico. Osebni dohodek je prejemal v navadnih modrih kuvertah. Delodajalec Marjan Jazbinšek se obravnave pri sodišču združenega dela ni udeležil kljub pravilno vročenim vabilom. Sodišče je zaslišalo tudi dve priči, ki sta pri Jazbinšku doživeli enako usodo. Nista bili zavarovani, delovne dobe pri njem še vedno nimata urejene. Sodišče je ugotovilo, da ni nobenega dvoma, da je delavec, ki je sprožil obravnavo, pri Jazbinšku res delal. Jazbinšek ni upošteval zakona o delovnih razmerjih in določil kolektivne pogodbe o delovnih razmerjih med delavci in samostojnimi obrtniki. Sodišče je menilo, da gre za obrtnika, ki vidi predvsem sebe in svoje koristi, kar kaže na to, da se v naši družbi še srečujemo z izkoriščanjem človeka po človeku v najbolj grobem pomenu te besede.

VENDARLE ZA BOLNIŠNICO

Matej Aš (14 let) iz Gor. Straže se je 2. maja popoldne peljala s kolesom od Vavte vasi v Stražo. V križišču ji je nasproti pripeljal neki avtomobilist, izsilil prednost ter deklico zbil na tla. Voznik je hotel deklici pomagati, ko sta družno ugotovila, da to ni potrebno, je odpeljal naprej. Doma je Matejo začelo boleti koleno, odpeljali so jo v bolnišnico.

V HIŠO

Novomeščan Marjan Bukovec je 3. maja zvečer peljal z osebnim avtom od Straže proti Novemu mestu. Pri Podgori ga je v ovinku zaneslo čez rob ceste, po več metrih take vožnje je avto končal v bližnjem hišnem vogalu. Bukovca so odpeljali v bolnišnico, gmotne škode pa je za 75.000 din.

SMRT NA TIRIH

Čez nezavarovan železniški prehod v Gabrovcih je 2. maja ob 14. uri hotel iti 62-letni Ivan Jazbec iz Vranja pri Sevnici. Na tire je stopil v trenutku, ko je iz zagrebške smeri pripeljal tovorni vlak. Lokomotiva je zbila Jazbeca v jarek ob progi, bil je takoj mrtev.

GASILO VEČ KOT 50 GASILCEV

Na steljniku pri Malinah je 3. maja popoldne začelo goreti. Požar je zajel 20 do 25 hektarjev trave, mladih brez in hrastja. Pri gašenju je sodelovalo več kot 50 gasilcev iz Suhorja, Jugorja, Lokvice, Metlike in Škemljevca. Ogenj so seveda zadušili. Vzrok požara še ugotavljajo.

CEPLJENJE PSOV

Redno cepljenje psov proti steklini v občini Novo mesto je končano. Lastniki psov so zadovoljivo opravili svojo dolžnost. Veterinarski zavod pa bo poskrbel tudi za morebitne zamudnike. Tako bodo cepili pse še v soboto, 15. maja, od 7. do 10. ure na postaji Veterinarskega zavoda v Novem mestu. Po tem času bodo ustrežno ukrepali proti kršilcem.

KOLESARČEK PO LEVI

Ljubljančan Anton Čandek je 2. maja popoldne peljal z osebnim avtom od Dvora proti Žužemberku. V nepreglednem ovinku mu je nasproti na kolesu po levi pripeljal 12-letni deček. Avtomobilist se je umikal, vendar je bilo trčenje neizbežno. Deček je bil k sreči le lažje ranjen, pomoč so mu nudili v bolnišnici.

Dvojna smrt v razbitinah wartburga

Voznik na magistrali pri Mačkovcu zapeljal v levo v tovornjak

V petek, 30. aprila, ob 2.55 se je na magistrali pri Mačkovcu zgodila prometna nesreča, v kateri sta umrla 28-letni Mirko Jakovljević iz okolice Cerknice in njegov 17-letni sopotnik Radjoja Pejić iz Divače. Huje so bili ranjeni še trije sopotniki iz wartburga, ki ga je vozil Jakovljević.

Med vožnjo proti Zagrebu je Mirko Jakovljević v bližini Mačkovca na povsem ravnem delu magistrale nenadoma zapeljal v levo in čelno trešči v tovornjak, ki ga je v tistem trenutku nasproti pripeljal 33-letni Petko Angelov iz Bolgarije. Bolgar je močno zaviral in se umikal v levo, vendar nesreče ni mogel preprečiti. Wartburg je dobesedno raztrgalo. Angelov je po trčenju zapeljal s ceste v gozd, tovornjak je ustavila smreka. Magistrala je bila zaradi nesreče in preiskave nekaj časa zaprta, promet so preusmerili skozi Novo mesto.

KRONIKA NESREČ

NI JE OPAZIL – Vinko Hrastar iz Gotne vasi je 26. aprila okoli poldneva vzvratno zapeljal z osebnim avtom s parkirišča na Sokolsko ulico v Novem mestu in pri tem zadel ter podrl 72-letno Jožefo Vidmar iz Novega mesta. Ženičko s zaradi zlomljene noge odpeljali v bolnišnico.

V OGRAJO – Milan Avsec iz Slovenske vasi je 27. aprila zvečer peljal z osebnim avtom od Mokronoga proti Mirni. Na Rakovniku ga je zaneslo v odbojno ograjo, pri čemer so bili ranjeni voznik ter sopotnika Alojz Podlogar in Peter Biček iz Slovenske vasi. Pokrpali so jih v trebanjskem zdravstvenem domu.

V DREVO – Mirko Železnjak iz Metlike je 1. maja zjutraj vozil z osebnim avtom od Novega mesta proti Metliki. Pri Lokvici zaradi neprimerne hitrosti ni mogel speljati ovinka, peljal je naravnost in trčil v drevo. Voznika so odpeljali v novomeško bolnišnico, gmotne škode je za 50.000 din.

ZAVIRAL JE – Albina Mojstrović (68 let) iz Novega mesta je šla 1. maja okoli poldneva proti Bučni vasi. Ko je nameravala prečkati cesto, je iz karteljevske smeri z avtom pripeljal Miroslav Milošević iz Ljubljane in ženičko kljub zaviranju zbil. Mojstrovičevo so odpeljali v bolnišnico.

BOLEČA BUDNICA

V novomeško bolnišnico so 27. aprila zjutraj pripeljali poškodovanega Alojza Fira iz Bereče vasi. Fir je na griču nad vasjo ob 4.30 pripravil možnar, s pokom je namreč hotel prirediti praznično budnico. Ko se je ogenj na vžigalni vrvici nekam obotavljal, se je Fir sklonil nad možnar. Takrat je počilo. Leseni zamašek je Fira zadel v roko in glavo.

majska mlaj

Prvi majski dan je že od nekdaj prevevalo praznično vzdušje. Še poseben pečat pa je dobil leta 1890, ko je postal mednarodni delavski praznik. Tega leta so ga že množično praznovali delavci marsikje v svetu in tudi pri nas, medtem ko je bil 1. maj uradno proglašen za mednarodni delavski praznik leto prej ob ustanovitvi druge internacionale v Parizu. Prvomajske proslave med delavskimi množicami na Slovenskem so kljub nasprotovanju oblasti do druge svetovne vojne postale tudi izraz mlade delavske kulture. Imele so že kar običajni spored: shod, kulturna prireditev, veselica ali izlet. Dolenjski kmetje pa so na ta dan okrasili živino in vozove z zelenjem, če so se pokazali na cesti. Mlado zelenje se poleg zastav kasneje pojavlja tudi pri delavskem praznovanju 1. maja na lokomotivah, avtobusih itd.

Praznovanje prvega maja, ki torej sega precej daleč v zgodovino, je s povezavo tega dne z delavskim praznikom rodilo prenekateri nov običaj, sprva predvsem v slovenskih rudarskih središčih. Rudarji so prvi maj proslavljali posebno slovesno, in to že konec prejšnjega stoletja. Dr. Boris Kuhar piše, da so leta 1889 za 1. maj idrijski rudarji pripravili sprevod z godbo in rdečo zastavo na čelu, sledila pa je zabava s plesom. Že takrat, pa tudi vsa leta pozneje, so rudarji za 1. maj okrasili okna svojih stanovanj in hiš z zelenjem in rdečimi nageljni, zastavami itd. Pozneje so rudarji 1. maja kolesarili z okrašenimi kolesi in nageljni v gumbnicah po okolici in kurili kresove. Po osvoboditvi so bile ob 1. maju parade, proslave in veselice. Danes ni pravzaprav nič drugače. Prvi maj, praznik dela, naši delovni ljudje počastijo s številnimi proslavami, kulturnimi prireditvami, delovnimi zmagami itd., medtem ko sta industrializacija in sodobni način življenja pometla z mnogimi starimi običaji.

Mesec maj je bil včasih fantovski mesec, poln prešernosti, šegavosti in zabavnih dogodivščin. V mnogih slovenskih krajih je bil to čas, ko so starejši fantje sprejemali v svoje vrste mlajše. Že skoraj obveza je bilo v večini krajev tudi postavljanje mlaja sredi vasi ali pred hišo lepe mladenke, medtem ko so nepriljubljena dekleta po dolenjskih vaseh dobila pod okno trnje. Postavljanje mlaja je marsikje preraslo v pravo tekmovanje med vasmi, kje bo stal višji in lepši mlaj. Običaj sicer ni slovenska posebnost in tudi posebno nov ni. Najstarejše poročilo o postavljanju mlaja je iz Francije že iz srede 13. stoletja. Po nekaterih razlagah so majsko drevo nekoč postavljali v čast obnovljene drevesne rasti, a se je pozneje prvotni namen zabrisal. Običaj so obudili prav mladeniči, ki so začeli postavljati mlaj svojim izvoljenkam. Kasneje se je navada prenesla na mnoge praznike, tako cerkvene kot posvetna slavja. Mlaj so postavljali za najrazličnejše priložnosti, tako da je postal glasnik splošnega veselja in radosti.

Mlajski mlaj je nekdaj stal tudi po dolenjskih vaseh. Fantje v Drašičih pri Metliki so že nekaj dni pred 1. majem zbirali po vasi denar za smreko. Ta je morala biti čim višja, najmanj 30 do 40 metrov visoka. Po višini mlaja so namreč „merili" ugled vasi. Podrto smreko so fantje olupili do vršiča, od vršiča navzdol pa nato obesili tri iz zelenja in cvetja pletene vence, tako da je bil spodnji največji. Deblo so ovili z bršlanom, na vršič pa nataknili veliko stekleno bučo in zastavo. Tako okrašena smreka je bila nared za postavitev sredi vasi. Nanjo so potem v višini štirih metrov obesili še veliko srce spleteno prav tako iz zelenja in cvetja. Tudi vanj so zataknili več zastavic in navadno tudi kak napis. Ob „glavnem" mlaju so postavili še dva manjša, ki so ju tudi okrasili, vendar brez srca in napisa. Mlaj je moral proti večeru že stati, nato pa so streljali z možnarjem, peli in igrali na tamburice, harmoniko, orglice, kasneje pa je ob tej priložnosti igrala celo vaška godba. Po končanem splošnem veselju sta morala vsaj dva fanta ostati na straži pri mlaju in potem tako vse noči v maju. Mlaj je namreč moral stati ves mesec in največja sramota za vas je bila, če so mlaj predčasno podrli fantje iz sosednjih vasi.

Mlaj so podrli šele zadnji dan v maju, prav tako slovesno, kot so ga postavljali. Pri podiranju so morali biti previdni, saj se steklena bunka ni smela razbiti. Za njo so tekmovali vsi vaški otročaji, čigava bo. Nato so odžagali vršič, deblo pa je prišlo prvo junijsko nedeljo na licitacijo. Dobil ga je seveda tisti, ki je ponudil največ. Denar so fantje, ki so sodelovali pri postavljanju in krašenju mlaja, porabili za veselo gostijo.

Danes postavljanje mlaja ni več tako običajno, a ga še vedno lahko srečamo, najpogosteje ob porokah po vaseh.

amerika je za „mini"

Že dve leti se modni kreatorji spogledujejo s povratkom mini kril, pa se doslej niso prebili do občinstva. Ameriška moda, ki si je v svetu zadnja leta pridobila sloves, če že ne prvo besedo, pa letos poudarjeno propagira krila nad koleni. Če se bo ta novost, ki ima sicer tudi v Evropi nekaj vnetih zagovornikov, prebila čez lužo, bomo videli.

prtiček za senčnik

Senčnik nad kuhinjsko mizo se najraje umaže, vedno kupovati nova svetila pa je predrago. Morda bo dobrodošla v času stabilizacije zamisel, da stari senčnik prekrijete z enakim prtičem, kot ga imate na jedilni mizi. Videti ne bo kot izhod v sili, ampak kot svojski kuhinjski komplet.

Kuha: Peter Bevc

ribe

Sveža riba se pozna po tem, da ima čiste oči, rdeče škrge in trebuh precej trd. Ko kupiš živo ribo, jo primi s prtičem za rep in udari z glavo ob rob mize.

KAKO OSNAŽIŠ RIBO

Ribo položimo na mokro desko, jo primemo s krpo in ostržemo z nožem luskine od repa proti glavi. Nato prerežemo ribi trebuh po dolgem od repa proti glavi, ji odstranimo drobovino, previdno odrežemo žolč od jeter in pustimo samo jetra. Nato ribo dobro operemo. Ko se nekoliko osuši, jo posolimo, nato pečemo.

KUHANE SLADKOVODNE RIBE

Postrv, lipanj, sulec, ščuka, krap in ostale kuhamo takole: v poldogovato kozico nalijemo srednje veliko vode, dodamo malo kisa, drobno čebulo, korenjček, korenino peteršilja, nekaj zrn popra, lovorov list, košček limonine lupine ter malo rožmarina. Preden voda zavre, jo primerno osolimo ter damo kuhat celo ribo. Koliko časa kuhamo, je odvisno od velikosti. Riba je kuhana, ko izstopijo oči. Kuhana riba se lahko je hladna z majonezo ali pa vroča, prelita z raztopljenim maslom. Zraven ponudimo kuhan krompir.

PEČENE RIBE

Potresi ali povaljaj nasoljeno ribo v moki, položi jo na razbeljeno olje ali mast in jo peci z rezino čebule vsaj 15 minut. S čebulo zboljšamo okus. Pečeni ribi dodamo rezino limone ter pečen krompir.

OCVRTE RIBE

Očiščene ribe zrežemo na 3 prste dolge kose, jih osolimo ter povaljamo v moki, raztepenem jajčku in drobtinah. Ribe lahko ocvremo v maslu, olju, masti. Tudi zraven ocvrte ribe ponudimo limono, krompirjevo solato, tatarsko omako ali krompirjevo majonezno solato.

OCVRT SOM

Soma vedno oderemo: kožo zarežemo pri glavi in jo enostavno slečemo. Večjemu na hrbtu odstranimo maščobo, nato pa ocvremo na dunajski način: moka, jajce, drobtine. Večjemu somu lahko pripravimo hrenovo omako: nariban hren, jajček, sol, poper, kis, olje. Dobro premešamo.

RAKI, ŠKAMPI, JELŠEVCI

Dalmatinska buzara:

V kozico zlijemo malo olja, dobro segrejemo, dodamo naribano čebulo, korenjček ter peteršiljevo korenino. Dobro prepražimo, da vse skupaj zarumeni, nato pa zlijemo rake v kozico in jih neprestano mešamo, da dobro pordečijo. Pozneje dodamo sesekljane sardelice (boljši so sardelni fileti), malo belega vina, limonin sok in narezano limono (ne preveč) ter pokrito dušimo 10 minut. Buzaro poskusimo, dodamo malo vegete, popra in na koncu zalijemo z pol decilitra konjaka. Konjak prej segrejemo, zažgemo z vžigalico in prelijemo po rakih. S pokrovko pokrito buzaro pustimo 2 minuti. Raki buzara se servirajo takoj. Imamo poseben pribor za rake. Ne smemo pozabiti na toplo vodo, s katero si gostje umijejo roke. Zraven ponudimo samo črni kruh. Buzaro lahko pripravljamo tudi iz več vrst rib ali mehkuščev (lignji, raki, polži, žabji kraki, školjke). Postopek dela je isti kot pri škampih.

LIGNJI V RIŽOTI

V kozico zlijemo malo olja, ga segrejemo ter dodamo drobno sesekljano čebulo, malo zarumenimo, dodamo narezane lignje, dobro popražimo, dodamo sesekljan česen, narezan paradižnik, sol, poper. Omako zboljšamo z belim vinom. Prebran riž operemo in ga pomešamo med lignje. Še boljša je rižota, če riž posebej dušimo. Poznamo tako imenovano plavo rižoto, ko pri čiščenju ne odvzamemo črnilne vrečke. Takšna rižota ima svojevrsten okus, dekoriramo jo z nabiranim parmezanom.

RIBJE POLPETE

Za ribje polpete vzamemo gost bešamelj, ga zmešamo z jajcem, dodamo enako količino kuhanega ali pretlačenega krompirja, po potrebi solimo, popramo in primešamo malo zarumenjene čebule ter drobne koščke kuhanega ali pečenega ribjega mesa. Oblikujemo polpete ali zrezke, jih dunajsko paniramo, nato pa v plitvi maščobi ocvremo.

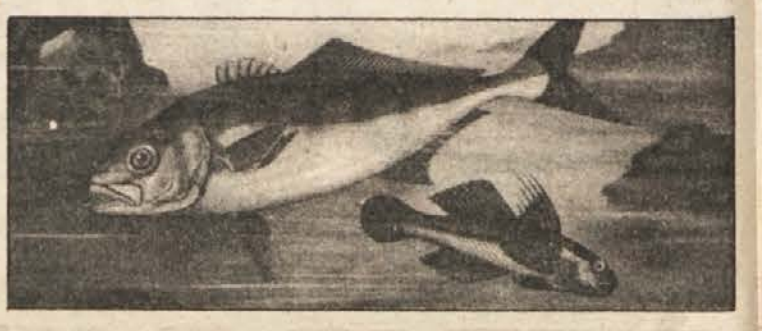

VOJAŠKI KOTIČEK

VEDNO VROČE SREDOZEMLJE

Sredozemlje ima okrog 2,5 milijona kvadratnih kilometrov morske površine in zajema 17 neodvisnih držav (od tega jih 10 pripada neuvrščenim), v katerih živi več kot 300 milijonov prebivalcev. V sredozemskih državah je skupaj skoraj 3 milijone oboroženih vojakov, skoraj 4.000 bojnih letal, nekaj tisoč tankov, 3.500 vojnih ladij s 30 vojaškimi bazami in 150 vojnih ladij nesredozemskih držav. Sredozemlje je v bistvu veliko strateško območje na stičišču dveh oceanov, Atlantskega in Indijskega, ter treh celin: Evrope, Azije in Afrike.

Z vojaškega gledišča je Sredozemlje križišče pomorskih in zračnih poti, nadvse pripraven prostor za manevriranje in odskočna deska za dejstvovanje v smeri Evrope, Azije, Afrike in Atlantika.

Sredozemsko morje je največji pomorski koridor in po obsegu prometa v miru druga pomorska komunikacija na svetu. Po nekaterih cenitvah je v mirnem času vsak dan na njem povprečno 2.600 ladij. Pomen te poti je v marsičem odvisen od Sueškega prekopa, po katerem v mirnem času vsak dan plove okoli 50 trgovskih ladij, njegova slabost pa se je pokazala leta 1967, ko je bil zaprt.

Ob vse hitrejšem razvoju zračnega prometa je Sredozemlje tudi križišče zračnih poti, ki spajajo kontinente, njegov pomen pa bo še vse večji. Sredozemlje s svojimi dimenzijami daje odlične možnosti za razprostranjeno razporeditev oboroženih sil, morje in zračni prostor nad njim, ki sta zunaj meja posameznih držav, pa omogočata nemoteno manevriranje in grupiranje teh sil.

Sredozemlje je eno najbolj občutljivih območij v sodobnih mednarodnih razmerah tako po dolgoročnosti in zapletenosti spopadov med interesi supersil na njem, kakor po protislovnostih, ki so na njegovem območju, in

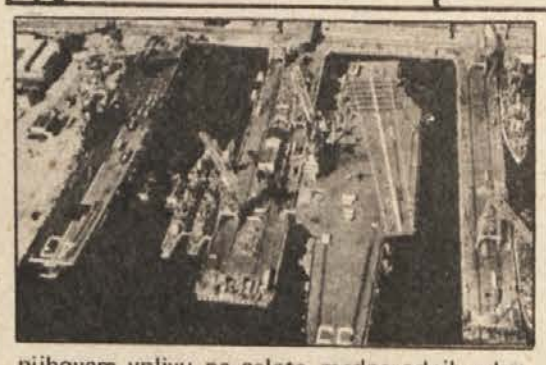

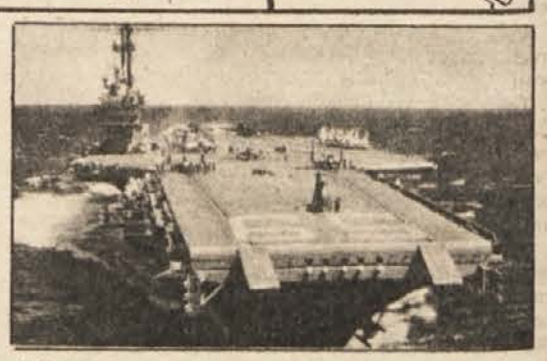

njihovem vplivu na celoto mednarodnih odnosov.

Vse bolj očitna in povečana prizadevanja vseh sredozemskih držav pri krepitvi oboroženih sil, negotova in še vedno nejasna situacija na Bližnjem vzhodu, nezmožnost, da bi pomirili in uskladili stališče strani, ki si stojita nasproti na Cipru, grško-turški spor in političnoekonomska vrenja v državah tega bazena – vse to predstavlja temeljne elemente in okvire, ki poudarjajo vlogo in pomen Sredozemlja v današnjem trenutku mednarodnih dogajanj in vplivajo na odnose med velikimi silami, zlasti supersilama. V skladu z ohlajevanjem odnosov med paktom NATO in varšavskim sporazumom kaže tudi barometer vojaške klime v Sredozemlju skok temperature.

V Sredozemlju teče tudi svojevrstno tehnološko tekmovanje, v pomorski oborožitvi kot del splošne tekme v oboroževanju, ki sta jo vsilila pakt Nato in varšavski sporazum, oziroma njuni vodilni sili ZDA in ZSSR. Tej tekmi ne morejo biti več kos niti mornarice nekdanjih sredozemskih in svetovnih pomorskih sil – Velike Britanije, Francije in Italije, kaj šele manjše pomorske države, zlasti neuvrščene, ki se oborožujejo predvsem za obrambo. Poleg drugega posebej bode v oči, da se na območju severne Afrike in vzhodnega Sredozemlja pojavlja vrsta mornaric, oboroženih z ultramoderno tehniko obeh blokov, s čimer se želijo ogniti odvisnosti glede rezervnih delov in morebitnemu izsiljevanju.

Tudi Jugoslavija je prek Jadrana neposredno povezana s Sredozemljem. O pomenu Jadrana in njegovi povezanosti s Sredozemljem v sodobnih razmerah je večkrat govoril admiral Branko Mamula. Med drugim je dejal: „Jadransko območje je, gledano geostrateško, ozek pas v okoliščinah velikih dometov orožja, globine zračnega prostora in desantiranja. Iz tega lahko sklepamo, da imata obramba in samozaščita v tem delu našega nacionalnega ozemlja posebne naloge, zahtevata stalno pripravljenost in popolno enotnost vseh dejavnikov."

TITO NAM JE REKEL MALI AMBASADORJI MIRU

Mora biti res svojevrsten občutek, kadar se človek zaveda, da doživlja neponovljive in najlepše trenutke ali dneve svojega življenja. Eden takšnih srečnežev je Ivo Ivkovič, vodja varstvenega oddelka v Novoteksu. Otroška leta in mladost je doživljal v Jurovskem Brodu, prvi vasi na hrvaški strani čez most v Metliki.

Ko je bil čas za nastop vojaške službe, se je odločil za mornarico in prav ta odločitev mu je prinesla v življenju enkratno doživetje.

„Najprej sem končal podvodno šolo v Pulju. Kot najboljšega učenca, telesno zdravega in primerne postave, dobrega mladinca, so me predlagali za mornarja na Galebu. Komunist sem postal, takoj ko sem dopolnil 18 let, na Galeb pa sem prišel leta 1954. Presenečen sem bil nad toplim sprejemom, odnosi. Kot bi prišel v družino! Vladala je disciplina, spoštovanje do opravljanja vseh nalog, od kurjača do poveljnika ladje. V taki družbi je prijetno živeti. Galeb je bil takrat Jugoslavija v malem: zbrani smo bili ljudje iz vseh koncev domovine, takoj pa sem našel med njimi tudi bližnje rojake: Novomeščana Slavka Koprivnika in Boža Vesela, poveljnik pa je bil Ljubljančan Stanko Abram.

Kmalu po mojem prihodu smo spoznali, da se pripravljamo na pomembno in dolgo pot. Ladjo smo čistili, olepševali in urejali, da je bila res lepotica morja. In ko smo bili cepljeni proti raznim boleznim, ki so doma na Vzhodu, smo zaslutili, da gremo v Indijo.

Ko je bila ladja že povsem nared in smo opravili tudi poizkusne vožnje, smo novembra 1954 na Reki začeli natovarjati potrebščine za dolgo pot in prtljago Titovega spremstva. Takrat ni bilo več dvoma, da bomo potovali s Titom. Po dnevu republike je reško pristanišče postalo en sam slavnostni oder. Zastave, cvetje, zbirala se je množica, kakršne še nisem videl! Vse ladje in ladjice v bližini so bile polne mornarjev in drugih ljudi. Naenkrat so zatulile sirene, mi smo stali na palubi svečano oblečeni, zaigrala je godba in Tito s spremstvom se je pripeljal v pristanišč e. Kako so ljudje takrat od navdušenja klicali, si ne more nihče predstavljati, kdor tega ni doživel. In ko je stopal po mostičku na Galeb, me je hotelo od silnih čustev kar raznesti.

SPATI JE BILO ŠKODA

Odpluli smo v spremstvu rušilcev, Triglava in Biokova, proti Otrantskim vratom. V Jadranskem morju se nam je pridružila ladja Dinara. To je bil konvoj, ki je zaplul na pot miru. Vreme je bilo lepo, postajalo je vedno topleje. Tito se je vsak dan veliko zadrževal na palubi, kjer je imel mizo, za katero je bral časopise, pisal in z daljnogledom opazoval okolico. Večkrat se je tudi sprehodil po celi ladji in pogosto zašel v strojnico. Ta ga je izredno zanimala in s strojniki se je rad pogovarjal.

Spali smo zelo malo, ker smo se zavedali, da je škoda prespati zanimiva dogajanja. Vsak med nami je svoje naloge opravljal kar najbolj vestno. Oficirji in tudi drugi iz spremstva so imeli za posadko večkrat predavanja o zgodovinskih, kulturnih in političnih dogajanjih v krajih, mimo katerih smo pluli. Skozi Sueški prekop smo pluli ponoči, zato nismo kaj dosti videli, sicer pa je bilo potovanje izredno lepo in mirno vse do Bombaya.

Tudi tam je bilo pristanišče kot en sam cvet. Vse je bilo okrašeno s transparenti in zastavami. Na obali so čakali predsednik Nehru pa mnogi Jugoslovani ki so živeli takrat v Indiji. Naš predsednik se je po uradnem ceremonialu odpeljal z vlakom na daljšo pot v New Delhi, mi pa smo imeli dva dni na voljo za ogled mesta.

Kamor smo šli, so za nami klicali: „Tito, Jugoslavija!" Vabili so nas v gostilne, na domove, tako da smo tudi mi kot Titovi mornarji bili deležni izredne pozornosti Indijcev. Pa tudi obnašali smo se kot Titovi mornarji. Iz Bombaya smo okrog Ceylona pluli do Kalkute.

Nekaj dni pred novim letom pa smo spet začeli čistiti ladjo. Izvedeli smo, da bo novo leto predsednik Tito dočakal na Galebu. Na Silvestrovo zvečer je res prišel v spremstvu Nehruja, njegove hčerke Indire Gandhi in drugih. To silvestrovanje je bilo nepozabno.

TUDI JUGOSLOVANSKO NOVO LETO

Vso noč je množica na obali vzklikala, gostje pa so na Galebu veseli in razigrani dočakali polnoč. Ker pa je po jugoslovanskem času novo leto štiri ure in pol kasneje, je Tito hotel dočakati tudi jugoslovansko novo leto. Tako smo bili vsi pokonci do zjutraj. Potem so gostje s predsednikom Titom odšli z ladje, kasneje pa smo skupaj nadaljevali pot miru do Burme.

Tudi ta vožnja je bila prijetna, mirna vse do Ranguna. Vsakokrat, ko je Tito prišel ali odšel z ladje, je obšel posadko. Vsem je gledal v oči. Tudi v Burmi smo s Titom vred doživeli enkratno lep sprejem. Medtem ko je naš predsednik bival v rezidenci, smo si mi spet lahko ogledovali mesto. Del posadke je ostal na ladji, jo čistil in urejal, del pa je preživljal prosti čas po mestnih muzejih.

Tudi slovo od Ranguna je bilo na moč prisrčno. Zapluli smo proti domu, vendar smo se ustavili še v indijskem Madrasu. Predsednik Tito je šel z nekaterimi sodelavci po kopnem čez polotok in nas pričakal v mestu Kochinu. Mi smo z Galebom znova obpluli Ceylon, tokrat brez Tita in doživeli strašno neurje. Premetovalo nas je ko lupino. Bili so taki valovi, da so naše rušilce popolnoma prekrili. Vendar smo le srečno prišli v Kochin, kjer so Titu priredili ob odhodu vojaško parado in razne športne prireditve.

Vse od Indije do doma je bilo vreme spet lepo, pogovarjali smo se o doživljajih in se zavedali, da smo bili priča pomembnim zgodovinskim dogodkom. Med vožnjo smo imeli le eno nevšečnost: nekemu mornarju je počil slepič in zdravniki iz Titovega spremstva so mornarja operirali na odprtem morju. Ladja je med operacijo stala, takoj po njej pa je Tito bolnika obiskal v kabini in se še potem zanimal za njegovo zdravje. V Suezu je prišel na ladjo predsednik Naser z nekaj spremljevalci. Z nami so pluli vse do Ismajlije, nekaj ur po prekopu, medtem pa so imeli državniške pogovore, ki so bili tudi zgodovinskega pomena za neuvrščenost. Mi seveda nismo vedeli za nobene podrobnosti, povedali pa so nam, da gre za izredno važne pogovore in pomembno Titovo državniško potovanje, zato smo bili ves čas toliko bolj pozorni, da ne bi kot slučajne priče česa zamudili.

ZA POSADKO POSLOVILNA VEČERJA

Ko smo zapluli spet v naše vode, je postajalo hladno. Preobleči smo morali uniforme, pri Visu pa nas je dočakala in pozdravila letalska eskadrilja ter torpedni in rušilni čolni. Tu se je posadka fotografirala s Titom za spomin. Na Reki nas je ob prihodu dočakalo še več ljudi kot pri odhodu. V pristanišču glava pri glavi, bili so kot mravlje na vseh plovilih, pa po oknih, na strehah, po drevesih . . . Ko je šel Tito na Reki z ladje, je imel znamenit govor. Potem je šel s spremstvom v Opatijo, v hotel Kvarner, kamor je povabil vso ladijsko posadko na poslovilno večerjo. Pozno v noč smo proslavljali srečno vrnitev, na Titov predlog pa smo potem člani posadke dobili 15 dni izrednega dopusta. Ko se nam je v nagovoru zahvalil, nas je imenoval male ambasadorje miru, pa smo bili na moč ponosni.

Šel sem domov se mimogrede ustavil v Metliki, pa so me takoj našli iz tamkajšnje garnizije. Prosili so me, naj grem med vojake in jim pripovedujem o tej poti. Rad sem jim ustregel, zatem pa sem še nič kolikokrat pripovedujem o tej poti.

S Titom sem se na Galebu še večkrat srečal, na vožnji v Etiopijo in Egipt, tudi novo leto 1956 smo dočakali s Titom v Aleksandriji. Domala vseh dni z njim se spominjam, kot bi se dogajalo včeraj, in vse to mi bo ostalo v najlepšem spominu, dokler bom živ."

R. B.

ŠTIRJE Z UKANO ZAVZELI BROD

Franc Avbelj—Lojko

Brod na Kolpi je lani slavil 500-letnico obstoja, letos pa praznuje 40-letnico osvoboditve. Zanimivo je, da so to utrjeno hrvaško mestece zavzeli 30. aprila 1942 z veliko drznosti in sreče samo štirje slovenski partizani.

Brod na Kolpi je trg oz. manjše mesto na slovensko-hrvaški meji. Tu je pomembno križišče cest, ki vodijo proti Kočevju, Delnicam, Čabru in Ka rlovcu.

Tistega aprila 1942 so bili po dolini Kolpe in Čabranke vsak dan boji, ki so terjali tudi veliko žrtev med Italijani, pa tudi partizani oz. civilnim prebivalstvom. 17. aprila je bil slovenski in hrvaški del doline preplavljen z italijanskim vojaštvom, ki so si v Brodu uredili močno postojanko.

19. aprila so se v bližnji vasi Grbajel na Hrvaškem sestali najvišji predstavniki slovenskih in hrvaških partizanov, da bi se dogovorili, kako se skupno bojevati, si pomagati in izboriti večje skupno osvobojeno ozemlje. Slovensko stran so zastopali dr. Aleš Bebler, Ivan Jakič-Jerin in Ante Novak, hrvaško pa Ivan Lenac, Josip Gržetič in Nikola Rački.

Med neprestanimi boji so Italijani res izpraznili več manjših postojank, 29. aprila pa so se zaradi težav z oskrbovanjem umaknili tudi iz Broda na Kolpi. Tako je ostalo v Brodu, ki je bil zavarovan z bodečo žico, utrdbami in naravno oviro Kolpo in Kupico, le nekaj nad 20 žandarjev in financarjev.

Domačin Matija Letig iz Vasi pri Fari je zvedel, da so Italijani odšli. Med pogovorom v gostilni s komandantom posadke na Brodu, s katerim sta se dobro poznala, je spoznal, da je posadka preplašena, ker je šibka in se boji partizanov. Še sam je dodal, da se govori, da je okoli Broda tu 2.000 partizanov in tam 3.000 in da so Italijani od strahu zbežali ter da jim ne kaže kaj drugega. Komandant je dejal, da je tudi on že slišal nekaj takega.

Matija Letig je nato odšel, da bi poiskal partizane. Našel je skupino, ki jo je vodil mitraljezec Franc Avbelj—Lojko. V njej so bili še njegov pomočnik Tine Mesojedec (iz okolice Kočevja), Karel Briški—Zmaj (iz bližnje Banja loke) in Matija Ma jetič (iz sosednjih Pirč). Povedal jim je, da bi se Brod na Kolpi dalo zasesti in si pridobiti nekaj orožja.

Bili so takoj za to. Pri kovaču so delno popravili pokvarjeni puškomitraljez, da je streljal vsaj posamično, kot puška. Nato so zbrali še okoli 25 domačih fantov in jih oborožili predvsem s koli. Že v temi so prišli v Pe trino, ki je nasproti Broda.

Tu so se ustavili v Baucerjevi gostilni bo mostu. „Mladinca Tončka Baucerja smo prosili, naj gre pred nami na most in se pogovori s stražarjem, da prihaja partizanska delegacija. Tonček je poznal vse žandarje in financarje, saj so pogosto prihajali preko mostu v njihovo gostilno. Obljubil je, da bo to storil, za plačilo pa je zahteval pištolo, ki jo bomo zaplenili komandantu na Brodu. Pristali smo na njegovo zahtevo: pištolo bo dobil, če stražar ne bo streljal", se je spominjal tiste akcije Matija Letig.

Tonček je odšel na most proti stražarju, ki pa je zahteval, naj pride bliže še partizanska delegacija.

Nato sta stopila na most še terenec Matija Letig in Franc Avbelj—Lojko. Seveda jima ni bilo lahko pri srcu, a odleglo jima je, ko sta videla, da se stražar še bolj trese. Lojko se je predstavil stražarju kot partizanski komandant, ki „je obkolil Brod s 300 partizani in nameril nanj 30 mitraljevzov." Stražar je obljubil, da bo vse storil, le postreliti jih ni treba. Lojko pa mu je zapovedal, naj pokliče komandanta. Stražar je hitro izkoristil priložnost, da se je umaknil.

Na sredi mosta so bile še vedno žične ovire, da se ni dalo naprej. Lojko ter Mesojedec in Zmaj, ki sta medtem prišla za njim na most, so jih zmetali v Kolpo. Časa so imeli dovolj, saj so morali kar 10 minut čakati, da se je vrnil stražar s komandantom.

Ob srečanju sta se pozdravila: komandant Seleš po vojaško, Lojko pa po partizansko. Lojko je komandantu ponovil tisto o obkolitvi in mitraljezih ter dodal še, da posadka Broda ne more računati na pomoč Italijanov, ki so bili v ofenzivi tako potolčeni, da je vprašanje, če jih je sploh še kaj na Dolenjskem.

Med pogajanji je „partizanska vojska", se pravi tistih 25 fantov, oboroženih s koli, v temi na slovenskem bregu Kolpe „zasedala položaje". Zaradi slabe vidljivosti in hrupa, ki so ga zganjali, je bilo res videti, kot da je tam precej izurjenih in neustrašnih partizanov.

Komandant Broda, orožniški narednik, se je plašno oziral desno in levo ter prisluškoval v noč hrupu izza hiš in zaklonov na slovenski strani Kolpe. Potem je prosil, naj nikogar ne ustrelijo, če pa bodo partizani streljali, naj streljajo v zrak. Pravzaprav naj partizani streljajo, da jim ne bo mogel nihče očitati, da so se vdali brez boja. Po krajšem ognju se bodo vsi vdali in predali orožje.

Nato sta se Lojko in komandant rokovala, oz. poslovila. Komandant je izginil na svojo stran, partizani pa so takoj razorožili stražarja. Takrat se je začelo streljanje, a samo s puškami in sem ter tja je počila bomba. Partizani kaj dosti res niso mogli streljati, ker niso imeli pušk in tistih „30 mitraljezov", ampak le pokvarjen puškomitraljez, dve puški, pištolo in nekaj bomb. Vendar so streljali s tistim, kar so imeli.

Financarji, ki so bili v hiši ob mostu, so se hitro predali. Tako so partizani dobili 6 do 7 pušk, ki so jih krvavo potrebovali. Streljanje je postalo živahnejše, nato pa se je spet pomirjalo.

Ura se je pomikala že na enajst, posadka, ki je bila v starem Frankopanskem gradu, se pa še vedno ni predala. V presledkih so streljali ven in metali bombe, vendar ne v tisto smer, kjer so bili partizani.

Partizani najprej niso vedeli, kaj bi, potem pa so se le dogovorili, da gredo oni noter, če posadka noče ven. Partizanom je šlo seveda največ za orožje. Eden je ostal na straži pri vhodu v grad, Lojko pa je s svetilko in puško stopil skozi manjša vratca v velikih železnih vratih v grad. V pritličju ni našel nikogar in tudi v prvem nadstropju ne. Tudi v drugem nadstropju je bila prva soba prazna, v drugi pa je bilo več oboroženih orožnikov. Lojko jim je zavpil kar po slovensko:

„Roke kvišku!"

Orožniki, ki so bili zelo preplašeni, so ga takoj ubogali. Razorožil jih je, nato pa poklical na pomoč še Mesojedca in Zmaja. Tako je bil Brod na Kolpi zavzet.

Partizani so zaplenili 14 pušk, dve pištoli, nekaj bomb, strelivo in drug material. Ta plen je bil zanje velikega pomena. Znesli so ga v Letigovo hišo. Posadko so že prej spustili.

Naslednje jutro so že ob 4.30 vkorakali v Brod na Kolpi tudi hrvaški partizani. Tudi ti niso ostali brez plena. Kot lahko preberemo v knjigi „Gorski kotar u radničkom pokretu i NOB", so zaplenili 70.000 kun (ustaški denar) ter mnogo hrane in drugega plena. Dalje piše v tej knjigi, da so takrat prihajale iz Broda do hrvaškega Glavnega poveljstva dobre vesti. Slovenci so dan pred vkorakanjem hrvaških partizanov razorožili posadko. V mestu je bilo veliko veselje. Partizani so se prevažali z avtobusi in motornimi kolesi. Italijani so zapustili vrsto krajev z obeh strani Kolpe in zdaj so jih zasedli partizani.

Ta ko se je začelo vedno tesnejše sodelovanje slovenskih in hrvaških partizanov, ki je trajalo vso vojno. Od mnogih skupnih akcij naj omenimo le še napad na italijansko posadko v Banja loki na cesti Kočevje—Brod 22. junija 1942. Tedaj je padel 22-letni komandir delniške čete Zdenko Petranović—Jastreb, ki je bil po vojni proglašen za narodnega heroja.

Tudi po vojni prebivalci obeh strani Kolpe zgledno sodelujejo in še naprej utrjujejo bratstvo in enotnost, skovano v vojni, v boju, trpljenju in krvi. Izvedli so več uspešnih skupnih nalog, marsičesa jim pa še ni uspelo uresničiti. Omenimo naj le eno. Ker smo že na začetku omenili narodnega heroja dr. Aleša Beblerja, naj bralce še ob zaključku spomnimo, da je pred nekaj leti prav on položil temeljni kamen za gradnjo mostu pri Blaževcih pri Starem trgu in da je ta most, ki še tesneje povezuje oba naroda, svečano odprl lani poleti, in sicer le nekaj dni pred svojo smrtjo.

J. PRIMC

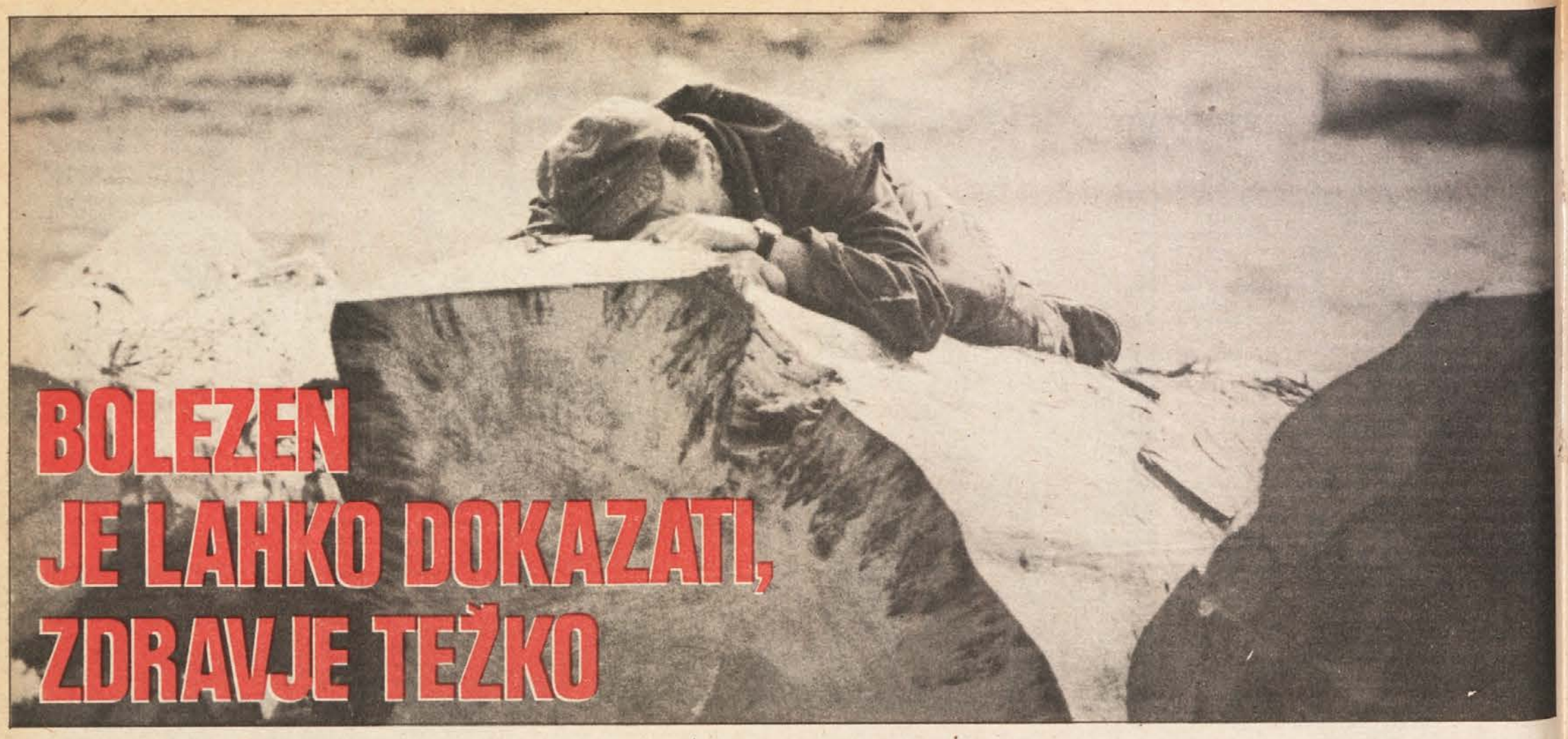

BOLEZEN JE LAHKO DOKAZATI, ZDRAVJE TEŽKO

Če si kar se da nazorno predstavljate, kaj bi za naše gospodarstvo pomenilo, ko bi bilo 4 tisoč delavcev novomeške Krke ali kakšne druge večje delovne organizacije dan za dnem in leto za letom na „kolektivnem bolniškem dopustu", potem vam mora biti več ali manj jasno, kakšno škodo nam prizadevajo bolniški dopusti. Približno toliko delavcev je namreč nesposobnih za delo na območju, ki ga pokriva naš časnik. Tako prikazani podatki o bolniških izostankih so tembolj zaskrbljujoči, če vemo, da najpogosteje obolevajo mlajši delavci z delovno dobo od 3 do 5 let, da so med njimi tudi polkmetje, ki imajo najlepše obdelane kmetije, da je najmanj obolenj med dopusti, da so nesreče pri delu zanemarljivo majhen vzrok za bolniške izostanke. Številke so sumljivo visoke tudi, če upoštevamo podatek, da imajo največ pacientov prav zdravniki, ki najraje ali najbolj nekritično dajejo bolniške dopuste.

Vse to je težak in skorajda nerešljiv problem za združeno delo, medtem ko o tem zdravniki previdno molče, po zdravstvenih skupnostih pa se zadovoljujejo z navajanjem odstotkov o bolniških izostankih, ki največkrat zelo malo ali nič ne povedo. Prav tako je velika škoda, ker morajo imeti v delovnih organizacijah veliko rezervne delovne sile, ker produktivnost in delovna disciplina padata, s tem pa tudi donosnost proizvodnje in konkurenčnost na zunanjih trgih, kjer se prav zdaj borimo za večji izvoz.

V KOČEVJU „KOMISIJA ZA BOLNIŠKE"

Med občinami, kjer smo se oglasili, ima največ bolniških izostankov kočevska. Tam so imeli lani 7,1–odstotno odsotnost zaradi bolezni. Izgubljenih je bilo 197 tisoč delovnih dni ali: vsak dan je manjkalo toliko delavcev, kolikor je zaposlenih v LIK, eni izmed največjih delovnih organizacij. Ker je v kočevski občini bolniških izostankov skoraj še enkrat več, kot znaša republiško poprečje, so ustanovili posebno komisijo, ki bo ugotovila stanje, potem pa se bo lotila proučevanja vzrokov. Za zdaj komisija še ni obravnavala računalniško obdelanih podatkov, bo jih pa v kratkem in tedaj bo več znanega o „bolniški" v kočevski občini. Komisija bo imela zanimivo delo, saj so ob 7-odstotni bolniški odsotnosti nesreče pri delu udeležene samo z 0,3 odstotka!

V novomeški občini je bilo zradi bolezni vsak dan odsotnih z dela 967 delavcev, izgubljenih pa je bilo 302.476 delovnih dni. Vse to je občinsko zdravstveno skupnost veljalo 44 milijonov dinarjev. A je treba pripomniti, da jim je lani v primerjavi s predlani uspelo zmanjšati bolniške izostanke do 30 dni za 10 odstotkov, medtem ko so tisti z nad 30 dni narasli za 1 odst.

V krški občini je zaradi „bolniške" vsak dan odsotnih 569 delavcev ali 4,63 odst. zaposlenih. Čeprav so v krški občini zmanjšali število izostankov, so med prvimi v dolenjski regiji.

Metliška občina je lani izgubila 38.000 delovnih dni. Vsak dan je bilo zaradi bolezni odsotnih 122 delavcev. Za primerjavo pa povejmo, da je v Novolesovem tozdu, Tovarni kopalniške opreme, zaposlenih 85 delavcev, ki bodo letos ustvarili 240 milijonov prihodka. Bolniški stalež do 30 dni pa se še veča, saj je v primerjavi s predlani narastel za 20 odstotkov, medtem ko je bilo nesreč pri delu za 19 odstotkov manj! Če smo že pri Belokranjcih, povejmo še, da je v črnomaljski občini vsak dan izostalo z dela 299 delavcev, skupaj pa so izgubili skoraj 100 tisoč delovnih dni.

V SLUŽBI DOMALA NI NESREČ

V sevniški občini vsak dan ne pride na delo 374 delavcev, največ zaradi bolezni in nezgod, ki

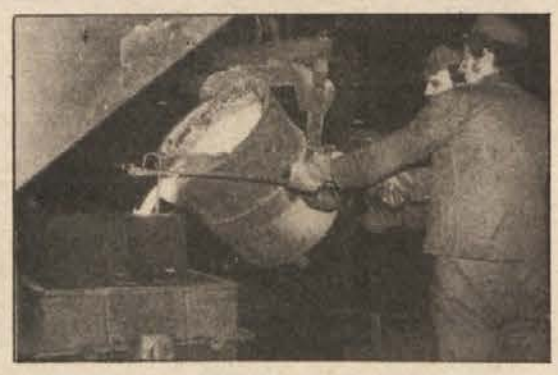

so nastale izven dela; kar 79 odstotkov je takih primerov.

V trebanjski občini je bilo zaradi bolezni vsak dan odsotnih 166 delavcev, izgubili pa so okoli 52 tisoč delovnih dni. Tudi pri njih so med vzroki za bolniški stalež zanemarljivo majhen vzrok nesreče pri delu. Bolniški izostanki do in nad 30 dni, katerih vzrok so bile delovne nezgode, niso presegli petine odstotka.

Kljub vsemu pravi Marjana Vidic, tajnica medobčinske zdravstvene skupnosti za Dolenjsko, kamor šteje tudi krška občina, da se bolniški stalež manjša. Medtem ko je lani znašala v Sloveniji bolniška odsotnost vseh zaposlenih 4,55 odstotka, je na Dolenjskem znašala „le" 3,82 odstotka. Zaradi bolniških izostankov je bilo izgubljenih kar 670 tisoč delovnih dni. In tudi tu so med vzroki delovne nezgode udeležene le z 0,27 odst. Zato se lahko vprašamo: zaradi česa je potem takem vsak dan izostalo več kot 2.000 delavcev? So temu res krivi samo dolgi postopki za invalidsko upokojitev, katerih je bojda zmeraj več?

LAHKA POT DO ZDRAVNIŠKEGA OPRAVIČILA

Tudi sicer po mnenju delavcev v občinskih zdravstvenih skupnostih ni naloga strokovnih služb, da bi raziskovale vzroke za bolniške izostanke, še manj seveda, da bi pomagale k njihovemu manjšanju. Skupnosti samo zbirajo podatke za statistično obdelavo, medtem ko je odpravljanje vzrokov več ali manj naloga organizacij združenega dela.

V združenem delu se zavedajo, da je škoda dvojna, saj nadomestila osebnih dohodkov za čas bolniškega izostanka požro precej denarja, pa tudi proizvodnja je manjša, in še bi lahko naštevali težave. Kot je videti iz poročil, ki so jih pripravile delovne organizacije iz kočevske občine za občinsko zdravstveno skupnost, je dvom o upravičenosti bolniških izostankov povsem upravičen. Tozd Gozdarstvo Pugled je v poročilu med drugim navedel, da je izmed 166 delavcev, kolikor je zaposlenih v tozdu, vsak dan manjkalo 25 delavcev. V njem so natančno razčlenili bolniške odsotnosti in „odkrili", da najpogosteje manjkajo delavci iz drugih republik. Zdravniškega opravičila za izostajanje z dela ni težko dobiti, največkrat pa vzrok za tak dopust ni bolezen. Resda imajo ti delavci lahko tudi druge težave, a bolniški dopust prav gotovo ne more biti edina možna rešitev zanje. Še posebno ne, ker za take primere obstajajo v samoupravnih aktih določila, da ne govorimo o tem, kako za te delavce skrbe v ZKGP. Podobne težave imajo tudi v tozdu Živinoreja, kjer lani izmed 184 zaposlenih delavcev samo 37 delavcev ni bilo na „bolniški". A da ne bodo vsega krivi samo delavci iz drugih republik, povejmo še Itasov primer, kjer se otepajo z 10-odstotno bolniško odsotnostjo. Poleg starejših in zaradi slabih razmer v prejšnjih letih izčrpanih delavcev izkoriščajo bolniške predvsem mlajši delavci, ki radi hodijo po ambulantah, pa taki s popoldansko obrtjo in drugimi opravki, alkoholiki in delomrzneži. V Itasu so uvedli kontrolo na domu, sprejeli pravilnik o bolniški, vpeljali so posebno kartoteko bolniških staležev, razgovore z delavci, a vse brez uspeha. Po njihovem mnenju je krivda za visok bolniški stalež pri zdravnikih, s katerimi ne morejo in ne morejo vzpostaviti sodelovanja. Zato terjajo, da se razmere najprej urede v kočevskem zdravstvenem domu.

PREMOG PODRAŽE BOLNIŠKE

Poseben problem so „bolniške" v rudnikih. Absolutni rekorder je senovski rudnik, kjer je lani od 455 zaposlenih vsak dan manjkalo 58 delavcev. Izgubljenih je bilo preko 15 tisoč delovnih dni ali 13,3 odst. Kot pravi član kolektivnega poslovodnega organa Franc Pušnik, morajo imeti zaradi tega precej rezervne delovne sile, kar tudi pojasnjuje visoke cene premoga. Precej težav imajo z bolniškimi tudi v Rudniku Kanižarica, kjer so bili zaposleni skoraj 8 tisoč delovnih dni na bolniški. Z raznimi ukrepi so število bolniških zmanjšali, tudi z odvzemanjem ugodnosti, kot so manjša stanarina v samskem domu, izguba dodatka na rednost itd.

Podobne težave kot v rudnikih imajo v konfekcijski in tekstilni industriji (torej težke delovne razmere niso odločilne). V dveh konfekcijskih tovarnah v trebanjski občini – Krotendu in Labodovem tozdu Temenica manjka vsak dan kar petina delavcev, posledica velike bolniške odsotnosti, o kateri upravičenosti močno dvomijo, pa je bila manjša proizvodnja, celo neizpolnitev plana. V metliški Beti so lani izgubili skoraj 13 tisoč delovnih dni; vsak dan je manjkalo 51 delavcev, kjer pa so izostanki zaradi poškodb na delu šele na tretjem mestu. V zadnjem času opažajo porast bolniških izostankov, ki je največji v spomladanskih in jesenskih mesecih. Podobne težave imajo tudi v Sevnici in Brežicah. V brežiški Jutranjki se ponašajo s skoraj 9-odstotno bolniško odsotnostjo. Za zmanjšanje bolniškega staleža pripravljajo posebno stimulacijo. Bolne delavce pa na domu obiskuje tudi socialna delavka.

Poseben primerek je delavec v sevniški Kopitarni, ki je v treh letih delal le 3 mesece! Toda ko se je leta 1978 zaposlil, je prinesel potrdilo, da je popolnoma zdrav. Kmalu po zaposlitvi je začel z dvodnevnim bolniškim staležem, potem je novembra leta 1979 za dva dni prekinil bolniški stalež, da bi lahko nastopil redni letni dopust. In tako že tri leta izkorišča dobrosrčnost družbe, doma pa ima lepo obdelano kmetijo. Človek se nehote vpraša, kje so sploh meje takega izkoriščanja družbe, do kam seže „solidarnost" delavcev!

Kočevski zdravnik dr. Marinko Vidošević, ki je tudi predsednik komisije za proučevanje vzrokov velikega bolniškega staleža v kočevski občini, pravi, da je človeku težko dokazati, da je zdrav. Potem je tu še velika fluktuacija zdravnikov, ki ne poznajo patologije prebivalstva, težke delovne razmere delavcev, in ne nazadnje, struktura prebivalstva v občini. Pritrjuje mnenju socialne delavke Nežke Mihelčič iz ZKGP, ki pravi, da odstotek bolniških v kočevski občini povečujejo delavci iz drugih republik. Potem so še tudi različne doktrine po delovnih organizacijah in v zdravstvenem domu, nepoznavanje zakonodaje itd. Mnogi ne vedo, da je za dodeljevanje bolniškega staleža edini pristojen zdravnik v domači ambulanti; torej razni bolniški listi od drugod ne bi smeli imeti nobene veljave!

ŽENSKE NEKOLIKO VEČ DOMA

Vodja zdravstvenega doma v Sevnici dr. Željko Halapija pripisuje velik odstotek bolniških izostankov v sevniški občini pretežno ženski delovni sili. Med vzroki za bolniški izostanek je namreč nega bolnega družinskega člana na precej visokem mestu. Po delovnih organizacijah so pozabili na podpisovanje izjav, da doma ni nobenega drugega, ki bi lahko negoval bolnika. Sicer pa so v sevniškem zdravstvenem domu spet uvedli zdravniški konzilij za dodeljevanje bolniškega dopusta, žele pa si še več stikov z odgovornimi iz delovnih organizacij.

Bolniške niso noben bavbav, pravi dr. Slavko Sušin, direktor brežiškega zdravstvenega doma. Odstotki bolniškega staleža so v brežiški občini med najnižjimi v regiji. Toda prihodnost glede tega ne obeta nič dobrega. Po njegovem mnenju je zdravstvena služba izčrpala vse možnosti za manjšanje bolniškega staleža. Po njegovem je povsem napačno prepričanje, da so za visok bolniški stalež odgovorni samo zdravniki. Nanje lahko še kako vplivajo kadrovske službe, varstvo pri delu, odnos poslovodnih organov in družbenopolitičnih organizacij do teh vprašanj. Vse to namreč lahko vpliva na delavčevo počutje v delovni organizaciji in na delovnem mestu.

In kaj pravijo na vse to v občinskih svetih sindikatov? Mnenja so, da pravice do zdravstvenega varstva nikakor ne bi smele biti okrnjene. Tako menijo tudi v Kočevju. Predsednik občinskega sveta Zveze sindikatov Miha Majerle pravi, da se je treba teh vprašanj lotevati obzirno. Po njegovem mnenju resnični bolniki zaradi tega ne bi smeli biti prizadeti. Sicer pa pripravljajo v kočevski občini problemsko konferenco, na kateri bodo obravnavali rezultate, do katerih bo prišla komisija. Toda zatika se v delovnih organizacijah, ki niso pravočasno pripravile vseh analiz, čeprav bi morale biti že pripravljene. Podobno razmišljajo tudi v krški občini, kjer pa dodajajo, da bo treba več pozornosti posvetiti alkoholizmu, ki je tudi eden izmed najpogostejših vzrokov za bolniške izostanke. Na občinski konferenci ZK je bilo slišati celo mnenje, naj bi povečali stopnje prispevkov za te namene tistim delovnim organizacijam, kjer je največ bolniških izostankov.

Popolnoma opremljena tovarna iz začetka našega pisanja, kjer bi moralo delati okoli 4 tisoč delavcev, zaradi bolniške odsotnosti ne dela. Vsi ostali delavci morajo zato toliko bolj poprijeti za delo. Ambulante splošnih zdravnikov in specialistov pa so polne, delavci nosijo domov polne vrečke zdravil. Koliko vse to velja družbo, ne vemo, kje so vzroki za tako stanje, tudi ne. Račun pa bo gotovo prišel in plačati ga bo treba.

Podatke so zbrali novinarji: Ria Bačer, Andrej Bartelj, Pavel Perc, Jože Simčič, Jožica Teppey in Alfred Železnik.

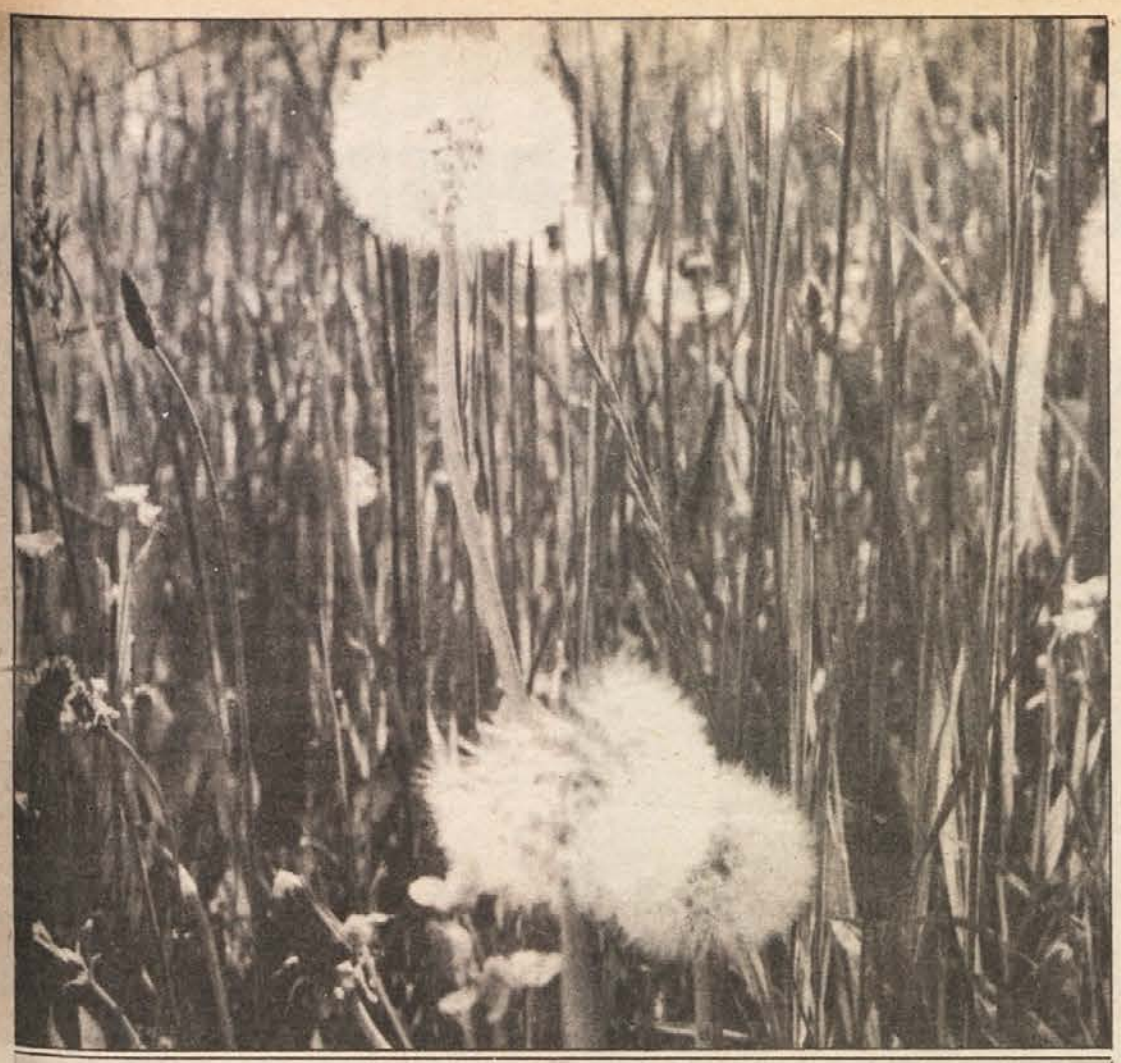

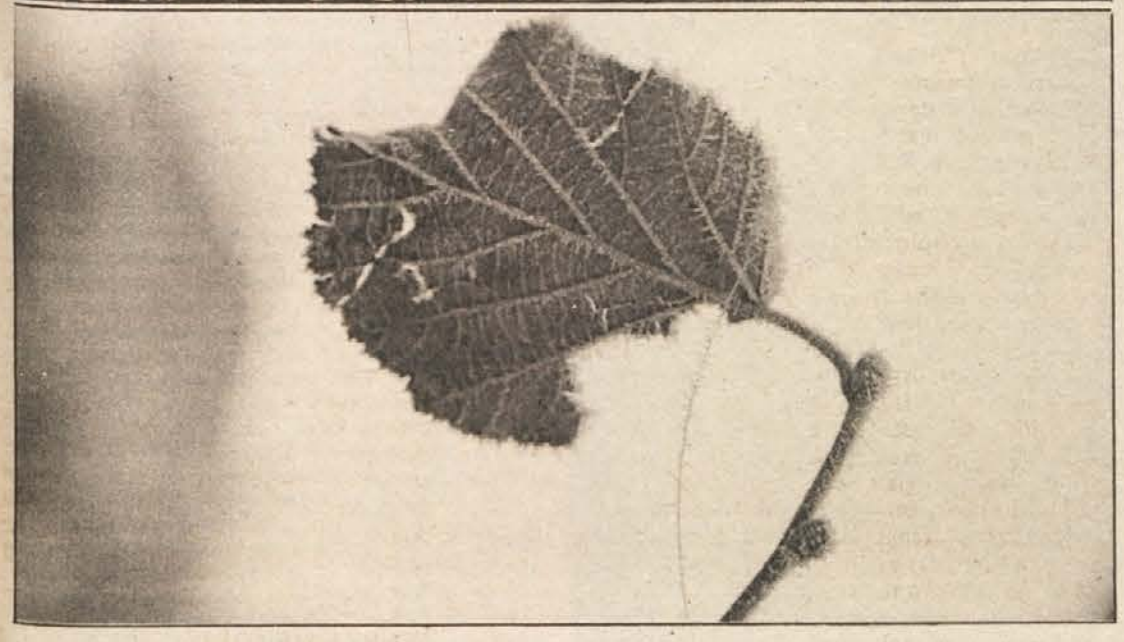

DOSLEJ SMO BILI VAJENI LE JEMATI

Končno smo tudi v Sloveniji začeli posvečati večjo skrb ohranjanju plodne zemlje in čiste vode, začeli smo se zavedati, da je plodna zemlja sestavni del naravne dediščine ter nenadomestljiva dobrina.

Dve tretjini Slovenije je hribovite, zato je za obdelavo primernih le 20 odstotkov površin. In še to zemljo, povečini prav najbolj plodno, lahkomiselno izgubljamo s pozidavami. Že sedaj imamo med evropskimi državami najmanj rodovitnih površin; v Sloveniji pride na vsakega prebivalca le 14 arov obdelovalne zemlje. Zato si moramo prizadevati, kot poudarja tudi FAO, organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo, da ohranimo vsako ped plodne zemlje, ki je nenadomestljiva narodna vrednota, še več, je vrednota vsega človeštva. To je danes tudi osnovno vodilo Zavoda za varstvo okolja Slovenije.

Ne sprejemljivo je, da bi še nadalje pozidavali ravnino, kmetu pa izplačevali odškodnino ali pa ga odrivali na gmajne in pobočja. Minulo delo kmečkih rodov, ki so iz generacije v generacijo ohranjali in izboljševali rodovitne površine, je tako lahko uničeno v nekaj urah. Pri tem gre po določilih zvezne in republiške ustave za odtujevanje osnovnih proizvajalnih sredstev. Načelno namreč ne bi smeli kmetu odvzemati zemlje, če jo obdeluje in želi obdelovati, posebno ne, če je od nje eksistenčno odvisen.

Kako resen je postal problem zmanjševanja plodnih površin, dokazuje Zakon o uporabi kmetijskih zemljišč, ki so ga lani poleti izdali v SR Srbiji. Čeprav ima ta republika v primerjavi s Slovenijo zelo veliko kmetijskih površin, zakon strogo varuje kmetijska zemljišča, še posebej obdelovalno zemljo, med katero prišteva tudi livade. Prepoveduje gradnjo na prvorazrednih zemljiščih in takšnih, ki so še posebno primerna za plantaže sadja, zelenjave, vinske trte ipd. Zakon ne dovoljuje izrabo zemlje celo za potrebe JLA, izgradnjo magistralnih cest, železniških prog in druge pomembne objekte in potrebe, če se ti interesi in potrebe lahko uresničijo na zemljišču slabše kvalitete.

Popačenje družbene zavesti o pomenu plodne zemlje, do katere je prišlo pod vplivom intenzivnejšega industrijskega razvoja, je pri nas vodilo v negospodarno in nenačrtno rabo plodne prsti za druge namene. Gre predvsem za urbanizacijo zemljišč, neustrezno rabo zemljišč v okviru samega kmetijstva ter opuščanje kmetovanja na hribovitih območjih.

Z nedovoljenimi, nerazumljivimi posegi pa ni oškodovana le rodovitna zemlja, ampak tudi gozdovi. Sprememba namembnosti gozdnega zemljišča povleče za seboj vrsto nepopravljivih posledic, kar je zelo neodgovorno tudi do naših bodočih rodov. Na izpostavljenih grebenih Pohorja, na primer, gradijo toliko smučarskih centrov, kolikor je pod njimi občin. Pretežni del teh rekreacijskih površin je zgrajenih predvsem na račun gozdov, čeprav bi lahko poiskali tudi ustreznejše rešitve. Takšni posegi na Pohorju ne bi smeli biti odvisni zgolj od želja in trenutno razpoložljivega denarja. Posledice takšnih dejanj so namreč manj lesa, manj pitne vode, erozija zemljišč, manj kisika in plodnih tal, več vetrolomov, uničen pokrajinski videz in predvsem slabo naložen družbeni denar, če delajo takšni centri s stalnimi izgubami.

Drugi, nič manjši problem na Pohorju, a ne le tam, je zgrešena lovna politika. Stalež rastlinojedih živali, srn, gamsov, jelenov, predvsem pa po vojni umetno vnešenih damjakov, se je že toliko povečal, da ima divjad na Pohorju prehrane le za dva meseca življenja, zato uničuje mlada drevesa in pridelke na njivah. Posledica tega je izumiranje nekaterih drevesnih vrst, predvsem jesena in javora.

Zaščita plodne zemlje gre skupaj z varovanjem čiste vode. Žal se mnogi pri nas še vedno ne zavedajo, da je industrijski napredek možen le v zdravem okolju ter da je nujna tesna povezanost med zaščito okolja in pametnim gospodarjenjem. Zgovoren zgled, kako se ne sme delati, daje mrtva notranjska reka Reka. V njenem spodnjem toku so pred 15 leti še živeli ribe in raki, danes pa je ta voda popolnoma neprimerna za življenje. V njej najdemo le še organizme, ki preživijo tudi v najbolj onesnaženih vodah.

Posebna zgodba je zdravljenje Blejskega jezera, ki traja že tri desetletja, a je šele v preteklem letu, ko so uporabili globinsko drenažno cev, tako imenovano „natego", obrodilo prve sadove. Poglavitni vzrok za tako dolgo bolezen oziroma njeno zdravljenje tiči v nesporazumih in razhajanjih ob oceni, katera metoda sanacije jezera prinaša uspeh. Zagovorniki „natege", ki se je izkazala kot najbolj učinkovita, upajo, da bodo v nekaj letih Blejskemu jezeru vrnili sloves bisera slovenske zemlje.

To je le del posledic, našega tako mačehovskega odnosa do okolja, ki smo mu bili navajeni le jemati. Zadnji čas pa je, da se zavemo svojih napak. Mogoče bo to lažje ob spoznanju, da bi v Sloveniji lahko ob popolni izkoriščenosti plodne zemlje do leta 1985 pridelali kar 85 odstotkov hrane, ki jo porabimo.

MIRJAM KRUMPAČNIK

ŠPORTNA RESNICA O TOBAKU, ALKOHOLU IN KAVI

Športniki, ki se ukvarjajo s tekom na dolge proge, kolesarjenjem ali smučarskim tekom redko kadijo, ker tobak škodljivo vpliva na njihove dosežke. Neka raziskava med britanskimi športniki je ugotovila, da jih kadi 16 %, toda skoraj vsi so nastopali v športih, kjer je pomembna spretnost, ne pa tudi vzdržljivost. Rekreacijski tek le delno vpliva na kadilske navade, toda kadilci, ki se začnejo ukvarjati s tekom na dolge proge, povečini nehajo kaditi.

Kajenje zvečuje dihalne zahteve po kisiku, ker povzroča akutne bronhialne krče in še trajnejše spremembe v zvezi z odporom dihalnih poti in z nagnjenostjo do alergije. Transport kisika na enoto volumna krvi se zmanjša zaradi obremenitve hemoglobina, ki je glavni nosilec kisika, z ogljikovim monoksidom. Srčni utrip se poveča pri mirovanju in pri obremenitvi, povečata pa se tudi srčno delo in krvni tlak. Srce je bolj obremenjeno, toda povečanim zahtevam ne ustreza vedno tudi večji koronarni krvni pretok; to je najbrž posledica večjega izločanja vazopresina, hormona, ki stiska koronarne krvne žile. Če so koronarne žile že zožene zaradi arterioskleroze, lahko kajenje povzroča spremenjen srčni zapis in znake angine pectoris. Lokalno pomanjkanje kisika in zvečane koncentracije hormona noradrenalina skupaj z nikotinom znižujejo prag za pojavljanje raznih oblik neritmičnega utripanja srca (tudi za utripanje srčnega prekata). Nedavni poskusi na psih omenjajo možnost, da povzroča kajenje srčni mišici trajno škodo.

Navadno kajenje zmanjša pretok krvi v kožo, pretok krvi v mišice pa se poveča. V praksi ni vedno lahko prikazati pričakovanega propadanja vzdržljivostne sposobnosti kadilcev bodisi z enkratnimi bodisi s trajnejšimi primerjavami. Ženske, ki kadijo, so navadno bolj „možati" tipi, imajo manj zavor in prav zato najbrž tudi nekoliko večjo porabo kisika kot ostale njihove vrstnice. Moški kadilci pa so, nasprotno, zvečine negotovi v svoji moškosti in običajno kažejo tudi nizke povprečne vrednosti porabe kisika in slabše vzdržljivostne dosežke. Pri obeh spolih pa je vprašanje še dodatno zapleteno zaradi zveze med abstinenco od cigaret in splošno zdravstveno zavestjo. Nekadilci v splošnem bolj cenijo aktivnejši življenjski slog, ki ima za posledico boljšo telesno pripravljenost.

Trajno spremljanje kadilcev je pokazalo, da kadilci razvijejo določeno odpornost proti kroničnemu zastrupljanju z ogljikovim monoksidom tako, da se jim rahlo povečajo koncentracije hemoglobina v krvi. Odpoved cigaretam navadno povzroči prirastek kakih 4–5 kg telesne maščobe, to pa seveda zmanjšuje aerobno moč na enoto telesne mase. Znano je, da je aerobna moč merilo vzdržljivosti ali v najširšem pomenu besede splošne delovne zmožnosti. Za to bi morali kadilci, ki svojo razvado opustijo, s primerno telesno aktivnostjo poskrbeti, da jih ne bi ovirala grozeča maščobna telesna masa.

Alkohol vpliva na delovanje centralnega živčnega sistema in na periferno oživljenje. Vzburjenje se po zaužitem alkoholu navadno zmanjša in pri osebi, ki je premočna vzburjena, bi lahko manjša količina zboljšala spretnostni dosežek. Znano je, da so tekmovalci v streljanju s pištolo uživali alkohol, da bi zboljšali svoje tekmovalne sposobnosti. Vendar je alkohol mamilo—depresant, ki še pogosteje povzroča izgubo razsodnosti, slabši reakcijski čas in izgubo koordinacije, s tem pa propadanje mehanične učinkovitosti. Alkohol zmanjšuje zavore; to bi teoretično lahko pomenilo zvečanje mišične moči v smislu zatiranja normalnih občutkov utrujenosti. V praksi pa take pridobitve lahko le redkokdaj dokažemo. Asmussen in Boje sta ugotovila, da 100 mg alkohola v 1 dl krvi ne vpliva na energetske dosežke na cikloergometru niti pri 15 sekund trajajočem sprintu niti pri 5-minutni maksimalni obremenitvi, ki povzroča popolno izčrpanost. Zlorabljanje alkohola škoduje sposobnosti krčenja srčne mišice in povzroča izgubo mioglobina iz skeletnih mišic. To pa pomeni manjše zaloge kisika v krvi in mišicah. Kronični alkoholizem je povezan s pomanjkanjem vitaminov in s kronično degeneracijo srčne mišice.

V medicini rabijo kofein za stimulacijo centralnega živčnega sistema, predvsem za psihične funkcije. Medicinsko doziranje je od 100–500 mg. Skodelica kave vsebuje od 100–150 mg kofeina, skodelica čaja pa nekoliko manj.

Nemci so med drugo svetovno vojno preskušali snovi, ki izboljšujejo telesno in duševno učinkovitost pri premagovanju stresnih vojnih situacij. Ugotovili so, da je kofein močan duševni stimulator, vendar pa povzroča zelo nezaželene motnje pri usklajenosti gibov. Pokazalo se je tudi, da je povečani duševni učinkovitosti sledil padec pod normalo in da je torej kofein dvorezen meč. Poznejše raziskave nemških znanstvenikov so pokazale, da se kofein vmešava v metabolizem ogljikovih hidratov in proteinov in da lahko povzroči znižanje kloridov v krvi, kar škodi srčni in žilni funkciji.

Najnovejše raziskave v ZDA, ki so jih opravili na vrhunskih in povprečnih športnikih (kolesarjih, tekačih na dolge proge in smučarskih tekačih) pa odkrivajo še en vidik kofeina, ki bi utegnil pomagati k boljšim dosežkom.

Znano je, da maratonci nekako pri 30 km naletijo na težave, ki jih v svojem žargonu imenujejo „stena". V „steno" se zaleti tisti, ki je po približno uri in pol do dveh urah teka potrošil ves glavni vir vzdržljivostne energije – glikogen v mišicah in jetrih. „Steni" pa se je moč ogniti, če si poleg glikogena poiščemo še kak dru energetski vir. To so maščobe. Čeprav so tekačev dobro trenirane mišice sposobne uporabljati tu maščobni energetski vir, pa mišicam ni na voljo dovo maščob v uporabni obliki, to je v obliki prosti maščobnih kislin, vse do zelo poznih faz teka, ko s glikogenske zaloge že zelo prizadete. Če dobijo delujoč mišice že takoj na začetku dolgotrajne obremenitv dovolj prostih maščobnih kislin, bodo uporabljale prec vsem ta energetski vir in tako prihranile glikogen z odločilne končne faze nastopa.

Na vprašanje, kako prisiliti maščobne celice, da boo sproščale več maščobnih kislin, pa odgovarja kofein. Č približno uro pred nastopom športnik popije dve sk delici kave (okrog 4–5 mg kofeina na 1 kg telesne teže se čas obremenitve, ki končno pripelje do popoln izčrpanosti, zdaljša kar za 19 odstotkov. Neka še novejš raziskava pa dokazuje, da enaka količina kave pre dveurnim tekom poveča celotno količino opravljenep dela za okrog 7 odstotkov. Čeprav športniki niso vedel kaj pijejo, so po zaužitem kofeinu vedno ugotavljali, so obremenitev prenesli laže kot sicer.

Omeniti moramo, da ima kofein tudi stranske učink V vročem vremenu, ko je največ nevarnosti pri ukva janju z dolgotrajnimi vzdržljivostnimi športi izsušite povzroča kofein prekomerno izločanje urina in tor izgubo še kako pomembne in potrebne vode v tele Naslednje vprašanje je seveda različen odziv ljudi kofein. Posebno lažji športniki imajo kaj kmalu prev liko mero in njihovi dosežki bodo prej slabši kot bolj

Končno lahko zapišemo še, da športna etika odsv tuje uporabljati kofein kot stimulativno sredstvo doseganje boljših rezultatov.

JANEZ PENC

SPOMIN NA TALCE IZ KOČEVJA, PADLE PRED 40 LETI

SPOMIN NA TALCE IZ KOČEVJA, PADLE PRED 40 LETI

**Svoboda, ki si tako draga,
kar ve le oni, ki zanjo
da življenje.**

To so bile zadnje besede, ki jih je izrekel 1. maja 1942 na strelišču ob Dolenjski cesti prvi talec iz Ljubljane, član VOS Ernest Eypper.

Čez deset dni, 11. maja 1942, je na istem kraju padlo 10 talcev. Med njimi je bil tudi prof. Jože Šeško, sekretar okrožnega odbora OF in sekretar okrožnega komiteja KPS takratnega kočevskega okraja. Iz Kočevja in njegove okolice so bili kot talci v gramozni jami v Ljubljani kmalu za tem ustreljeni:

15.5. Karel Gorjan (star 27 let), električar v rudniku, in Karel Ahac (34), rudar,
16.5. Anton Marinc (38), delavec, član okrožnega komiteja KPS, Maks Pintar (22), član SKOJ, in Boris Boč (42), učitelj v Livoldu, član terenskega odbora OF,
29.5. Rudolf Krese (21), mladinec,
11.6. Franc Murovič (19), mladinec, in Tone Trtnik (34), strojni ključavničar, član okrožnega komiteja KPS kočevskega okrožja.

V tem prispevku bi ob 40-letnici tragične smrti omenjenih tovarišev rad nekaj več povedal o takratnih razmerah na Kočevskem, o Jožetu Šešku in Tonetu Trtniku, ki sta bila po osvoboditvi proglašena za narodna heroja.

Jože Šeško se je rodil 4. 12. 1908 v Slovenski vasi pri Kočevju. Gimnazijo je obiskoval v Kočevju in tam 1927 maturiral. Nato se je vpisal na filozofsko fakulteto v Ljubljani in v 4 letih končal študij. Že kot gimnazijec, še bolj pa kot študent na univerzi se je otepal z revščino, posebno po letu 1926, ko je njegov oče odšel iz Kočevja in sinu ni mogel kaj prida pomagati. Že v začetku leta 1928 je njegovega očeta doletela tragična smrt. Mladi Jože se je že zgodaj začel zanimati za napredna gibanja v svetu. Kruh si je moral služiti z inštrukcijami, pa tudi z ročnim delom med počitnicami na Kajfeževi žagi.

ZARADI NAPREDNIH IDEJ OB KRUH

Član KPJ je Šeško postal verjetno jeseni 1928, ko je bil vpisan v drugi letnik univerze. Vsestransko se je udejstvoval med visokošolci, dijaki in delavci, tako v Ljubljani, kot v Kočevju. Posebno agilen je bil pri delavskem kulturnem društvu Svoboda in Vzajemnost v Kočevju. Stavkovna gibanja v Kočevju je organizirala KPJ pod vodstvom Jožeta Šeška, ki je za Ivanom Enkerjem postal sekretar okrajnega komiteja.

Zaradi komunističnega delovanja je bil januarja 1934 v Novem mestu obsojen na 6 mesecev strogega zapora. Izgubil je komaj pridobljeno profesorsko službo. Ko je prišel iz zapora, ni mogel dobiti niti inštrukcij. Njegov gmotni položaj je postal obupen. In vendar je nadaljeval z revolucionarnim delom. Zato so ga 1940 internirali najprej v Bileči, potem v Ivanjici.

Po fašističnem napadu na Jugoslavijo se je okoli 10. aprila 1941 vrnil domov v Kočevje. Toda kočevski hitlerjanci, ki so nasilno prevzeli oblast na Kočevskem, so ga kmalu aretirali. Izpustili so ga, ko je njegova mati, ki je bila kočevarskega rodu, s težavo izprosila kočevske „firerje", da so ga izpustili. Ko je prišel iz zapora, je šel kmalu v ilegalo, kajti njegovo življenje je bilo pred podivjanimi kočevskimi hitlerjanci v največji nevarnosti. Le-ti so namreč dobro vedeli, da je Jože Šeško vodil na Kočevskem neizprosen boj pri razkrinkavanju bistva nacifašizma.

Kot ilegalec si je z vso silo prizadeval, da bi kljub vsem težavam organiziral odbore OF. Že pred vojno je imel mnogo znancev v raznih krajih na Kočevskem, ob Kolpi, Ribnici, Velikih Laščah itd. Pridobil si je mnogoštevilne zaupnike in iz njih so začeli nastajati odbori OF.

Ko so kočevarski voditeljčki ugotovili, da bo Kočevska ostala pod italijansko oblastjo in da je Hitler odločil, da se morajo Kočevarji preseliti, se je začela med njimi agitacija s parolo: Hitler nas kliče domov v Rajh.

ŠEŠKO JE VEDEL, KAJ ČAKA KOČEVARJE

Takrat je okrajni komite KPS za kočevski okraj izdal letak; sestavil ga je Jože Šeško, ki je bil vešč nemškega jezika. Želel je preprostim ljudem odpreti oči in jim povedati, da njihovi firerji lažejo. Upal je, da jih bo vsaj nekaj pridobil za boj zoper nacizem. V letaku je pozival kočevske delavce in kmete, naj se združijo s slovenskimi delavci in kmeti proti fašističnim nasilnežem. Kočevarji, razen neznatnega dela, svarila v letaku, da bo Hitlerjeva armada potolčena in da bodo morali Kočevarji bežati iz ukradene zemlje in ostati praznih rok niso poslušali. Prerokba pa se je leta 1945 dobesedno uresničila.

Sicer Kočevar Erich Petschauer v svoji knjigi iz leta 1980 „Das Jahrhundertbuch der Gottscheer" (Stoletna knjiga Kočevarjev) priznava, da je omenjeni letak v tistem času povzročil med starejšimi Kočevarji precej zmede. Zato so morali njihovi mladi in zagnani firerji napeti vse sile, da so s pomočjo Kulturbunda in vojaške organizacije „Mannschaft" pripravili ljudi za preselitev. Prijavilo se jih je okoli 12.000, med njimi dobra tretjina slovenskega rodu. Preselitev se je začela 14. 11. 1941 in zadnji vlak je odpeljal 22. 1. 1942. Tako je letos minilo 40 let, odkar se je zaključila zgodovina Kočevarjev na Dolenjskem, kjer so prebivali nekaj nad 600 let.

Ko so se Kočevarji izselili, so odbori OF zajeli na Kočevskem skoraj vse prebivalstvo, ki je tam ostalo ali se začelo naseljevati v zapuščenih vaseh. Obširni gozdovi z Rogom in vasi so bili kot nalašč za organiziranje partizanske vojske. Jože Šeško je neutrudno obiskoval komuniste, odbore OF in aktiviste po vsem takratnem kočevskem okrožju. Ko se je bližala pomlad, so začeli rudarji in delavci iz tovarn in žag množično odhajati v partizane.

Franc Sešek iz Bukovice, ustreljen 22. VIII. 1941 pri Smledniku

Trtnik Tone — Tomaž

Novo petorico mrtvih dajejo v krste

Žal je Šeško kot strela z jasnega postal žrtev podlega izdajalstva. Zgodilo se je v torek, 28. aprila 1942. Dva dni prej, v nedeljo popoldne, je bila seja okrožnega odbora OF v Konci vasi pri Stari cerkvi. Poleg sekretarja Šeška smo bili navzoči Melhior Jošt, Vilko Kajfež in jaz. Med sejo smo skoz okno opazili neznane ljudi. Mislili smo, da ogledujejo kočevarske hiše, da bi jih kupili. Kljub temu smo se neopazno umaknili v bližnji gozd in nadaljevali razgovor. Na koncu seje smo Jožetu svetovali, naj se čimprej preseli v Klinjo vas h Knavsu, in se dogovorili, da bo prihodnja seja tam. Kako so se potem odvijali dogodki, mi je po osvoboditvi povedal tov. Jošt.

„TA KEVDER JE BIL VČASIH VEČJI"

Še isto nedeljo zvečer se je Jošt vrnil v Nemško vas, kamor bi morali partizani prinesti pokvarjeno radijsko postajo, da bi jo dali v popravilo. Takrat so partizani zaradi nesporazuma namesto neke druge žage požgali Češarkovo. Za to se je Jošt z Jožetom Antlogom okrog polnoči napotil nazaj proti Konci vasi. Ker je začelo deževati, sta prišla tja v torek, 28. aprila, še v trdi temi. Bila sta vsa premočena. Pri Šešku je čakal Aleš Bebler s spremstvom, da bi prevzel radijsko postajo. Ker pošiljke ni bilo, je Bebler s spremstvom takoj odšel. Šeško, ki je nameraval najprej oditi z Beblerjem, se je premislil in odločil, da bo šel z Joštom na Travno goro. Ko so se hoteli vsi trije odpočiti, so začeli Italijani streljati po vasi. Brž so vstali in se zvlekli v bunker, ki je bil sezidan v kleti. Zaslišalo se je razbijanje po vratih, in ko so vlomili, so tekali po prostorih. Potem so vdrli v klet, šarili po njej in odšli, prišli ponovno in zopet odšli. Toda vrnili so se tretjič. Med njimi se je zaslišal ženski glas. Vsi trije v bunkerju so dobro slišali, kako je vpila: „Ta kevder je bil včasih večji."

Sledile so najbolj mučne sekunde. Vojaki so začeli s krampom udarjati po zidu in opeka se je rušila. Iz pasti ni bilo izhoda. Tudi orožja niso imeli. Ko je bila stena prebita, so se v odprtino uprle puškine cevi. Vse tri so zvlekli v klet in začeli udarjati po njih s puškinimi kopiti, koli in krampom. Prignali so jih k bližnji hiši, kjer sta že vsa pretepena stala Ludvik Tomšič in Karel Ahac. Pretepanja ni bilo ne konca ne kraja.

Začelo se je ligitimiranje. Jože Šeško je imel legitimacijo na ime Ivan Sila, njegovo partizansko ime pa je bilo Ciril. Vmešala se je spet ženska, ki je pripeljala Italijane v klet, in s prstom pokazala, češ to je pa znani komunist Šeško. Ta izdajalka je bila Roza Škrlj. Po kapitulaciji Italije je prejela zasluženo plačilo. Vendar se še danes najdejo ljudje, ki zatrjujejo, da Škrljeva nikogar ni izdala.

Vse aretirance so odpeljali najprej v Kočevje, nato pa v Ljubljano. Kar jih niso ustrelili kot talce, so poslali v internacijo. Joštu je po kapitulaciji Italije uspelo prebiti se do partizanov, za Tomšičem pa je kmalu izginila vsaka sled.

SVET KAZIJO LE SLABI LJUDJE

Ko sem zvedel za smrt svojega prijatelja Jožeta Šeška, sem se spomnil, kako sva se kot študenta neki večer sprehajala ob kočevskem gradu. Pravil mi je, da je pravkar prebral zanimiv roman poljske pisateljice. Prevzel ga je opis mladega revolucionarja, ki ga vodijo oboroženi vojaki na morišče. Fant je živel v revščini in prestal mnogo gorja ter doživel mnogo krivic. Tisto usodno pomladansko jutro je fant gledal pod seboj modro reko, zeleni gozd in prijazno mesto. Začudil se je, kako je le mogoče, da je šele sedaj, tik pred smrtjo, spoznal, da je svet tako lep. Ni mu bilo žal, da bo vsak čas umrl za svojo idejo, a rad bi še živel in gledal to lepoto, ki jo kazijo le slabi ljudje. — Večkrat se vprašam, ali se je Jože Šeško spomnil na mladega poljskega revolucionarja, ko je stal pred fašističnimi puškami in se oziral na ozeleneli gozd ob Golovcu.

Točno mesec dni pozneje je v gramozni jami padel Tone Trtnik — Tomaž, tesni sodelavec Jožeta Šeška. Rodil se je 12. 1. 1908 v Dobrunjah v skromni delavski družini. Še ne 14 let star je že moral delati pri zidarjih. Potem se je izučil za ključavničarja. Član SKOJ je postal leta 1923, član KPJ pa 1928. Udejstvoval se je v kulturnem društvu Svoboda in Vzajemnost v Zadvoru pri Ljubljani. Ker je bil pri ljudeh zelo priljubljen, so ga izvolili v občinski odbor. V Strojnih tovarnah in livarnah v Ljubljani pa se je kot partijski organizator izkazal v sindikalnem gibanju.

Ko je propadla stara Jugoslavija, se je takoj vrgel z vso vnemo v organizacijo upora proti okupatorju. Deloval je zlasti v tovarni Unitas in v rajonu Barje. Oktobra 1941 pa ga je CK KPS poslal na Kočevsko ter je postal član okrožnega komiteja KPS za takratni kočevski okraj. Zaposlil se je v rudniku in med rudarji pridobival pristaše za OF ter jih pripravljal za odhod v partizane. Njegov trud se je pokazal spomladi 1942, ko so v nekaj dneh delavci iz svojih domov odšli v kočevske gozdove.

TUDI TONE TRTNIK ŽRTEV IZDAJALSTVA

Njegove besede in simpatični način razpravljanja je vsakogar pritegnil. Žal je tudi ta zlati fant bil žrtev izdajstva. Sredi aprila 1942 je bil v rudniku aretiran in kot nevaren komunist prepeljan v ljubljanske zapore. Njegova usoda je bila zapečatena. Kdo ga je izdal, lahko samo ugibamo. Aretacije komunistov in aktivistov OF so se v rudniku pričele zelo zgodaj.

Koliko žrtev bi bilo manj, ko ne bi bilo izdajstva! Nekatere žrtve so bile maščevane, toda življenja jim to ni moglo vrniti. Tisti, ki smo imeli srečo, da smo dočakali svobodo, ne smemo nikdar pozabiti naših tovarišev, ki so darovali svoja mlada življenja za novo Titovo Jugoslavijo.

HENRIK KUŽNIK

obzorja

prebrali smo

gavžen hrib

V motnem tkivu pripovedi novega romana Jožeta Snoja „Gavžen hrib", ki je nedolgo tega izšel v zbirki Nova slovenska knjiga pri Mladinski knjigi, je nekaj usmeritvenih točk, za katere se lahko oprimeš, ko te povleče oblikovno in vsebinsko izjemno pester deroči tok pripovedi. Avtor je k naslovu pripisal, da gre za „roman o vojnem otroštvu", v Pismu bralcu pa pojasnjuje, da je ta roman pol iz osebnega, pol iz domišljijskega doživljajskega tkiva, da „ni le odsvit otroštva, ampak tudi svet odraslih tistih časov in krajev".

V središču Snojevega pisanja je namreč strašni vojni čas in pratomorno klanje, ko se za cerkev sv. Miklavža na nekdanjem Gavžen hribu spopadeta partizanska in domobranska vojska, v tem spopadu pa gre brat zoper brata, sin zoper očeta. Okoli tega osrednjega dogajanja, ki v romanu nosi obliko filmskega scenarija, je spleteno pripovedno tkivo, v katerem se mešajo notranji monologi, legende, surrealistični in fantazijski elementi z objektivnimi, nešata se preteklo in sedanje. Celoten organizem romana je tako zapleten in težko preglen, da bi zanesljivo odvrnil bralca od nadaljnjega branja, ko bi po drugi strani ne bil nabit z izjemno pripovedno močjo, z nekakšno pisateljsko elementarnostjo in živostjo, da ji lepa ni para v tisti slovenski literaturi, ki opisuje zadnjo vojno. V primerjavi z dosedanjimi leposlovnimi deli, ki so se lotevala tragičnega razkola slovenskega naroda na „bele in rdeče", je Snojev roman izrazito neideološki, popolnoma odvezan črno-belemu gledanju na dogodke in človeške usode v njih, pa morda prav zaradi tega tako globoko človeški. To optiko gledanja je avtorju omogočilo med drugim tudi to, da je osnovno izhodišče njegovega pisanja otrokovo doživljanje: otrok pač ne razume ideoloških sporov, surovih strasti in poživinjenja, zato jih tudi ne opravičuje, torej ne barva belo in črno.

V romanu „Gavžen hrib" se vojna tragika razpira v poetičnem stvarjenju, ki ga avtor utemeljuje v „neodtujljivi pravici, da iz prerane dozorelosti in kasnejših zrelih dopolnjevanj, predvsem pa z močjo vsega zmožne poezije nadomesti zamujeno: da poskusi zdaj vzpostaviti, misliti in čutiti tisti svet, ki ga tedaj ni mogel ne dogledati ne domisliti". Smoter tega početja pa je, da podoživi tesnobo v „vsej njeni na ta način odrešujoči resničnosti". Z močjo poezije stvarjena tesnoba je torej odrešujoča tako za pisatelja kot za bralca.

Tako zasnovana poetika temelji na načelih aristotelske poetike, na načelu poezije kot stvarjenja in na načelu katarzične moči tega stvarjenja. Prav slednje pa je, tako vse kaže, prvina, ki ostaja v tragedijah nepogrešljiva, pa naj gre tudi za tragedijo, napisano kot moderni roman, kar „Gavžen hrib" nedvomno tudi je.

M. MARKELJ

finžgarjeva tretja knjiga

Nazadnje je bil v zbirko Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev uvrščen Fran S. Finžgar, kaže pa, da bo izid njegovega zbranega, z literarnozgodovinske plati dodobra raziskanega dela uresničen brez večjih zakasnitev. Tako vsaj sodimo po času treh let, kolikor je bilo potrebnih, da je pred kratkim pri Državni založbi izšla že tretja knjiga, za letos pa je napovedana četrta, ki bo prinesla roman „Pod svobodnim soncem".

Tretjo knjigo uvaja ponatis socialnega romana „Iz modernega sveta". Po prvotni objavi v Domu in svetu (1904) delo ni bilo deležno večje pozornosti, od prve knjižne objave na začetku dvajsetih let do zdajšnjosti pa so se o tem romanu zvrstile številne, v posameznih primerih tudi povsem nasprotne si sodbe. Za ene je to „veliko socialno delo" (F. Koblar), „umotvor, rojen iz globokega doživetja" (J. Debevec), za druge pa roman, ki „se včasih približuje naivnosti" in „bo zadovoljil le najpreprostejšega bralca" (J. Vidmar). Drugi bralci, drugi okusi, drugačne sodbe, vsekakor pa se splača prebrati to pripoved o nravnosti jeseniškega delavstva, čeprav ga Finžgar slika na moč črno–belo, saj so na eni strani prikazani sadistični izkoriščevalci, na drugi pa (verni) poštenjaki. F. Zadravec očita pisatelju, da se ni držal vodila, da „ljudje niso ne vragi ne angeli, ampak nekaj sredi med temi", pač pa je „namesto stvarnega spopadanja med delavstvom in buržoazijo . . . zgradil napol pravljično romantično družbo."

V prepričanju, da bo nekoč moral priti konec socialne mizerije slovenstva, se je splošnejših človeških vprašanj Finžgar na začetku tega stoletja loteval tudi v črticah, ki so po vrstnem redu, kakor so bile prvič objavljene, v pričujoči knjigi zbrane za romanom, tem pa sledita še dva posebej naslovljena cikla črtic, „Spomini" in „Znanci s poti". Dodajmo, da Finžgarjevo zbrano delo izhaja pod skrbnim, po načelih zbirke zastavljenim uredniškim vodstvom Jožeta Šifrerja.

D. R.

iz izložbe

Založbi Borec in Komunist po srbsko–hrvaški predlogi skrbita za slovensko izdajo „Zbranih del Josipa Broza–Tita" in pred kratkim sta poslali med bralce še sedmo in osmo knjigo ter tako zapolnili vrzel v prvi desetini knjig, ki prinašajo Titova besedila od maja 1926 do začetka junija 1942. Obdelano je torej predvojno in slaba polovica vojnega obdobja, raziskovalci so odkrili precej doslej neznanih dokumentov, jih seveda objavili, vse gradivo pa je zbrano kronološko, po znanstvenih načelih dopolnjeno s prilogami, opremljeno z opombami, ki pojasnjujejo številne dogodke in pojave, knjige pa premorejo tudi življenjepisno zastavljen seznam imen pa seznam zemljepisnih imen in slikovno gradivo.

Sedma knjiga pričenja z objavljanjem Titovih del, nastalih med zadnjo vojno. Časovno zajema besedila od konca aprila 1941, ko je Tito v imenu CK KPJ na delovno ljudstvo Jugoslavije naslovil prvomajski razglas, do konca novembra istega leta, ko so v telegramu Komunistični internacionali prikazani zločini vojske D. Mihailovića. V tem časovnem razponu je Tito napisal več člankov za razne časopise pa tudi vse dokumente CK KPJ (razglase, analize, sklepe, navodila, obvestila, pohvale, ukaze itd.). Iz teh besedil si je mogoče ustvariti podobo o glavnem toku vstaje, ob tem pa kajpak tudi misel in prakso njenega pobudnika in voditelja – KPJ s Titom na čelu.

V osmi knjigi so objavljena besedila, ki so nastala v kratkem, a zapletenem in v marsičem odločilnem obdobju narodnoosvobodilnega boja in revolucije, to je od decembra 1941 do srede februarja naslednjega leta. Večina dokumentov je vojaške narave, gre pa za direktivne članke ali pisma v imenu Vrhovnega štaba, proglase, ukaze in podobno gradivo, ki kaže, s kakšnimi vojaškimi in političnimi vprašanji se je srečevalo narodnoosvobodilno gibanje v času, ko je prišlo do okrepljenih povračilnih ukrepov okupatorjev in izdajalcev.

štirje nobelovci

Z nedavnim izidom štirih knjig je Cankarjeva založba dopolnila lansko pošiljko za zbirko Nobelovci. Ta se je zlagoma razrasla v občudovanja, predvsem pa branja vreden sklop knjig, s kakršnim se lahko hvalijo le redkokje po svetu; čez leto ali dve bomo imeli na kupu po eno pa tudi več del prav vseh dozdajšnjih, z največjo literarno nagrado počaščenih književnikov. Četudi so kriteriji, po katerih švedska akademija izbira nobelovce, na moč zahtevni, so se ob posameznih dobitnikih razvnemale razprave o pravilnosti izbora; največkrat so padali očitki, da je bila nagrada podeljena ne toliko iz literarnih, temveč bolj iz političnih razlogov. Čas je take govorice potrdil ali zavrnil, a čas je storil še kaj drugega, denimo to, da kljub Nobelovi nagradi vseh književnikov ni obvaroval pred pozabljenjem med bralci.

Tako dandanes poprečen poznavalec nemško pisanega leposlovja običajno ne ve, da je bil 1919 za nobelovca proglašen Carl F. G. Spitteler. Ime tega švicarskega književnika najdemo le v res podrobnih literarnih pregledih, zato kajpak ni čudno, da je pravcata neznanka tudi na Slovenskem. Spitteler velja največ kot pesnik, čigar epi so svojevrstna filozofska spajanja mitoloških izročil in duha sodobnosti, v pričujoči knjigi pa se nam kaže kot pripovednik. Štefan Vevar je prevedel (pozno)naturalistični roman „Poročnik Konrad", temu pa sledi povest „Imago", v kateri je na dokaj realističen način popisano pisateljevo razočaranje nad nezvesto oboževanko, gre pa tudi za obračun z miselnostjo in navadami meščanskega življenja na prehodu v zdajšnje stoletje. Povest je poslovenil Janko Moder, ki je prispeval še spremno besedo o Spittelerju, malo dela s pisanjem pa je imel Jože Munda, ki je raziskal, da smo Slovenci doslej premogli le en literarni drobec in dva kratka zapisa o tem nedvomno pozabljenem nobelovcu.

Kar se tiče prevajanja, se pri nas tudi francoskemu pisatelju Rogeru Martinu du Gardu (nobelovec je postal 1937) ni godilo nič bolje. Že pred vojno je izšel en manj pomemben roman, odtlej pa nič. Za pričujočo zbirko so bili načrtovani znameniti Martin du Gardovi „Thibaultovi", a je smrt prehitela dva prevajalca, po drugi strani pa bi bilo v položaju, v kakršnem se je znašlo slovensko založništvo, nemalo težav z izdajo tako obsežnega dela. Zato je J. Moder poslovenil „Jeana Baroisa", po svoje dokaj vsestranski roman za ponazoritev značilnosti Martin du Gardove ustvarjalnosti. Zvečine v dialogih pisana pripoved govori o tem, kako se naslovni junak odpove veri v boga in se oprime druge, za njegov čas bolj odločilne „vere v znanost". Tako lahko ugleda prave razsežnosti človeka, in četudi se pred smrtjo znova zateče k religiji, ne dvomi o tem, da je življenje, zazrto v znanost, živel napačno.

Po najkrajši poti je šla založba pri predstavitvi islandskega pisatelja Halldorja Laxnessa (1955), saj je ponatisnila „Islandski zvon", kakor ga je pred poldrugim desetletjem za zbirko Sto romanov prevedel in s spremno študijo opremil Jože Udovič. Res je, da imamo ob tem romanu poslovenjenih še več Laxnessovih del, a vseh vendarle ne, zato lahko obžalujemo, da dozdajšnji izbor ni bil dopolnjen, denimo, s „Svobodnjakom", „Velikim kašmirskim tkalcem" ali „Knjigo naroda". Tako pa imamo priložnost v tretjič prebirati široko, na sagah temelječo zgodovinsko razčlenitev islandske zasužnjenosti v 17. in 18. stoletju.

Kar štiri dela pa najdemo v knjigi Samuela Becketta (1969), irskega pisatelja, ki piše največ v francoščini. Kot romanopisec je znan, da se čedalje bolj oddaljuje od t. i. tradicionalnega romana, o tem smo se lahko prepričali pred leti, ko je bil poslovenjen njegov „Molloy". Z „Murphyjem" (prevod je delo Jožeta Stabeja) smo zdaj dobili roman, ki je

spod Beckettovega peresa najprej napovedal zasuk od ustaljenih romanopisnih poti, čeprav delo še premore junake, dogodke, dialoge . . . Romanu sledijo tri, na slovenskih odrih že večkrat uprizorjene Becketove drame: „V pričakovanju Godota", „Konec igre" in „Srečni dnevi". Prevedel jih je J. Moder (njegova je tudi spremna beseda), prvi dve pa veljata za vzorčni primerek totalnega antiteatra, saj se z njima gledališče pretvarja v cirkus, prispodobo nesmiselnega sveta, v katerem človeku ostaja le še tesnobno pričakovanje nečesa ali pa še to ne, temveč je človekova pojavnost osredotočena zgolj na govor o mukah, ki jih trpijo vsega človeškega oropani ljudje.

D. R.

poezija absurda kot kritika človeka

Janez Bevk, 21-letni trgovski pomočnik iz Metlike, je zagnan fant, pripravljen prijeti za vsako delo, posebno v mladinski organizaciji. V prostem času pa sede za pisalni stroj in piše pesmi. Do danes jih je zlil na papir že okrog sto.

„Prvo pesem sem napisal v osnovni šoli, med uro angleškega jezika," pove s smehom Janez, vendar tistega časa nikakor ne moremo šteti za začetek njegovega pesnikovanja. Tudi sicer je bila prva pesem pravo nasprotje tem, ki jih piše danes.

Resno je začel pesnikovati leta 1978, v drugem letniku šole za trgovce, pri tem pa mu je veliko pomagal kot mentor Rudolf Vlašič, takrat že dobro poznani mladi pesnik v Metliki. „Najino sodelovanje je bilo dopisniško, kajti Rudolf je bil takrat pri vojakih. Svoje pesmi sem mu pošiljal k vojakom, vrnil pa mi jih je skupaj s pripombami, navodili," se spominja začetnih korakov.

Njuno sodelovanje je kmalu rodilo prvi sad, saj sta že septembra 1979, ko je prišel Vlašič na vojaški dopust, izdala v samozaložbi „Halucinacije", pesniško zbirko s 30 pesmimi. Pri tem jima je veliko pomagal le Toni Gašperič. V njej je sodelovalo tudi nekaj drugih mladih metliških pesnikov, katerih pesniški navdih je danes že usahnil.

Bevk in Vlašič pa sta vztrajala. Tako je lani zagledala luč njuna druga zbirka „Halucinacije II", v kateri sta se s svojimi pesmimi predstavila tudi Duška Vraničar in Goran Jarnjevič. Izšla je v 100 izvodih, s 50 pesmimi in nekaj proze. Zanimivo pa je, da je bila deležna večje pozornosti med mladimi v Črnomlju kot v Metliki. Bevk meni, da je vzrok v tem, ker v Metliki sodijo pesmi po tistih, ki so jih napisali. V Črnomlju pa poznajo le pesmi, zato so tudi njihove sodbe bolj objektivne.

In kakšne so pesmi, ki jih piše Bevk? „Za boljše razumevanje moram najprej povedati, da je moj vzornik Dane Zajc. Njegova poezija absurda me je popolnoma prevzela, čeprav moja poezija ni tako klasično absurdna kot njegova." Bevkova pesem ni celota, ampak je iztrgana iz celote. Njeno bistvo je v protestu, v kritiki človeka, ki je del družbe. To ni kritika na določenega človeka, a se v njej lahko najde marsikdo. Ljudje so namreč različni, nanje vplivajo različni faktorji, npr. okolje, v katerem živijo, zato so tudi pesmi tako različne.

Motijo ga negativne posledice industrializacije, ne more se sprijazniti s tem, da potrošniška mrzlica dela iz predmetov kult, da se ljudje ženejo le za statusnimi simboli. Človek postaja suženj civilizacije, v njegovo življenje se vedno bolj vpletata birokratizem in tehnokratizem. Bevkove pesmi izžarevajo kritiko na vso to odtujenost, nenaravnost.

Janez objavlja tudi v „Mladih potih", literarni prilogi Mladine, skupaj s sodelavci pa pripravlja „Halucinacije III", ki naj bi izšle septembra letos. „Tako kot prejšnje bodo gotovo tudi te izšle v samozaložbi, čeprav se nam sedaj, ko smo reorganizirali osnovno organizacijo ZSMS Metlika odpirajo nove možnosti."

Ustvarjalci „Halucinacij" se sicer niso zapirali v svoj krog, a sta vendarle ostajala stalna le dva, Janez Bevk in Rudolf Vlašič. Toda ob urejanju prve številke glasila metliške mladinske organizacije Razmerja, v kateri je del namenjen tudi literaturi, sva spoznala, da je v Metliki še veliko obetajočih mladih pesnikov.

M. KRUMPAČNIK

popravek

Zaradi malomarnega dela stavcev so v besedilih na tej strani pogosto hude smiselne napake. Da bi jih malce omilili, jih bomo odslej popravljali v temle okvirčku.

Zadnji stavek v predzadnjem odstavku zapisa o K. Claricija „Knjigi moje mladosti" se pravilno glasi: „V opisih pokrajin in nekaterih dogodkov ter življenjskih izkušenj pa Claricijevo pero postane lirično in literarno navdahnjeno." (Ne pa „nenavdahnjeno", kakor je bilo zapisano v zadnji Prilogi).

STOPAM ZA TROPOM OVČIC

Čez greben vleče hladen veter in liže redko grmičevje med skalovjem, se vrtinči v globokih kraških vrtačah in nosi v dolino bele kosmiče snežnih kristalov, letošnji zadnji zimski pozdrav. Čeprav se je tega poznoaprilskega dne kar pošteno ohladilo, je trava ob obronkih vrtač lepo zelena in mladje v grmičevju že dobiva prvi puh, kar je prava poslastica za kozliča, ki se skupaj s tropom ovac sprehaja po prvi pomladanski paši. Na prvi pogled bi človek sodil, da se nahaja ta bičana, skalovita pokrajina nekje sredi bosanskih ali hrvaških visokih planot, pa vendar je od tod do Novega mesta le dobrih sedemnajst kilometrov, cesta pa je slaba in morda dobi človek prav zato občutek, da se nahaja nekje bogu za hrbtom.

Med tropom ovac hodi Toni Marjanovič, sicer poštar v Semiču, popoldne, ob sobotah in ob nedeljah pa pomočnik pri čredi, katere lastnik je Franc Humek iz Novega mesta. Toni je doma tukaj na Gornjih Lazah, kjer je bila zemlja vedno bolj skopa in je kmetom kazala le svoja kamnita rebra, pridelka pa je dala komaj za skromno življenje. Če so hoteli kaj več, so morali na delo v dolino. To se na Gornjih Lazah pošteno pozna. Ker je doma premalo rok in ker daje trdo delo na kmetiji le malo sadov, ostajajo košenice nepokošene in njive v grapah neorane. S stroji se nad kamenito zemljo pač ne da. Grmičevje, ki ga je stalno obdelovanje prej zadrževalo, se je zopet razbohotilo in ponekod komaj še opaziš sledove, da je ta zemlja nekdaj bila kultivirana.

Skoraj smešno je, da so prav iz mesta, kamor so se zatekli prebivalci z neplodnih lazov pod Gorjanci, prišli ljudje, ki so dokazali, da se da tudi iz teh skopih strmin prigospodariti toliko, da zadostuje za življenje in da bi morda tudi nekaj ostalo.

„Pa vendar je že na prvi pogled jasno, kakšna panoga je za te kraje najbolj primerna," pravi Franc Humek, eden tistih navdušencev, ki so se spravili nad grmovje in kamenje in se zakleli, da bo tudi tukaj uspevalo nekaj koristnega. Kot kooperant straške kmetijske zadruge je sklenil, da se bo poleg perutninarstva, ki ga ima že vpeljanega v Irči vasi, vrgel tudi na ovčerejo. „Rad imam čist zrak in naravo, rad sem zunaj na prostosti, zato sem kupil nekaj hektarov zemlje tu gori in pričel združevati prijetno s koristnim. „Pri tem mu z nasveti pomagajo zadružni strokovnjaki, ker pa je ovčereja na Dolenjskem nova, ali bolje rečeno, že zdavnaj pozabljena umetnost, se je treba vsega znova naučiti in ponovno preizkušati, katera pasma ovac se bo tukaj najbolje obnesla. Sedaj jih ima približno štirideset, pravega števila noče povedati. Tega se je naučil od bosanskih pastirjev, ki imajo „sve na broju", števila pa zaradi vraževernosti ne povedo. Ta trop je ravno pravšen za preizkušanje, za donosno ovčerejo pa bi jih moral imeti vsaj petkrat toliko.

Opuščene zemlje je pod Gorjanci na obeh straneh dovolj, zato je za Humekov trop in tudi še za dosti drugih dovolj prostora, treba bo le počasi spremeniti zakoreninjeno mišljenje pri ljudeh na tem področju pa tudi pri tistih v uradih, ki sicer veliko govorijo o boju za stabilizacijo in o pospeševanju kmetijstva in živinoreje, pobude posameznikov pa prej zavirajo, kot podpirajo.

Ko govorimo o stabilizaciji, imamo v mislih tudi rezerve, ki jih ne izkoriščamo dovolj ali pa sploh ne. Del teh rezerv so strmine pod Gorjanci, kamor ne sežeta ne plug in ne kosa, pa tudi sekira ne napravi dosti koristi. Ovca, ki za svoje potrebe ne potrebuje veliko, pravijo, da v izobilju celo ne uspeva najbolje, pa je kot nalašč za te kamenite bregove. Daje volno, daje meso, pa tudi mleko in sir, le da se bo treba tega pri nas zopet navaditi. Vendar, če so to znali že stari Slovani, se bodo navadili tudi mladi Podgorci. Morda pa ovčji tropi pod Gorjanci v bližnji prihodnosti ne bodo več taka redkost, morda bodo namesto grmovja tod lepi zeleni pašniki in morda bo doma ostal kak podgorski fant več, da bi na svežem zraku z lastnim tropom zaslužil lepši denar kot pa spodaj v smrdljivi tovarni. Če bodo uspeli poskusi, ki jih sedaj uvajajo Novomeščan Humek in še nekateri, potem morda to niti ni tako daleč, če jim pri tem seveda ne bomo metali polen pod noge, ampak nudili pošteno strokovno in drugo pomoč.

TONE JAKŠE

po sledeh napredka

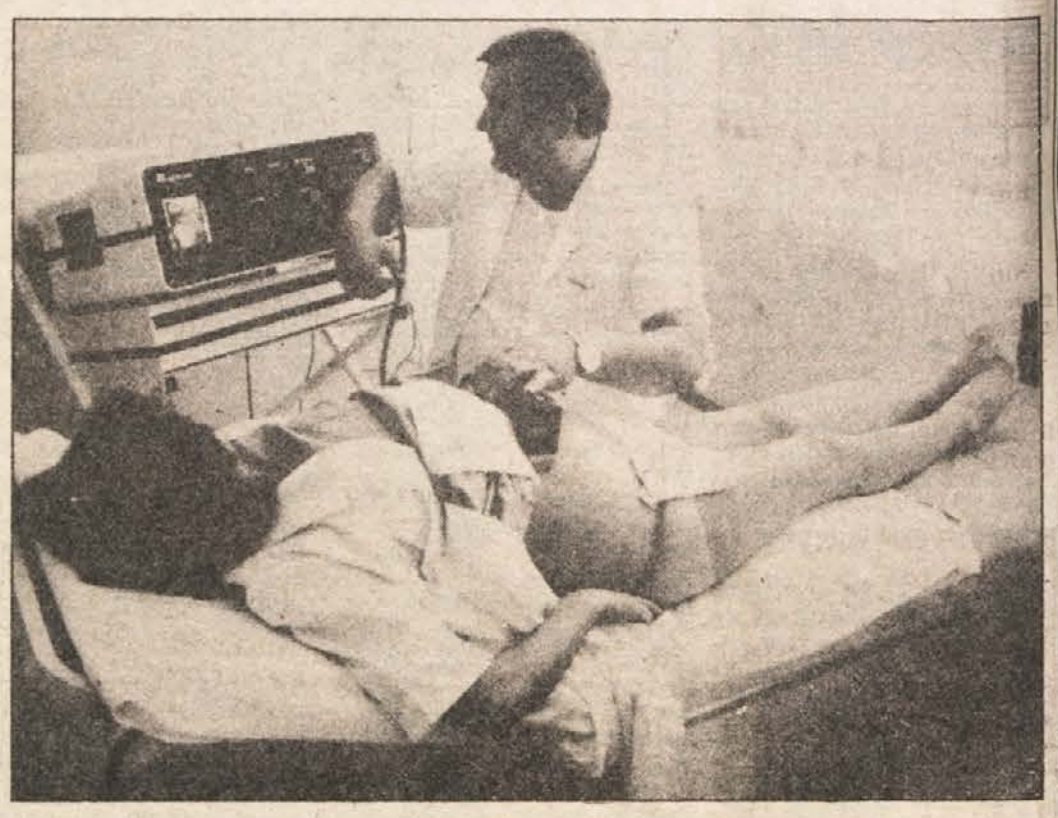

medicina gleda z zvokom

Zvočne valove s frekvenco, ki je človeško uho več ne zazna, imenujemo ultrazvok. Čeprav neslišni, so ti zvočni tresljaji lahko tudi zelo koristni, kar so ugotovili najprej v mornarici, kjer so izumili sonar, napravo, ki s pomočjo odboja ultrazvoka odkrije sovražnikovo podmornico, potopljeno ladjo itd. Večina človekovih izumov je takšna, da jih je mogoče uporabljati tudi v miroljubne, koristne namene. Tako so se sonarja oprijeli tudi ribiči, ki z njim odkrivajo jate rib, navsezadnje pa so se neslišni zračni valovi znašli tudi v medicini. Na vseh področjih uporabe gre za isto fizikalno načelo. Zvočni valovi se odbijejo od predmeta ter na zaslonu pokažejo njegov obris. Poleg tega se zvočni valovi v različnih snoveh različno širijo, kar se tudi vidi na sliki „odmeva".

V medicini uporabljajo aparat za ultrazvočno diagnostiko predvsem v porodništvu, ginekologiji in gastroenterologiji. Nedavno tega so dobili dragoceni aparat tudi pri Zdravstvenem centru Dolenjske v Novem mestu. Gre za eno najsodobnejših naprav te vrste, porodniške in ginekološke preglede opravlja z njim dr. Miro Šmigovec, gastroenterološke pa dr. Darinka Trinkaus.

„S pridobitvijo tega diagnostičnega aparata lahko natančenje določimo diagnozo v vrsti medicinskih panog. To velja predvsem za porodništvo in ginekologijo, področje zgornjega dela trebušne votline, urologijo in kardiologijo," je povedal dr. Šmigovec.

Ultrazvočna diagnostika ima pred drugimi metodami nekatere prednosti. To velja zlasti za spremljanje rasti in razvoja ploda, človeškega zarodka. Ultrazvočna metoda je namreč popolnoma neškodljiva, neagresivna, točna in glede tehnike dela zelo preprosta. Ne smemo zanemariti tudi psihološkega učinka na bodoče mamice. Že v zelo zgodnji dobi nosečnosti jim namreč lahko zdravnik pove, da se otrok razvija normalno, da „ima vse", kot temu rečejo. Na monitorju lahko bodoča mati opazuje tudi premikanje otročka, vidi rokice in nogice, utrip srčka itd. To so zelo pomirjajoča doživetja.

Dr. Šmigovec je naštel nekaj diagnostičnih možnosti s pomočjo ultrazvoka. V porodništvu lahko z ultrazvokom odkrivamo nepravilnosti v nosečnosti, tako odmrli plod, nepravilnosti glave ali hrbtenice, napačno lego postelje. Z ultrazvokom določimo lego otročka, popolnoma natančno izračunavamo rast ploda, merimo velikost glavice, količino plodovnice, z njim v najbolj zgodnji fazi zaznamo utripe srca itd. V ginekologiji odkriva ultrazvok tumorje na maternici ali jajčnikih, tudi v gastroenterologiji odkriva novotvorbe in metastaze v jetrih, kamne v žolčniku in tumorje na slinavki.

Velik napredek je zabeležila ultrazvočna diagnostika, ki smo jo pri nas sorazmerno zgodaj povzeli za v medicini vodilnimi državami, tudi v kardiologiji. Tu se je že uveljavilo ultrazvočno merjenje srčnih prekatov in količine pretoka krvi, debeline srčne stene itd. Poseben položaj ima ultrazvočno določanje prirojenih napak srca, posebno pri otrocih. Do sedanje diagnostične metode, naprimer kateterizacija srca, so pogosto rizične. In še eno področje medicine je zelo obogateno z razvojem eho diagnostike — nevrologija, kjer že vrsto let uporabljajo ehoencefalograf.

„Ob vsem tem lahko trdimo," pravi dr. Šmigovec, „da je ultrazvočna diagnostika postala metoda izbire v celi vrsti medicinskih panog. Še enkrat bi poudaril njeno ogromno prednost zaradi popolne neškodljivosti. Ob tej priložnosti bi tudi povedal, da ja aparatura, ki je zdaj na voljo zdravstvu naše regije in strokovnjakom različnih vej medicine, zaenkrat še nekompletna. Obstaja možnost dopolnitve aparature, potem bi bila diagnostika še natančnejša in dostopna še širšemu krogu zdravnikov. Seveda je za celovito delo z ultrazvokom potrebna temeljita izobrazba, ki si jo človek lahko pridobi le v utečenem ultrazvočnem centru. V Jugoslaviji imamo dva taka centra mednarodne veljave, v Zagrebu in Mariboru, kjer so prvi pri nas začeli z ultrazvokom. Vsaka improvizacija v interpretaciji slike na monitorju je namreč vse prej kot koristna. Ultrazvok lahko torej da vse od sebe le v rokah za to izšolanega zdravnika. Razumljivo pa je tudi, da diagnoze, ki jih da ehodiagnostika, primerjamo tudi z diagnozami drugih, starejših in bolj utečenih metod."

M. B.

Rešitev iz prejšnje številke

	A	L	Ž	I	R		G	I	P	S		
	I	A	S	I			O	R	A	L		
	S	M	O	L	O	V	I	N	A			
	T	A			L	E	T					
	R	E	N	D	Ž	E	D	I	D			
	A	R	E	A	L		O	S	A	T		
T	O	R	R		C	R	E	T		L	R	
A	N	O	D	A		I	B	E	R	I	J	A
P	E	D		N	A	T		K	A	R	A	S
E	G	A	L	I	T	E		S	L	A	V	A
T	A	N	I	T	E	V		T	O	N	A	

prgišče misli

Hrupna slepila so nam všeč.
A. S. PUŠKIN

Niti sreča niti nesreča ne moreta povsem predrugačiti značaja.

S. ZWEIG

Več ljudi je uničila njihova lastna čud nego vsa morilna orožja.

R. NEEDHAM

d I	huda jeza	vzhod	mor. rak	egon tomc	kosinus	d I	zajeda-lec	zvok ob udarcu	zemlje-vid			
bojevnik						eg. stvarnik sveta						
muza poezije						glas objadranska luka						
mlečni izdelek				naš smučar morala								
žlahtni plin musl. ver. knjiga					pleme trojanski junak							
▶							x x x					
d I	gosli	masaker	konica trava druge košnje			stari slovani pridelek				zastor	ajd	
tel. vaje					2				kanon okončina			
višinska točka				dir	sv. pis. oseba					it. reka hlod		
sredozem. rastlina					afr. žival gr. črka							
narosv. vojska				ljubezen				igralka lollobrigida				
pod				element okostja				prelaz čez velebit				

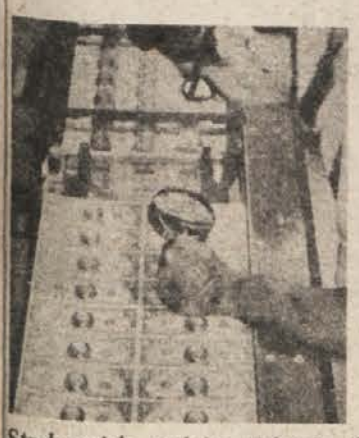

Strokovnjak nadzira tiskanje dolarjev. Naši bankovci se lahko ponašajo predvsem z ničlami.

Papir je zamenjal zlato

Stari Kitajci so odkrili papir in papirnati denar

Če bi bil denar še vedno takšen, na kakršnega so prisegali naši predniki, se pravi kovan iz srebra ali zlata, potem bi zanesljivo ne poznali inflacije. Toda po svetu kroži poplava papirnatega denarja, ki ga je mogoče, zelo preprosto povedano, natiskati z malo stroškov in truda, kolikor ga država potrebuje. Da je tako, so krivi stari Kitajci, bi lahko rekli:

Ne samo da so odkrili papir, brez katerega si papirnatega denarja ni mogoče zamisliti, tudi papirni bankovci so njihova domislica. Kot poročajo zgodovinarji, je prvi papirnati denar dal natisniti okoli leta 650 neki kitajski cesar, vendar je njegov izum utonil v pozabo. Veliki mongolski osvajalec Kublaj-kan je zaradi pomanjkanja plemenitih kovin tudi dal natisniti papirnat denar in z njim plačal svoje vojake, češ da bodo na podlagi teh papirjev ob vrnitvi domov dobili ustrezno količino zlatega ali srebrnega denarja. Ti bankovci so v posamičnih primerkih še ohranjeni.

Evropa je za papirnati denar zvedela od slovitega popotnika Marka Pola, ki je obiskal Kublaj-kanov dvor. „Te koščke papirja izdajajo tako svečano, kot bi bili iz čistega zlata ali srebra," je pisal Polo v 13. stol.

Na Kitajskem je dinastija Ming tiskala papirnati denar vse do leta 1450, ko je bilo to plačilno sredstvo umaknjeno. Pojavilo se je ponovno šele v polovici 19. stol.

Na Zahodu so prvi papirnati denar natisnili v Angliji in kmalu zatem tudi v takratnih britanskih kolonijah v Severni Ameriki. Ta denar je izšel v 17. stol. iz zlatarskih potrdil, na osnovi katerih je bilo mogoče dobiti ustrezno protivrednost v zlatu.

Prvo denarno krizo pa je s papirnatim denarjem zakuhal sloviti Škot John Law, ki je prepričal francoskega regenta vojvodo Orleanskega, da je dal natisnit papirnati denar. Strokovnjaki pravijo, da je papirnati denar povečal korupcijo na dvoru, da je močno razžrl že tako gnile korenine takratnega francoskega gospodarstva in da je v začetku 18. stoletja pripravljal veliko francosko revolucijo. Njegov oče John Law je seveda do tistikrat že davno usel iz Francije.

In še nekaj je treba omeniti. Papirnati denar je močno olajšal delo goljufom. Ponarejanje bankovcev se je tako razmahnilo in tako izpopolnilo, da je dandanašnji nekatere ponaredke komaj še mogoče razlikovati od pravih bankovcev. Z zlatim in srebrnim denarjem teh težav ne bi bilo. Bi pa bile številne druge.

Lažje izkopljete v kresni noči zlat zaklad, nego pravico ob belem dnevu.

I. CANKAR

Magnetna alga

Rastlinica, ki se usmerja po južnem magnetnem polu

Raziskovalci so odkrili že kak ducat bakterij, ki se orientirajo pri gibanju po zemeljskem magnetnem polju. Vse do nedavnega pa pri rastlinah niso opazili česa podobnega. Prvo živo bitje, ki spada med rastline in za svoje premikanje uporablja „informacije" v magnetnem polju, je alga Chlamydomonas.

Algo so odkrili, ko so delali mikroskopske analize onesnaženih voda na obalah Rio Ipanema. V preprostem rastlinskem organizmu so našli zelene delce, ki so pokazali nemagnetenost. S pomočjo njih se alga usmerja glede na južni zemeljski pol. Ko so enoceličnо rastlinico dali v umetno magnetno polje, katerega poli so bili obratni zemeljskemu, so alge ustrezno spremenile svoja gibanja.

Chlamydomone so zaradi izrazitega jedra višje na evolucijski lestvici kot magnetne bakterije, zato so znanstvena odkritja o njihovih magnetnih lastnostih toliko bolj pomembna. Strokovnjaki upajo, da bodo na osnovi preučevanj teh enoceličnih bitij nekega dne lahko ugotovili, ali se tudi visoko razvita živa bitja, kot so golobi in delfini, zares usmerjajo po magnetnem polju.

Umrl je 80-krat

Enkrat živiš in enkrat umreš, pravi ljudska modrost. Morda je to kdaj res bila modrost, dandanes ni več. Sodobni načini t. i. reanimacije delajo prave medicinske čudeže, saj zdravniki obujajo iz klinične smrti mnoge bolnike. Med njimi pa je nedvomno svetovni prvak Maksim Morozov. Sovjetski strokovnjaki za reanimacijo so tega moža potegnili iz žrela smrti osemdesetkrat!

Kot so poročali mnogi časniki, je Morozov lani doživel srčni infarkt. Odpeljali so ga v moskovski Inštitut za takojšnjo pomoč in reanimacijo, kjer so ga hitro postavili na noge. Toda že čez teden dni je nesrečni Maksim v snu ponovno umrl. Elektronske naprave, ki so ves čas spremljale delo srca, so zdravnike opozorile, da je bolnik v stanju klinične smrti. 6.000-voltni električni sunek in ročna masaža sta smrt ponovno odgnala.

Deset dni je trajala čudežna borba medicincev in v teh dnevih so Morozova obudili iz smrti kar osemdesetkrat, predno jim je uspelo pomiriti hudo srčno aritmijo, ki je povzročala zastoje v bitju srca. Danes je Morozov živ in razmeroma zdrav.

„Domača" črna luknja?

Ali so astronomi odkrili črno luknjo tudi v naši galaksiji? — Nenavadna zvezda SS 433 v ozvezdju Orla

V ozvezdju Orla, enajst tisoč svetlobnih let daleč od Zemlje, sveti zvezda, ki ima suhoparno in nezanimivo ime: zvezda SS 433. To desettisočkrat svetlejše nebesno telo, kot je naše Sonce, že nekaj let buri astronome in astrofizike vsega sveta, čeprav je na prvi pogled le zvezda, ki se v ničemer ne razlikuje od milijon nji podobnih. S prostim očesom je ne moremo videti v svetlem morju zvezd, ki krase nočno nebo. Med navadne zvezde je bila uvrščena tudi takrat, ko sta jo ameriška astronoma Bruce Stephenson in Nicholas Sanduleak leta 1960 prva zapazila. In celih sedemnajst let je ostala brez imena, dokler ista astronoma nista zabeležila prisotnosti vodika v zvezdi ter jo zapisala v katalog pod zaporedno številko 433. K zaporedni številki običajno dodajo še kratico astronoma, ki je zvezdo odkril, in tako je neznanka dobila ime SS 433.

Leta 1978 pa se je okoli nove zvezde začel pravi cirkus. Najprej so astronomi odkrili, da je zvezda tudi t. i. radijska zvezda in da oddaja signale. Le nekaj mesecev za tem odkritjem je angleški satelit Ariel 5 pripomogel, da so astronomi ugotovili še eno presenetljivo dejstvo: SS 433 seva v prostor ogromne količine žarkov X.

Pravo presenečenje pa je bilo odkritje, ki je uspelo istočasno astronomom kalifornijske univerze v losangeloški zvezdarni in raziskovalni skupini v opazovalnici v Asiagu. Ugotovili so, da se nekaj v SS 433 približuje Zemlji, nekaj pa se od nje oddaljuje. Še več: hitrost gibanja je bila izjemno velika, saj takšne v naši galaksiji še niso izmerili.

„Bil sem prepričan, da se je pokvaril spektrograf, a ko so ga tehniki pregledali in zatrdili, da dela brezhibno, sem verjel," pravi Bruce Margon, eden od astronomov kalifornijske univerze. Spektrografu, s pomočjo katerega ugotavljajo hitrost gibanja zvezd, ni verjel, ker je odčital, da se SS 433 giblje s tretjino svetlobne hitrosti.

Vse to je bilo dovolj, da so v večini velikih astronomskih opazovalnicah po svetu usmerili teleskope in radijske antene proti ozvezdju Orla, kjer se nahaja zagonetna zvezda. Spremenili so tudi programe raziskovanj astronomskima satelitoma Einsteinu in Arielu 5 tako, da sta začela zbirati dodatne informacije s skrivnostnega nebesnega telesa v naši galaksiji.

Astrofiziki so z elegantnimi teorijami poskušali razložiti kopico nasprotujočih si nenavadnih pojavov v zvezi z zvezdo SS 433, a še tako lepi teoretski modeli so se zrušili v nič, ko so mesec za mesecem prihajali novi podatki o sevanju gama žarkov, o ultravijoličnih in infrardečih žarkih, ki so jih merili s pomočjo optičnih teleskopov.

Na astronomskem kongresu v Wallesleyu je bil poseben seminar posvečen SS 433. Strokovnjaki z vsega sveta so poskušali razložiti nenavadno nebesno telo, vendar pa jim nekako ni uspelo začrtati kolikor toliko enotno podobo. Razšli so se s še več dvomi in z nepotešeno znanstveno radovednostjo.

„SS 433 je kakor čebula. Komaj odluščiš eno skrivnost, že se pod njo pokaže druga," je duhovito pripomnil med kongresom eden od udeležencev.

Najbolj vabljivo pri vsej stvari je to, da astronomi potiho upajo, da so v SS 433 odkrili prvo črno luknjo v naši galaksiji. Črne luknje so kot astronomski pojav znane že precej časa, vendar pa so domnevne črne luknje doslej odkrili le strahotno daleč od naše galaksije. SS 433, ki je sicer še vedno za običajne pojme strahotno globoko v vesolju, pa je le na domačem dvorišču, če gledamo z merili, ki veljajo za ves vesoljski prostor.

Znano je, da so črne luknje ostanki zvezd tiste vrste, med katere spada tudi naše Sonce. Te zvezde proti zadnjemu obdobju svojega življenja doživijo nekakšen vdor vase zaradi lastnih gravitacijskih sil. Zvezda, katere premer je pred kolapsom meril nekaj milijonov kilometrov, se zmanjša v črno luknjo, ki meri le kakih deset kilometrov v premeru. Gravitacijske sile v črni luknji so tako močne, da srkajo vase vse okoli sebe in tudi svetlobo.

In kaj kaže, da se v SS 433 skriva črna luknja? Predvsem močno žarčenje žarkov X in nasprotna si gibanja. Astronom Bruce Margon je zastavil teorijo, po kateri naj bi bila zagonetna SS 433 sestavljena iz dveh teles, ki krožita drugo okoli drugega. Del vesoljskih dvojčkov naj bi predstavljala ogromna zvezda normalnega tipa, drugi del pa črna luknja. Slednja naj bi zaradi silne gravitacije srkala snov velike zvezde ter jo nato „izstreljevala" v dveh curkih, enega v smeri proti Zemlji, drugega v nasprotni smeri.

Italijanska astronoma Remo Ruffini in Luigi Stella skupaj s kitajskim strokovnjakom Fang Li Z hijem zagovarjata drugačno teorijo. Po njihovem prepričanju je SS 433 tudi sestavljena iz črne luknje in ogromne količine helija in vodika visoke temperature, vendar naj bi bila zvezdna snov razporejena okoli črne luknje v nekakšnem kolobarju, ki se strahotno hitro vrti okoli srkajočega črnega žrela. Učinek tega dogajanja naj bi bil podobnem laserskemu žarčenju.

Kdo ima prav, bo pokazala bližnja bodočnost. Naj bo namreč SS 433 še tako presneto čebulasta, sodobna astronomija in astrofizika bosta prav kmalu odlušč ili poslednjo plast skrivnosti z zagonetne zvezde. Potem bomo tudi zvedeli, ali imamo v galaksiji „domačo" črno luknjo.

A četudi črne luknje ne bo, se ne bo splačalo žalovati, saj je SS 433 tako nenavadna zvezda, da nam bo povedala veliko novega o življenju zvezd, ko jo bomo natančneje spoznali, meni izraelski astronom Joshua Shanan. No, vsaj to!

35

Janez Trdina **Črtice in povesti iz narodnega življenja**

SLUŽBA

Po gozdih veselo poje sekira svojo mrtvaško pesem graščinam. Lepe hraste je izpihal že vse tisti mali Primorec Milič, ki teka ob Krki tako pridno že kakih pet let najboljši in najlepši del dolenjskih host je odplaval po morju. Ko pojdejo za njim še smreke in bukve, bo prišla vrsta na njive. Prodala se bo ena za drugo — kmetu! Kmetije bodo rasle in se debelile, graščine pa se krčile, hujšale in slednjič posušile. Edini grad bo štrlel še nekaj let nihče ga ne bo popravljal, nihče ne bo hotel prebivati v tej puščobi, konec bo razvalina, kup kamenja, ki ga bosta rabila kuščar in kmetič. Grajska mogočnost se bo dolgo časa še spominjala, čez par sto let pa tudi pozabila. Gospodar cele zemlje bo ostal kmet, stanoval bo v lepših hišah nego so sedanje in užival bo tudi kak košček mesa, ne le pohlevni krompirček, svojo sedanjo jed in radost. Vem, da se bo uteklo še veliko vode, preden se bo to vse izvršilo in zgodilo, ali kmete lahko tolaži upanje, da bo odleglo, če ne njim, vsaj njihovim otrokom. Graščake pa nič drugega kakor smrt, ki bo znebila stiske njih in tudi njihove beraške naslednike.

Po tem zarobljenem mahanju po gospodi Breskvar nekoliko potihne, da se oddahne. Poslušalce je od konca marsikatera beseda zapekla in užalila. To so dokazovali njih jezni obrazi, njih pokašljevanje, pljuvanje in mrmranje. Proti zadnjemu pa so se jim čela ugladila, lica razvedrila, na usta je stopilo zadovoljno smehljanje. To tudi sicer vsaka baba in vsak otrok, da morajo graščine poginiti, ali tega si ni mislil še noben Štežan, da čaka njegove otroke toliko blagostanje, tako sijajna prihodnost. Ko govornik poneha, mu začno vsi gosti napijati in nazdravljati. Krasno prerokovanje jim je osladilo vse grenke kaplje, katere so morali prej pogoltniti. Zdaj so se prepričali, da je Breskvar njihov prijatelj, eden ga je primeril dobremu pridigarju, ki graja napake, nazadnje pa pokaže ljudem vendarle odpirajoča se nebesa. On je očital gospodarjem pravzaprav le ubožnost in odkrival jim nje vzroke, ali naš kmet ne sliši rad, da je revež /Sam toži neprenehoma svoje nadloge in brige če mu jih začne naštevati kak drug, pa kmalu vzroji in zarohni: „Šema, kaj to blebeš? K tebi še nisem nikoli prišel kruha prosit in tudi ne bom, rajši crknem. Če sem berač, trpim sam nikomur nič mar za to.' Te jeze mu ne smemo zameriti, ker mora človeka, ki se toliko poti in upira, res zaboleti, če se mu veli: „Ti se zastonj potiš, zastonj upiraš." Kmet ve, da je strašen trpin, pa neče veljati zraven še za bedaka.

Ko popije nekoliko kupic, se oglasi Breskvar znova in pravi: „Možje, potrpite malo, da vam povem eno tudi o poslih, katerih ne morete pregrajati. Prijatelj mešetar mi je govoril prav iz duše. Tudi jaz velim: Kakršna plača, tako je delo, kakršni gospodarji, taki so hlapci. Kjer je zaslužek slab, bo izmed deset služabnikov devet delavcev devet pridnih in poštenih. Človek hoče imeti za svoj trud kaj več, ne samo jed. Z jedjo se mora zadovoljiti živina, razumnemu poslu in najemniku ne zadostuje siti trebuh. Treba je, da misli zanaprej, da si prisluži kaj za starost, da službovanje na klin obesi, da postane sčasoma svoj. Tisti hlapec ni vreden piškavega denarja, ki hoče hlapčevati vse žive dni. Od Boga je vsak prejel kak talent, ne da ga zakoplje in sedi na njem kakor koklja na jajcih, ampak da ga rabi in množi. Trdite, da si prihrani posel lahko v letu par goldinarjev, če jih ne zapije. S par goldinarčki si bo bogme malo opomogel. Recimo, da si deva te krajcarje od dvajsetega do petdesetega leta res na stran. Pozneje opešajo sile, mora se misliti na počitek. Privarčeval si bo tedaj svojih šestdeset goldinarjev. S to mrvico ne more živeti ne deset mesecev. Pa naj si prihrani vsako leto, recimo, po pet goldinarjev. Nabralo se bo sto in petdeset goldinarjev, toliko da bo izhajal kako poldrugo leto. Kam pojde pa potem?

Grem še naprej. Kak hlapec si ne bi hotel privoščiti čisto nič, še lepe obleke ne, o šodih bi ostajal doma, ogibal bi se vsake krčme in tovarišije. Na koncu leta bi stolkel skupaj nemara res celih deset forintov, kar bi dalo v tridesetih letih tri sto goldinarjev. Takih hlapcev ni, ali mislimo si, da se nahajajo. Kaj bi izdalo? Tri sto je resda lep kupček denarcev, ali samo o njih se ne da dolgo prebiti, čez tri leta gotovo ne. V kaki kupčiji bi nesli precejšnje obresti. Ali hlapec, ki ni delal nikoli drugega kakor kmečka opravila, je za trgovino toliko spreten in sposoben kakor krava za boben. Zabredel bo med sleparje, ki mu izvlečejo mošnjo iz žepa in ga puste na cesti golega in lačnega. Odgovorili mi bote: ‚Mi ne moremo dajati poslom več, nas baše trdo še za sedanje plačevanje.' V tem je nekoliko resnice, nekoliko pa tudi zmote. Dokler ostanete sami v taki revščini, je gotovo, da vas pobira še za ta mali denar. Človek vas mora omilovati, svetovati in pomoči pa se ne da. Poslom se ne more za zlo jemati, da se napotijo tja, kjer se jim ponuja obilnejši zaslužek. To je vzrok, da se selijo kranjski fantje od leta do leta bolj na Hrvaško. Nekateri pravijo, da se bodo kmalu naveličali, da ne prinašajo domov drugega ko uši in mrzlico, da jim denar ne odleže nič, ker ga zapijajo in zalajdrevajo. Tako neumno se ne bi smelo soditi. Jaz sam poznam veliko naših rojakov, katere je ta zaslužek postavil na noge, jim dal hišo in kmetijo, brezskrbno starost, nekaterim tudi priliko, da so se prav dobro priženili. Zapravljivec je izgubljen povsod. Ali tudi zanikrnemu se godi na Hrvaškem bolje nego doma. Če požene denar s pijačo in vlačugami, se tolaži mrcina s tem da je za trud vsaj koj užival. Ko bi bil čepel doma, ne bi mogel dosti zadejati, ali vseno ne bi imel nič.

Boste že videli, ko se bodo začele delati železnice, kako bodo uhajali hlapci iz službe. Pa tudi brez njih si bodo morali naši gospodarji pomagati brez hlapcev. Skušnjava je prevelika. Fantje bodo pobegnili na Hrvaško, nekateri tudi v večja mesta, v rudnike, fabrike, kajti povsod se zasluži več in dosti več ko na Dolenjskem. Kdor ne bo mogel ostati brez hlapca, se bo praskal za ušesi, ali pa se bo moral podvreči in plačevati ga tako, kakor ga plačujejo drugje. Vendar se motite, ako mislite, da ni moč zvišati plače. Je moč, je, in še prav lahka in izdatna.

Navada je, da se daje hlapcem vino, po dobri trgatvi vsak dan dostikrat toliko, da se upijanijo.

OBMOČNA SIS ZA PTT PROMET NOVO MESTO

OSNUTEK

Na podlagi 161. člena Zakona o sistemu družbenega planiranja in o družbenem planu Slovenije, na podlagi določil odloka o pripravi in sprejetju sprememb in dopolnitev družbenega plana SR Slovenije za obdobje od leta 1981 do 1985 (Ur. list SRS št. 8/82), na podlagi 13. do 20. člena Samoupravnega sporazuma o ustanovitvi Območne samoupravne interesne skupnosti za PTT promet Novo mesto ter v skladu z določili Pravilnika o planiranju in metodologiji planiranja v ptt prometu Slovenije sklenejo uporabniki in izvajalci, združeni v OSIS za ptt promet Novo mesto (v nadaljnjem besedilu udeleženci), naslednji

SAMOUPRAVNI SPORAZUM

o spremembah in dopolnitvah Samoupravnega sporazuma o temeljih plana razvoja ptt prometa Območne samoupravne interesne skupnosti za ptt promet Novo mesto za obdobje 1981 – 1985

1. člen

V 3. členu se spremenijo povprečne letne stopnje rasti storitev, tako da znašajo:

– poštne storitve	1,9 %
– telegrafske storitve	8,4 %
– telefonske storitve	15,9 %
– druge storitve	– 6,6 %

2. člen

V 4. členu se v drugem odstavku zadnja alinea spremeni tako, da se glasi:

– povečanjem prevoza pošte in avtomobilske dostave.

3. člen

V 5. členu se v 1. alinei pod točko a) št. 2.590 nadomesti s številko 2.815, četrta alinea pod to točko pa se črta.

V prvi alinei pod točko b) se številka 52 nadomesti s številko 54, številka 6,7 pa s št. 7,1.

V prvi alinei pod točko c) se številka 15.960 nadomesti s številko 16.600, številka 11.401 s številko 9.263 ter številka 12,8 s številko 11,4. V drugi alinei pod to točko pa se številka 49 nadomesti s številko 33.

4. člen

6. člen se spremeni, tako da se glasi:

Glavni kazalci začrtanih ciljev in smeri razvoja ptt omrežja in zmogljivosti so naslednji:

Kazalci razvoja	1980	1985	indeks 1985/80
Štev. pošt. telegrafov in telefonov	62	64	103
Število TG priključkov – kapaciteta	160	160	100
Izkoriščenost TG priključkov	91	153	168
od tega:			
teleks naročnikov	73	127	174
štev. telex naročnikov na 10.000 preb.	4,3	7,1	165
Kapac. krajev. TF central	15.300	31.900	208
Izkoriščenost TF central v %	73	64	88
Število TF naročnikov	11.237	20.500	182
Število TF naročnikov na 100 preb.	6,6	11,4	173
Telefonske govorilnice	108	141	131
Štev. medkrajevnih zvez, za TF promet	723	1.445	200

Glavni kazalci razvoja ptt zmogljivosti po območjih občin so podani v tabelah kot priloga k sporazumu.

Podatek zajema: pošte, telegrafe, telefone; pomožne pošte, poštne izpostave ter pomožne izpostave.

5. člen

V 7. členu se četrta točka spremeni, tako da se glasi:

4. povezave končnih avtomatskih telefonskih central (KATC) z VATC.

6. člen

8. člen se sepemeni tako, da se glasi:

Udeleženci sporazuma so soglasni, da se bodo v čl. 7. predvideni objekti gradili po naslednji prioriteti:

Objekt	Pričetek zagotov. finančnih sred.
1. Razširitev VATC Črnomelj 1200 priklj.	1980
2. Gradnja prostorov za razširitev VATC Sevnica	1981
3. Razširitev VATC Sevnica za 1200 priklj.	1981
4. Gradnja prost. za GATC I. faza	1981
5. Vlaganja v nerazvita območja	1981
6. Povezave GATC – VATC – KATC	1981
7. Povečanje spojnih poti Ljubljana – Novo m.	1982
8. Oprema za GATC	1982
9. Gradnja RR postaje Trdinov vrh – I. faza	1982
10. Razširitev prostora za ATC Trebnje	1983
11. Gradnja RR postaje Trdinov vrh II. faza	1983
12. Razširitev VATC Trebnje za 800 priključkov	1983
13. Razširitev VATC Krško za 1000 priključkov	1983
14. Prostori za VATC Brežice	1984
15. Razširitev VATC Brežice za 1000 priključkov	1984
16. Razširitev VATC Metlika za 300 priključkov	1984
17. Gradnja prostora za GATC in PC, II. faza	1985

7. člen

V 8. členu se tabela spremeni, tako da se glasi:

Kazalec	Stanje 1980	Projekt cilja stanja 1985	Povečanje
Število pošt. telegrafov in telefonov	18	23	5
Število teleks naročnikov	9	20	11
Kapac. krajev. telefonskih central–priključki	2.595	5.585	2.990
Število TF naročnikov	1.913	4.730	2.817
Število TF govorilnic	27	38	11

8. člen

V 12. členu se številka 2,5 nadomesti s številko 1,1, številka 525 pa s številko 486.

9. člen

13. člen se spremeni tako, da se glasi:

Da bi dosegli predvidene osnovne cilje razvoja ptt prometa, opredeljene v členih 5. in 6. tega Samoupravnega sporazuma, se udeleženci dogovorijo, da bo potrebno v razdobju 1981 – 1985 vložiti v razvoj ptt zmogljivosti v OSIS 692.319.000 din (po cenah leta 1981). Od tega odpade na zmogljivosti:

	v ooo
– poštnega prometa	149.102 din ali 22 %
– telegrafskega prometa	8.271 din ali 1 %
– telefonskega prometa	528.548 din ali 76 %
– ostale	6.398 din ali 1 %
Skupaj	692.319 din ali 100 %

10. člen

14. člen se spremeni tako, da se glasi:

V okviru celotnih vlaganj v višini 692.319.000 din znašajo vlaganja v razvoj ptt zmogljivosti skupnega interesa OSIS 549.278.000 din, in sicer:

Vrsta zmogljivosti	Vrednost naložb v ooo din
1. Izgradnja stavbe za GATC in PC Novo mesto	125.000
2. Izgradnja antenskega stolpa za RR postajo Trdinov vrh	21.000
3. Oprema za GATC Novo mesto	115.000
4. Izgradnja prostorov za razširitev VATC Sevnica	3.297
5. Oprema za razširitev VATC Črnomelj	9.776
6. Oprema za razširitev VATC Sevnica	13.923
7. Oprema za razširitev VATC Trebnje	8.000
8. Oprema za razširitev VATC Brežice	10.000
9. Oprema za razširitev VATC Krško	10.000
10. Razširitev prostorov za VATC Brežice	4.000
11. Oprema za RR postajo Trdinov vrh	36.000
12. Povezave GATC – VATC – KATC	160.061
13. Oprema za razširitev VATC Metlika	3.000
14. Razširitev prostorov za VATC Trebnje	1.000
15. Vlaganja v nerazvita območja	25.653
16. Povečanje spojnih poti Novo mesto – Ljublj.	3.568
Skupaj	549.278

zajeta so vlaganja v nerazvita območja, ki sama po sebi ne predstavljajo zmogljivosti skupnega pomena.

11. člen

V 15. členu se spremeni tabela, tako da se glasi:

	Viri sredstev	Višina v ooo din	%
1.	Lastna sredstva	261.950	37,8
2.	Združena sredstva	77.416	11,2
3.	Krediti	352.953	51,0
	od tega:		
	– krediti PH	185.353	26,8
	– krediti poslovnih bank	38.600	5,6
	– komercialni krediti	129.000	18,6
	Skupaj	692.319	100,0

12. člen

Za 15. členom se doda nov, 15.a člen, ki se glasi:

Poleg vlaganj na območju OSIS za ptt promet Novo mesto bomo zagotavljali sredstva za vlaganja v mednarodne, magistralne in tranzitne tt zmogljivosti v znesku 65 983.000 din, in sicer iz naslednjih virov:

– lastna sredstva	35.179.000 oz,53 %
– združena sredstva	30.804.000 oz,47 %

13. člen

V 23. členu se črta druga alinea.

14. člen

Prilogi k 6. členu se spremenita, tako da se glasita:

1. Kazalci razvoja ptt prometa za obdobje 1981 – 1985 za območje OSIS za PTT promet Novo mesto

		Naturalni kazalci 1980	1985	Indeks 85/80
1.	Obseg ptt storitev 000 kom			
	Od tega:			
	poštnih	13.512	14.863	110
	telegrafskih	1.357	2.034	150
	telefonskih	128.092	268.101	209
2.	Število pošt, telegrafov in telefonov – redne pošte	52	59	113
3.	Število pomožnih pošt	8	3	38
4.	Število prebivalcev (v 000)	171	180	105
5.	Število telex priključkov	91	153	168
	Število telex priključkov na 10.000 prebivalcev	5,3	8,5	160
6.	Kapaciteta glavnih, vozliščnih in končnih telefonskih central	15.300	31.900	208
	Število telefonskih naročnikov	11.237	20.500	182
	Število telefonskih naročnikov na 100 prebivalcev	6,6	11,4	173
7.	Število telefon. govorilnic za medkrajevni promet	108	141	131
8.	Število ptt delavcev	461	486	105

2. Predvideno povečanje števila priključkov v telefonskih centralah:

Področja ptt enot	Stanje 1980	Povečava za 1981	1982	1983	1984	1985	Stanje 1985
Adlešiči	40						40
Artiče, vključno v ATC Globoko	–						–
Bizeljsko	100	+60				+ 224	384
Blanca	20	+80					100
Boštanj, vključno v ATC Sevnica	–						–
Brestanica	160			–160			–
Brežice	2000					+1000	3000
Brusnice	40			+ 60			100
Cerklje ob Krki	100					+ 284	384
Črnomelj	800		+1200				2000

Področje ptt enot	Stanje 198o	Povečava za 1981	1982	1983	1984	1985	Stanje 1985
Dobova	100		+60	+416			576
Dobrnič	–			100			100
Dol. Toplice	100	+60				+224	384
Dragatuš	40					+60	100
Dvor, vključeno v ATC Žužemberk	–						–
Globoko	100	+60					160
Gradac v Beli Krajini	100		+60				160
Hinje	–				40		40
Jesenice na Dol.	100				+60		160
Kapele	100			+60			160
Koprivnica, vključeno v ATC Senovo	–						–
Kostanjevica na Krki	160			+224			384
Krška vas, vključeno v ATC Brežice	–						–
Krmelj	100		+60				160
Krško	2000					+1000	3000
Leskovec pri Krškem, vključeno v ATC Krško	–						

Metlika	700					+300	1000
Mirna	100		+300				400
Mirna peč	40					+60	100
Mokronog	100			+60			160
Novo mesto	5000					+6000	11.000
Otočec ob Krki	100			+60			160
Pišece, vključeno v ATC Bizelj.	-						-
Podbočje, vključeno v ATC Kostanjevica	-						-
Podlog - **vključen** v ATC Krško	-			160			160
Raka	100	+60	+40				200
Semič	160		+224				384
Senovo - Brestanica	160			+440			600
Sevnica	800		+1200				2000
Stari trg ob kolpi	-		40				40
Stopiče	-	100				+60	160
Straža pri Novem mestu	400						400
Studenec	-			40		+60	100
Suhor	20	+80					100
Šentjanž - vključeno v ATC Krmelj	-						-
Šentjernej	160		+240				400
Šentrupert				200			200
Škocjan	100					+60	160
Šmarješke Toplice	100	+60	+40				200
Trebnje	800				+800		1600
Tržišče	-					100	100
Velika Loka	-			100			100
Veliki Gaber	100						100
Vinica pri Črnom.	100					+60	160
Zabukovje	-	40					40
Žg. Pohanca	-			100			100
Žužemberk	100	+60			+224		384
	15.300	+660	3464	1860	1124	9492	31900

15. člen

Samoupravni sporazum o spremembah in dopolnitvah Samoupravnega sporazuma o temeljih plana razvoja ptt prometa območne samoupravne interesne skupnosti za PTT promet Novo mesto za obdobje 1981 – 1985 je sklenjen, ko ga sprejme večina krajevnih skupnosti, temeljnih in drugih organizacij združenega dela, ki so člani OSIS, ter vse temeljne organizacije izvajalcev, na osnovi pristopnih izjav.

Ugotovitveni sklep o sklenitvi tega samoupravnega sporazuma sprejmejo Skupščina OSIS za ptt promet Novo mesto.

16. člen

Ta Samoupravni sporazum začne veljati 8. dan po objavi ugotovitvenega sklepa.

Novo mesto, maja 1982

Udeleženci:

Izvršni odbor Skupščine Območne samoupravne interesne skupnosti za ptt promet Novo mesto je na svoji seji dne 4. 5. 1982 sprejel osnutek zgoraj navedenega Samoupravnega sporazuma katerega daje članom OSIS, konferencam delegacij in drugim uporabnikom v javno razpravo. Javna razprava poteka do 31. 5. 1982. Pripombe zbira strokovna služba Podjetja za ptt promet, Novo mesto, Novi trg 7.

Predsednik IO
JANEZ POŽAR, l. r.

Proizvaja:

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE
61000 Ljubljana, Opekarska 13
Tel.: 22-113 20-641
Telex: 31 429 YU KIP

Prodaja
in strokovni nasveti:

OPEKARNA ZALOG
NOVO MESTO
Tel.: 21-403, 22-291

KOČEVJE: SREČANJE PRILETNIH

Srečanje priletnih občanov Želnj in Klinje vasi pri Kočevju je pripravila krajevna organizacija RK 23. aprila. V kulturnem programu je sodeloval nonet „Rog" in harmonikar Cveto Križ. Srečanja se je udeležilo 45 priletnih občanov, devet bolnih pa so obiskali na domu in jih obdarili. Srečanja so se udeležili še predstavniki občinskega odbora RK Kočevje, krajevne skupnosti Rudnik – Šalka vas in Društva upokojencev Kočevje.

Komisija za delovna razmerja
Iskra – IEZE Ljubljana,
TOZD Upori Šentjernej

objavlja prosta dela in naloge

– VODENJE RAZVOJA IN PROIZVODNJE ENOT S PIEZO LASTNOSTMI

Pogoji:
– dipl. ing. strojništva ali dipl. ing. elektrotehnike
– 5 let delovnih izkušenj
aktivno znanje tujega jezika
Poskusno delo 3 mesece.
Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi na naslov:
Iskra – IEZE, TOZD Upori Šentjernej, 68310 Šentjernej.

271/17–82

NUKLEARNA ELEKTRARNA KRŠKO
v ustanavljanju, 68270 KRŠKO,

objavlja prosta dela in naloge

OPERATERJA za obdelavo radioaktivnih materialov (2 vršilca)

Pogoji:
– opravljena 4-letna tehnična šola strojne ali kemijske smeri
– 20 mesecev delovnih izkušenj (lahko tudi začetnik)
– poskusno delo 3 mesece.
Kandidati naj pošljejo svoje vloge v 15 dneh po dnevu objave. Odgovore bodo kandidati prejeli v 30 dneh po izteku prijavnega roka.

SAMOUPRAVNA STANOVANJSKA SKUPNOST OBČINE METLIKA

Komisija za reševanje stanovanjskih razmer upokojencev razpisuje

JAVNI NATEČAJ
za stanovanjska posojila upokojencem

v skupnem enkratnem znesku

2.500.000,00 din

Posojilo je namenjeno upokojencem občine Metlika za dograditev, preureditev ali večje popravilo stanovanjskih hiš ali stanovanj.
Do posojila so upravičeni:
– upokojenci, ki so lastniki stanovanjske hiše oziroma stanovanja in živijo na območju občine Metlika;
– tisti upokojenci, ki sami ali njihovi družinski člani doslej še niso prejeli posojila za isti stanovanjski objekt oziroma za isti namen;
– upokojenci, ki se zavežejo prispevati tudi lastno udeležbo, ki ne more biti manjša, kot je razlika med dokončno vrednostjo načrtovanega popravila in višino odobrenega posojila;
– upokojenci, ki z verodostojnim dokumentom izkazujejo sposobnost vračanja posojila.
Najvišji možni znesek posojila je 100.000,00 din.
Posojilo se daje po 5-procentni obrestni meri, odplačilna doba pa ne more biti daljša od 10 let.
Rok, do katerega se morajo predložiti vloge, je 15 dni po objavi razpisa.
Vlogo pošljite na Samoupravno stanovanjsko skupnost občine Metlika.

SAMOUPRAVNA STANOVANJSKA SKUPNOST OBČINE METLIKA

emona globtour
novo mesto
KRKA

– ORGANIZIRAMO IZLETE ZA ZAKLJUČENE SKUPINE PO POSEBNEM IN STALNEM PROGRAMU:
Slapovi Krke (Šibenik), po poteh AVNOJ, Istra in otok Krk (skozi novi tunel pod Učko), Koroška, Zadar s Kornati, Sarajevo – Tjentište, Beograd
– LETNI ODDIH:
ob morju, v zdraviliščih in v gorskem svetu
– PREVOZ ZAKLJUČENIH SKUPIN S SODOBNIMI AVTOBUSI
– UGODNO:
Prekmurje, 2 dni, avtobus, polni penzion in piknik, 1.600 din
– RENT A CAR:
izposojanje osebnih vozil
– LETALSKE VOZOVNICE:
za domači in mednarodni promet
– POJASNILA:
Globtour Novo mesto, Cesta komandatna Staneta 19, telefon: (068) 25–125, 25–789, TELEX: 35812 YU GLOBNM

278/18–82

Na podlagi 33. in 34. člena Zakona o upravljanju in razpolaganju s stavbnim zemljiščem (Ur. list SRS št. 7/77) ter 9. in 11. členu Odloka o upravljanju in razpolaganju s stavbnim zemljiščem (Skupščinski Dol. list št 17/80.

OBJAVLJA

Stavbna zemljiška skupnost občine Novo mesto po sklepu odbora za oddajanje in urejanje stavbnih zemljišč z dne 29. 4. 1982

JAVNI RAZPIS

I. za oddajo stavbnega zemljišča v Gor. Straži za gradnjo 17 vrstnih stanovanjskih hiš po zazidalnem načrtu „Straža – nad pošto", in sicer:

– lokacija št. 1 v izmeri	573 m2,
– lokacija št. 2 v izmeri	395 m2,
– lokacija št. 3 v izmeri	413 m2,
– lokacija št. 4 v izmeri	417 m2,
– lokacija št. 5 v izmeri	412 m2,
– lokacija št. 6 v izmeri	411 m2,
– lokacija št. 7 v izmeri	461 m2,
– lokacija št. 8 v izmeri	430 m2,
– lokacija št. 9 v izmeri	379 m2,
– lokacija št. 10 v izmeri	390 m2,
– lokacija št. 11 v izmeri	396 m2,
– lokacija št. 12 v izmeri	400 m2,
– lokacija št. 13 v izmeri	449 m2,
– lokacija št. 14 v izmeri	405 m2,
– lokacija št. 15 v izmeri	342 m2,
– lokacija št. 16 v izmeri	354 m2,
– lokacija št. 17 v izmeri	456 m2.

Stroški priprave in delne komunalne opreme, ki bremenijo eno lokacijo, znašajo 254.848,77 din, s tem da ostalo komunalno opremo organizira KS Straža.

Odškodnina za zemljišče znaša 84,30 din za 1 m2.

II. za oddajo stavbnega zemljišča parc. št. 1100/13 v površini zadnje katasterske odmere za gradnjo družinske stanovanjske hiše na Ruperč vrhu.

Stroški priprave stavbnega zemljišča znašajo 16.369,10 din, prispevek KS Birčna vas pa 50.000,00 din, skupno torej 66.369,10 din.

Odškodnina za zemljišče znaša 57,50 din za 1 m2.

III. za oddajo stavbnega zemljišča parc. št. 19/19 in stp. 490 v izmeri 306 m2, za gradnjo stanovanjske hiše na Dvoru.

Stroški priprave stavbnega zemljišča in sofinanciranje obstoječih komunalnih naprav znaša 38.000,00 din.

Odškodnina za zemljišče znaša 84,30 din za 1 m2.

Prednost imajo interesenti, ki so krajani tiste krajevne skupnosti, v kateri je razpisana lokacija, med temi pa tista kategorija občanov, ki jih določa občinski odlok o upravljanju in razpolaganju s stavbnim zemljiščem. V primeru, da bo za isto lokacijo več interesentov, ki enako izpolnjujejo pogoje, se upošteva mnenje krajevne skupnosti.

Ostali pogoji:

1. Stroške komunalne ureditve in znesek, namenjen krajevni skupnosti, ter odškodnino za zemljišče plača najugodnejši ponudnik v 15 dneh po podpisu pogodbe o oddaji in ureditvi stavbnega zemljišča.
2. Najugodnejši ponudnik mora najkasneje v 15 dneh po pravnomočnosti odločbe o ugotovitvi najugodnejšega ponudnika skleniti s Stavbno zemljiško skupnostjo občine Novo mesto pogodbo o oddaji in ureditvi stavbnega zemljišča, ker bo sicer zemljišče oddano naslednjemu najugodnejšemu ponudniku.
3. Predračuni stroškov so za posamezne predele izdelani in so sestavni del tega razpisa.
4. Varščina, ki jo mora položiti ponudnik hkrati s ponudbo, znaša na lokacijo:
   a) za predel Straža 10.000,00 din
   b) za predel na Dvoru 6.000,00 din,
   c) za predel na Ruperč vrhu 5.000,00 din.
5. Varščino mora ponudnik nakazati na žiro račun št. 52100–662–87278 Stavbna zemljiška skupnost občine Novo mesto in izkazilo o vplačilu priložiti ponudbi.
6. Rok za dostavo ponudb je vključno 15. dan po uradni objavi v Dolenjskem listu.
7. Ponudbe morajo biti v zapečatenih ovojnicah ter označene z oznako „Javni razpis". Ponudbe pošljite na naslov: Stavbna zemljiška skupnost občine, Novo mesto, Novi trg 6/II.
8. Ob odpiranju ponudb bo odbor za urejanje in oddajanje stavbnih zemljišč zahteval od udeležencev razpisa dokumentacijo, če bo ta potrebna, za ugotovitev najugodnejšega ponudnika po tem razpisu.
9. Vsa dokumentacija in ostali pogoji razpisa so interesentom na razpolago pri Stavbni zemljiški skupnosti občine Novo mesto, Novo mesto, Novi trg 6/II, soba št. 52.

Stavbna zemljiška skupnost
občine Novo mesto

275/18–82

Salonit Anhovo
TOZD Opekarna Brežice
Komisija za delovna razmerja

objavlja
prosta dela in naloge:

1. STROJNEGA VZDRŽEVALCA – en delavec

Pogoj: KV mehanik z 1 letom delovnih izkušenj na opravljanju vzdrževalnih del.

2. SKLADIŠČNIH DELAVCEV – 3 delavci

Pogoj: NK delavec z 1 mesecem delovnih izkušenj

3. ČISTILCA OBRATA – 1 delavec

Pogoj: NK delavec z 1 mesecem delovnih izkušenj
Dela in naloge so za nedoločen čas, s polnim delovnim časom in poizkusno dobo 3 mesecev.
Pismene prijave naj kandidati pošljejo na naslov v 15 dneh po objavi razpisa. O izbiri bodo prijavljeni kandidati obveščeni v 30 dneh po poteku razpisa.

248/17–82

V TEM TEDNU VAS ZANIMA

DOLENJSKI PROJEKTIVNI BIRO
NOVO MESTO, SOKOLSKA 1
URBANIZEM, PROJEKTIRANJE, INŽENIRING

Hertz Rent a Car
IZPOSOJANJE VOZIL V NOVEM MESTU, Novi trg 6, telefon: (068) 23-937, telex: 35811 YU KOMNOV

TEDENSKI KOLEDAR

Četrtek, 6. maja – Judita
Petek, 7. maja – Gizela
Sobota, 8. maja – Dan RK
Nedelja, 9. maja – Dan zmage
Ponedeljek, 10. maja – Izidor
Torek, 11. maja – Žiga
Sreda, 12. maja – Pankracij
Četrtek, 13. maja – Servacij
Petek, 14. maja – Matija

LUNINE MENE
8. maja ob 1.45 – ščip

KINO

BRESTANICA: 8. in 9. 5. angleški barvni film Vratolomni kaskader.

BREŽICE: 7. in 8. 5. ameriški barvni film Potovanje prekletih. 9. in 10. 5. nemški barvni film Jaz sem tvoj morilec. 11. in 12. 5. ameriški barvni film Prijatelj v stiski.

KOSTANJEVICA: 8. 5. francoski film Dirigent. 9. 5. ameriški film Tigrove oči. 12. 5. avstralski film Herlekin.

NOVO MESTO – KINO KRKA: Od 7. do 9. 5. ameriški barvni film Moral. 10. in 11. 5. nemški barvni film Begunke. Od 12. do 14. 5. ameriško-italijanski barvni film Super vohljač.

KRŠKO: 8. in 9. 5. ameriški film Zakaj se vse dogaja meni? 12. 5. nemški film Monika. 13. 5. francoski film Smrt korumpirane podgane.

mali oglasi

Motorna vozila

PRODAM OPEL KADET, letnik 1974. Colarič, Jablan 6.

R 6 za rezervne dele prodam. Karlovška 17, Novo mesto.

SIMCO 1100, letnik 1974, prodam. Telefon 61–767.

BMW 2002, letnik 1974, oranžne barve, prevoženih 110000 km, odlično ohranjen, prodam. Vrščaj, Črnomelj, telefon 51–073.

ZASTAVO 750, letnik 1976, prodam. Vozilo je registrirano za celo leto, rumene barve in v odličnem stanju. Merica Kržan, Gubčeva 8, Brežice.

DIANO, starejši letnik, potrebno manjšega popravila motorja, registrirano do 6. novembra 1982, prodam. Jože Bašelj, Brod 47, Novo mesto.

VW, letnik 1968, prodam. Franc Kastelic, Mihovec 6 pri Podgradu, Stopiče.

ZASTAVO 750 M, letnik 1971, registrirano do oktobra, poceni prodam. Karaoserija je obnovljena. Toni Dular, Šentjernej 209.

SPAČKA, letnik 1976, prodam za M. Tel. (068) 72–837 (popoldne).

MZ 250, letnik 1981, ugodno prodam. Jože Per, Šmarješke Toplice 13.

IMV KOMBI diesel, v odličnem stanju, prodam. Simončič, Sela 19, Šentjernej.

OSEBNI AVTO Sumbeam, letnik 1971, motor 875 cm3, leto 1978, neregistriranega, potrebnega manjšega popravila, prodam. Cena 15.000,00 din. Mišković, Šegova 6/6, Novo mesto.

NSU PRINZ 1200, letnik 1971, in NSU 1000, letnik 1966, oba še registrirana, prodam. Ciril Štine, Gor. Sušice 24, Uršna sela.

KOMBI 850 cm3 prevoženih 31000 km, registriran do marca 1983, ugodno prodam. Dane Mižigoj, Zupančičeva 4, Krško, telefon 71–637. Kličite zvečer!

RENAULT 16 TS TL in gliser G 370 kvarnerplastika po ugodni ceni prodam. Majda Šutar, Ljubljanska 21, Novo mesto.

JEEPP Vylis prodam. Vulkanizer Vintar, Vavta vas, Straža.

Kmetijski stroji

KOSILNICO BCS prodam. Marjan Muhič, Mali Podljuben 2, Novo mesto.

KOSILNICO BCS 110, malo rabljeno, prodam. Stane Sever, Podtabor 27, Grosuplje.

KOMBANJ 780/R – Zmaj ugodno prodam. Obrad Batinič, Vrtna 10, Črnomelj, telefon 51–246.

TRAKTOR Deutz (18 KS), koso in hidravliko prodam. Naslov v upravi lista (1867/82).

KOSILNICO BCS (na bencin in petrolej) prodam. Marko Hafner, Žabniča 68 pri Kranju, telefon (064) 44–539.

PRODAM

TV SPREJEMNIK Iskra panorama po ugodni ceni prodam. Bučar, Kostanjevica, telefon 69–7 64.

KOŠNJO (približno 5000 kg) pod gostilno Badovinac v Jugorju prodam. Informacije: Škremljevec 11, Suhor.

SPALNICO ugodno prodam. Ogled 10. in 11. maja med 17. in 18. uro. Ob Težki vodi 1 (Šmihel), Novo mesto.

KASETOFON Crown CSC 622 SW prodam za 1,2 M. Telefon 21–916.

PRODAM komplet stereo Grundig z zvočniki, vrtalni stroj AEG, brusilni stroj Bosch in stenski brusilni stroj AEG. Ivan Tomažin, Potov vrh 53, 68000 Novo mesto.

PRODAM mlado kravo, brejo, in telelico, staro 11 mesecev. Štefan Količ, Vel. Podljuben 2, Uršna sela.

KOŠNJO, prvo in drugo, ugodno prodam. Paučič, Ljubljanska 4,

GLISER „Raša" G–470 z motorjem Tomos 18 E s cerado in prikolico prodam. Dane Mižigoj, Zupančičeva 4, Krško, tel. 71–637. Kličite zvečer!

KOŠNJO, prvo in drugo, ugodno prodam. Paučič, Ljubljanska 4, Novo mesto.

PRODAM sod za gnojnico s črpalko na električni pogon in motorno žago Stihl 041. Kastelic, Vinja vas 12, Novo mesto.

PRODAM obnovljenega zapravljivčka, par lahkih komatov in prikolico za živino. Franc Bizjak, Rakovnik 4, Šentrupert.

PRODAM TAM 4500 kiper, neregistriran, v voznem stanju, frezo „Maček" ter hrastove in smrekove plohe. Vprašajte na telefon 84–009.

ZVOČNIKE PIONEER, ojačevalec, kasetofon in slušalke AKAI prodam. Podržaj, Straža 26, Šentrupert, telefon 47–010 (dopoldne).

SLEMENSKO leseno, klasično prešo na kamen, uporabno ali kot suvernir prodam. Dane Mižigoj, Zupančičeva 4, Krško, telefon 71–637. Kličite zvečer!

PRODAM 400 kom betonskih kvadrov (25 cm IGM Sava), 2 kom hrastove kadi (470 in 600 l), 2 hrastova soda (470 in 240 l) ter mlin za grozdje in škropilnico Stihl. Repše, Jedinščica 31, Novo mesto, telefon 25–800.

ZELO UGODNO PRODAM viseče kuhinjske omarice, sedežno garnituro ter jelenove rogove. Marija Stefanovič, Jerebova 16 a, Novo mesto.

UGODNO PRODAM dobro ohranjen z opeko pokrit pod. Franc Tratar, Zg. Mladetiče 10. Tržišče.

SEDEŽNO GARNITURO, novo, raztegljivo v ležišča, ugodno prodam. Ogled pri Maji Šuštaršič, Stritarjeva 1, Krško, telefon 71–868, ves dan.

KUPIM

STANOVANJE, dvosobno, komfortno, v Novem mestu kupim. Naslov v upravi lista (1868/82).

STROJ za izdelavo betonske strešne opeke kupim. Franc Vavtar, Mirna.

TRAKTORSKO PRIKOLICO „Ljutomer" kupim. Telefon 84–937.

OTROŠKI ŠPORTNI VOZIČEK, rabljen, kupim. Telefon 85–414.

POSEST

VINOGRAD in GOZD v Straški gori poceni prodam. Franc Zoran, Prapročе 23, Straža.

DEL VINOGRADA v bližini Čateških Toplic ugodno prodam. Marjan Špilek, Čatež 5a, Brežice.

KLET (hiša) in vinograd v Krškem prodam. Informacije na telefon (068) 71–672.

HIŠO ob reki Krki pri Podbočju ugodno prodam. Informacije Malči Lavrič, Novo Polje C II 3a, 61260 Ljubljana.

DVOSTANOVANJSKO HIŠO z gostinskim lokalom (gostinska obrt že vpeljana, štirje prostori), z vrtom, v bližini Kočevja prodam. Možnost izpraznitve po dogovoru. Naslov v upravi lista (1869/82).

PARCELO v Čužnji vasi (predel Zapadež, pošta Trebelno), z opuščenim stavbiščem, vinogradom in pašnikom, ugodno prodam. Ponudbe pošljite na naslov Vinko Pungerčar, Moškričeva 40 a, Ljubljana.

GRADBENO PARCELO, zazidljivo, kupim na relaciji Novo mesto do Kostanjevice. Plačam v gotovini. Telefon 22–441 int. 522 do 14. ure.

RAZNO

SAMSKI, 48-letni moški, s srednješolsko izobrazbo, želi resnega poznanstva s samsko ali ločeno žensko. Cenjene ponudbe pošljite, prosim, na upravo Dolenjskega lista pod šifro: „MAJ 82".

ČESTITKE

Nadvse dobremu in skrbnemu možu in očku FRANCU SLAPNIČARJU iz Dol. Straže 36 za njegov 40. rojstni dan veliko sreče, zdravja in zadovoljstva v družini iz srca želijo žena Rezka, hčerki Andreja in Bojana.

Dragi teti ANI VIDIC iz Radovljice želi za rojstni dan veliko zdravja, sreče in veselja nečakinja Cvetka z družino. Enako ji želi tudi sestra Franeka.

Dragi mami in stari mami ANGELI PUSTAVRH iz Ločne 33 želijo za 74. rojstni dan, da bi bila zdrava in zadovoljna, hčerka Jožica, sin Stane in Mimi z družino.

Naši ljubi OLIGICI ŽARN in njenemu izvoljencu ZORANU na novi življenjski poti želimo vse lepo in mnogo medsebojnega razumevanja mama in ate ter brat Jani z Darinko in malim Matjažem.

PREKLIC

TONE MUHA, Breg 2, Novo mesto, razglašam besede, ki sem jih izrekel tov. Andreju KRAMARŠIČU z Brega 4, Novo mesto, za neresnične.

FRANC BOJC, Trg Veljka Vlahoviča A/12, Ribnica, preklicujem izjavo neresničnih besed proti TONČKI ČEŠAREK iz Ribnice, Trg Veljka Vlahoviča.

JANEZ OPARA, Biška vas 5, Mirna peč, opozarjam TEREZIJO ŽAGAR iz Biške vasi 4, da preneha širiti žaljive in neresnične besede o meni. V nasprotnem primeru jo bom sodno preganjal.

LASTNIKI TRAVNIKOV iz Dol. Kronovega, Šmarješke Toplice (Rudi FRKOL, Milka GREGORČIČ, Anica POŽUN, Franc GORIČAR in Jože IVANČIČ), v k. o. Polhovica (Prek) opozarjamo Lada in Antonijo NOVAK, da prenehata voziti po travnikih in delati kakršnokoli drugo škodo. Če tega ne bosta upoštevala, ju bomo sodno preganjali.

OBVESTILA

VODOVODNE INŠTALACIJE napeljujem in popravljam. Material imam na zalogi. Možnost plačila z bančnim kreditom. Drago VIRC, Tomšičeva 11, 68210 Trebnje, telefon 44–594.

NA SERVISU LTH v Črnomlju popravljamo vse vrste hladilnih aparatov za gostinstvo, industrijo in gospodinjstvo. Izvajamo tudi montaže hladilnih naprav drugih proizvajalcev z garancijo. Za LTH aparate opravljamo usluge tudi v garantnem roku. Območje servisiranja: Mozelj, Trebnje, Krško, Kostanjevica na Krki, Metlika, Ozalj. Za montaže hladilnih naprav tudi dlje. Anton VRŠČAJ, Kolodvorska 56, Črnomelj, telefon 51–073.

PLESNI KLUB NOVO MESTO, Sokolska 1, vabi vse člane PK Novo mesto, da se udeležijo občnega zbora, ki bo v prostorih kluba dne 7. maja 1982 ob 16. uri.

OBVEŠČAM cenjene stranke, da opravljam montažo stavbnega pohištva, stenskih in stropnih oblog, zaščito ostrešij („foršprungov") in zaščito žlebov. Se priporoča JOŽE BAŠELJ, Rimska 19, Trebnje.

SLOVESNOST OB GORJUPOVEM GROBU

Zadnjega aprila je minilo petdeset let, kar je umrl slovenski slikar in kipar Jože Gorjup, kostanjeviški rojak. Na pobudo Dolenjskega kulturnega festivala in Galerije Božidar Jakac je bila minuli petek ob Gorjupovem grobu v Kostanjevici spominska slovesnost, ki se je je udeležilo večje število krajanov, predvsem kulturnih delavcev.

SEDMERO SREBRNIH SINDIKALNIH PRIZNANJ

Na prvomajski proslavi v soboto na Lisci so podelili sedem srebrnih znakov Zveze sindikatov Slovenije. Prejeli so jih: Janez Močan in Alojz Jankovič iz krmeljske Metalne, Janko Blas iz Kopitarne, Dušan Flisek iz Stillesa, Slavica Žabkar iz Šivalnice v Sevnici in Maks Zupanc iz skupnih služb samoupravnih interesnih skupnosti ter skupna kulturna komisija Lisce.

SPREMEMBE V SINDIKALNEM VRHU

Skupščina občinske organizacije Zveze sindikatov v Brežicah je na zadnji seji izvolila za predsednika občinskega sveta Milana Lokarja, za podpredsednico Reziko Djordjević in za sekretarja Marjana Maričiča.

Na isti seji so izvolili delegate za 10. kongres Zveze sindikatov Slovenije in 9. kongres ZSJ. Na slovenskem kongresu bodo zastopali brežiško občino delegati Avgust Bahč za lesno industrijo in gozdarstvo, Drago Vimpolšek za promet in zveze, Rezika Djordjević za gostinstvo in turizem, Jože Klemenčič za obrt in Jožica Kos za področje tekstilne industrije. Delegatka na zveznem sindikalnem kongresu bo Ljudmila Arsov iz zdravstvenega doma v Brežicah.

SGP ZIDAR KOČEVJE, n. sol. o.
TOZD STROJNI OBRATI, n. sub. o.
KOLODVORSKA 16
61330 KOČEVJE

RAZPISUJE
JAVNO LICITACIJO

za prodajo naslednjih osnovnih sredstev:

TRAKTOR z enoosno prikolico v nevoznem stanju, IZKLICNA CENA 70.000,00 din.

Licitacija bo v četrtek, dne 13. 05. 1982, ob 10. uri na sedežu TOZD Strojni obrati Kočevje. Prednost licitacije imajo delovne organizacije oziroma TOZD.
Vse dajatve v zvezi s prenosom lastništva poravna kupec.
Pred začetkom licitacije morajo zasebniki predložiti 10 % varščine, družbene organizacije pa instrument zavarovanja plačila.
Ogled objavljenih osnovnih sredstev je možen vsak dan od 7. do 14. ure.

ABC POMURKA
GOSTINSKO PODJETJE „SLAVIJA MOSTE"
ZADOBROVŠKA 88
61260 Ljubljana – Polje

objavljamo prosta dela in naloge za nedoločen čas:

2 KVALIFICIRANI NATAKARICI

Poskusno delo traja 2 meseca. Prijave sprejema kadrovska služba v roku 15 dni po objavi.
Nudimo samska ležišča.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše žene, mame, stare mame, sestre in tete

PAVLE VITMAN

iz Mokronoga

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, sosedom, delovnim kolektivom, ZB Mokronog za darovane vence in cvetje, pevcem, duhovniku za pogrebni obred in govornikoma za poslovilne besede. Vsem, ki ste z nami sočustvovali, iskrena hvala!

Vsi njeni

ZAHVALA

Po kratki bolezni nas je v 70. letu za vedno zapustil naš dragi mož, očim, stric in brat

JOŽE MAJCEN

iz Gorenje vasi pri Šmarjeških Toplicah

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so nam v težkih trenutkih pomagali, sočustvovali z nami ter nam ustno ali pismeno izrazili sožalje. Hvala dobrim vaščanom za vso pomoč in župniku za opravljeni obred.

Žalujoči: žena Rezi, sin Jože z družino, sestre Frida, Tinca in Anastazija z družinami

DOLENJSKI LIST

IZDAJA: DITC, tozd Časopis Dolenjski list, Novo mesto
USTANOVITELJ LISTA: občinske konference SZDL Brežice, Črnomelj, Kočevje, Krško, Metlika, Novo mesto, Ribnica, Sevnica in Trebnje.
IZDAJATELJSKI SVET je družbeni organ upravljanja. Predsednik: Niko Rihar.
UREDNIŠKI ODBOR: Marjan Legan (glavni in odgovorni urednik), Ria Bačer, Andrej Bartelj, Marjan Bauer (urednik Priloge), Bojan Budja, Zdenka Lindič–Dragaš, Milan Markelj, Pavel Perc, Jože Primc, Drago Rustja, Jože Simčič, Jožica Teppey, Ivan Zoran in Alfred Železnik. Tehnični urednik Priloge: Dušan Lazar. Ekonomska propaganda: Janko Saje, Iztok Gačnik in Marko Klinc.
IZHAJA vsak četrtek – Posamezna številka 12 din. Letna naročnina 480 din, plačljiva vnaprej – Za delovne in družbene organizacije 960 din – Za inozemstvo 960 din ali 23 ameriških dolarjev oz. 52 DM (oz. ustrezna druga valuta v tej vrednosti) – Devizni račun 52100–620–170–32000–009–8–9 (Ljubljanska banka, Temeljna dolenjska banka Novo mesto).
OGLASI: 1 cm višine v enem stolpcu za komercialne oglase 220 din, za razpise, licitacije ipd. 300 din, 1 cm na določeni, srednji ali zadnji strani 330 din, 1 cm na prvi strani 440 din. Vsak mali oglas do 10 besed 100 din, vsaka nadaljnja beseda 10 din. Za vse druge oglase velja do preklica cenik št. 13 od 1. 11. 1981 dalje. Na podlagi mnenja sekretariata za informacije IS skupščine SRS (št. 421–1/72 od 28. 3. 1974) se za Dolenjski list ne plačuje davek od prometa proizvodov.
TEKOČI RAČUN pri podružnici SDK v Novem mestu: 52100–603–30624 – Naslov uredništva 68001 Novo mesto, Glavni trg 7, p. p. 33 (telefon (068) 23–606 – Naslov uprave Jenkova 1, p. p. 33 tel. (068) 22–365 – Naslov ekonomske propagande in malih oglasov: Glavni trg 3, p. p. 33, telefon (068) 23–611 – Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo – Časopisni stavek, filmi in prelom DITC tozd Časopis Dolenjski list, oddelek grafične priprave Novo mesto – Barvni filmi in tisk: Ljudska pravica, Ljubljana.

ZAHVALA

Ob boleči in prerani izgubi naše drage sestre in tete

ANGELCE HOČEVAR

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste nam v najtežjih trenutkih stali ob strani. Hvala vsemu zdravstvenemu osebju kirurškega oddelka bolnice Novo mesto za nesebično pomoč med boleznijo. Hvala vsem, ki ste pokojni darovali vence in cvetje ter jo spremili na zadnji poti. Zahvala velja tudi govorniku za poslovilne besede ob odprtem grobu, duhovščini za opravljeni obred, sosedom in vsem, ki ste nam kakorkoli pomagali. Vsem še enkrat iskrena hvala!

Vsi njeni

ZAHVALA

V 74. letu nas je 7. aprila 1982 za vedno zapustil naš dragi oče, stari oče, praded, brat in stric

ANTON ŠPEC

iz Trnovca pri Zabukovju

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, znancem in prijateljem, ki so v teh žalostnih trenutkih sočustvovali z nami, nam izrekli sožalje, pokojnemu darovali vence in cvetje ter ga spremili na zadnji poti. Posebna zahvala govornikom tov. Leskovšku, tov. Klenovšku ter soborcu tov. Karlu Jazbecu iz Sevnice, pevcem, duhovniku za opravljeni obred ter vsem, ki so nam kakorkoli pomagali.

Žalujoči: otroci Stanko, Mici, Milka in Pepca z družinami, sestra Micka in ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob nenadni in boleči izgubi naše drage mame

AMALIJE NOVAK

roj. Cerkovnik
iz Zabrdja pri Mirni

se zahvaljujemo vsem, ki ste nam kakorkoli pomagali, prinesli pokojni cvetje in jo spremili na njeni zadnji poti v Šentrupert. Predvsem hvala sovaščanom, ki ste nam v teh težkih trenutkih stali ob strani, delovnim organizacijam Dana Mirna, Mercator Ljubljana ter IMV Novo mesto, tov. Maksu Kurentu za lepe besede pri odprtem grobu, šoferjema za prevoz, duhovnikoma za opravljeni obred in poslovilne besede, pevcem OORK Mirna ter vsem, ki ste z nami sočustvovali.

Vsi njeni

Zabrdje, dne 21. aprila 1982

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše drage mame, babice in prababice

FRANČIŠKE HROVAT

roj. Skube

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom in znancem, ki ste sočustvovali z nami, pokojni podarili vence in cvetje ter jo spremili na zadnji poti. Posebna zahvala osebju ZD Krško, ki ji je lajšalo bolečine, govornici tov. Stoparjevi, godbi tovarne celuloze in papirja Djuro Salaj in pevskemu zboru upokojencev. Zahvala tudi duhovniku za opravljeni obred.

Sinova Feliks in Janez, hčerki Micka in Slavka

Kočevje, Krško, dne 18. aprila 1982

ZAHVALA

Po dolgi in težki bolezni nas je v 43. letu zapustila naša draga žena, mamica, hčerka

MARIJA VOLČJAK

iz Vel. Brusnic 24

Iskreno se zahvaljujemo sorodnikom, sosedom, prijateljem za podarjeno cvetje in vence. Posebno zahvalo smo dolžni družinama Srebrnjak in Rabzelj za nesebično pomoč v teh težkih dneh, podjetjem Eli, Kremenu in Novoteksu iz Novega mesta za podarjene vence, tov. Barbiču za poslovilne besede, pevcem iz Brusnic za zapete žalostinke in župniku za opravljeni obred. Vsem in vsakemu posebej še enkrat iskrena hvala.

Žalujoči: mož Alojz, hčerke Slavka, Darinka in Betka ter ostalo sorodstvo

ZAHVALA

V 71. letu nas je zapustil naš dragi mož, oče, stari oče, brat, stric in svak

PETER ČRNIČ

iz Malih Sel pri Adlešičih

Iz srca se zahvaljujemo našim dobrim sorodnikom in sosedom, ki so nam v težkih trenutkih vsestransko pomagali in stali ob strani. Prav lepa hvala lovski družini za lepo slovo od našega moža in očeta, govorniku tov. Ivanu Požeku za poslovilne besede ob odprtem grobu in društvu ZB. Hvala tudi vsem, ki so se udeležili pogreba in sočustvovali z nami, ter župniku za opravljeni obred. Vsem še enkrat iskrena hvala!

Vsi njegovi

ZAHVALA

Ob težki in nenadomestljivi izgubi našega moža, očeta, sina, brata in strica

JANEZA FRANKA

iz Gor. Vrhpolja pri Šentjerneju

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, znancem in prijateljem, ki so nam v teh težkih trenutkih stali ob strani, pokojnemu darovali vence in cvetje ter ga v tako velikem številu spremili na zadnji poti. Zahvaljujemo se tudi gasilskemu društvu Gor. Vrhpolje, godbi iz Šentjerneja, župniku za opravljeni obred, Iskri Šentjernej, IMV Šentjernej, Tiskarni Novo mesto in tovarni zdravil Krka. Prav lepo se zahvaljujemo vsem vaščanom za nesebično pomoč. Vsem, ki ste nam kakorkoli pomagali, iskrena hvala!

Žalujoči: vsi njegovi

Če bi solza te zbudila,
ne bi te, Kristina, črna
zemlja krila.

V SPOMIN

Že štiri leta so minila, kar nas je zapustila naša draga in nepozabna snaha

KRISTINA ŠKEDELJ

z Rateža 45

Zmeraj boš ostala v naših srcih kot pridna, delavna in poštena.

Žalujoči: mama in sin Rado Škedelj

ZAHVALA

Tragično nas je moral v 73. letu starosti zapustiti naš dragi očim, brat in stric

MATIJA ŠTUKELJ

Kot 50a pri Semiču

Iskreno se zahvaljujemo za nesebično pomoč Janezu Plutu, Štefaniji Vidmar, vsem sosedom, znancem in prijateljem, ki so nam kakorkoli pomagali, nam izrekli sožalje in pokojnemu darovali cvetje. Naša zahvala velja tovarni zdravil Krka, gasilskemu društvu Kot – Brezje, SZDL, ZZB, govornikoma za poslovilne besede in pevskemu društvu za zapete žalostinke. Hvala lepa tudi župniku za opravljeni obred. Vsem še enkrat iskrena hvala.

Vsi njegovi

ZAHVALA

V 90. letu nas je zapustil naš dragi oče, dedek in pradedek

IGNAC DRAGAN

z Roj pri Trebelnem

Iskreno se zahvaljujemo sorodnikom, vaščanom in prijateljem za izrečeno sožalje ter podarjeno cvetje in vence. Posebna hvala župniku za opravljeni obred.

Žalujoči: hčere Tončka, Milka in Marija z družinami ter ostalo sorodstvo

V SPOMIN

Za 1. maj pred štirimi leti, ko se vsi delovni ljudje veselijo praznika dela, je padel pod kroglami brezposelnega sovaščana in bil položen v črno zemljo

JOŽE TRATNIK

mesar in kmet
z Rake

Dragi Jože, za teboj ne žaljujejo le trije mladoletni otroci, žena, oče in bratje, ampak se joče tudi vsa kmetija z gorico vred, ker je nima kdo tako vestno obdelovati, kot si jo obdeloval ti.

Vsi njegovi

Portret tega tedna

DANICA GERDEN

Zgodba njenega življenja je na moč preprosta. Edino nad sivino vsakdanjosti dvignjeno doživetje je bila vrnitev v Dobrniško dolino, kjer se je nekoč rodila njena mati. Tedaj, avgusta 1941, ko so pred nemškim terorjem pribežali s Štajerskega, ji je bilo štiri leta. Potem pa se je njeno življenje zapeljalo po tirnicah brez velikih pretresov. Najprej je hodila v šolo v Dobrnič, potem v Trebnje, v Ljubljani končala nižjo gimnazijo in petletno učiteljišče. Pet let je učila v vasi Golo pod Kurešćkom, nato pa se je že drugič vrnila v Dobrnič.

In še le tu je Danica Gerden zaživela kot človek in učiteljica. Rada ima svojo dolino, rada ima domače ljudi, rada ima dobrniško šolo. Pravi, da se nikoli ne bi ločila od tega dela, od Dobrničanov in njihovih težav. Resda je tu več dela, saj so otroci za marsikaj prikrajšani in v šoli jim pomagajo, kolikor morejo. To pa terja več truda, več prizadevanja, ki ga ni moč stlačiti v osemurni delavnik. Tako Danica Gerden v svojem Dobrniču pogosto ostaja do poznega večera. Poleg šole, katere vodja je, je tu še Rdeči križ, krajevna konferenca SZDL, pa še vrsta drobnih, v prid krajanov opravljenih del.

Zato je Danica Gerden dobila letošnje občinsko priznanje OF. V uradni obrazložitvi piše, da je priznanje dobila kot dolgoletna družbenopolitična delavka, organizatorica proslav in drugih prireditev, z vsem svojim delom pa si je med krajani pridobila tudi velik ugled. Ko sama govori o delu, poudarja, da v tem ni nič nenavadnega, še več, po njenem bi si priznanje zaslužil še kdo bolj delaven. Prepričana pa je tudi, in tako tudi ravna, da en sam človek ne more nič narediti. Zato je priznanje OF namenjeno tudi šoli in njenemu maloštevilnemu kolektivu.

Krajevna skupnost Dobrnič je bila v letih po vojni zapostavljena. Šele v zadnjem času se je začelo tudi tu nekaj premikati. Da le prihaja napredek tudi v dobrniško dolino, šele v zadnjem času kažejo zaplate asfalta na cesti, pa to, da so mnogi učenci uspeli tudi v nadaljnjem šolanju in se danes že lahko izkažejo s fakultetnimi diplomami. In prav uspehi njenih učencev so zanjo dokaz o uspešnosti dvajsetletnega poučevanja na dobrniški šoli.

V Dobrnič se vsak dan vozi z avtobusom, včasih pa jo, kot v nekdanjih časih, mahne peč čez Grmado. Časa, ki bi ga lahko porabila čisto zase, skoraj ni. Tako kot mnoge ženske, mora tudi ona gospodinjti družini, pa delati na majhni kmetiji, ki jo obdelujejo samo zato, da bi zemlja ne ostala v pušči. Toda za Gerdenovo to ni nič težkega, saj je že od malega navajena dela in reda. In šele z delom, tihim in predanim, dobiva njeno življenje pravo vsebino. Preprosto, skromno, a svetlo in vredno pozornosti.

J. SIMČIČ

DIVJI LOV S SEKUNDAMI – Dirke v motokrosu so razburljive od začetka do konca. Zanimivo je na startu, ko del najboljših pobegne, ostali pa se zapletajo v vozel motorjev in v usnje oblečenih mož. Take prizore smo lahko videli na stezi v Brezjah, dih pa je zastajal na mestu, kjer so neustrašni skakali tudi več kot deset metrov globoko. (Foto: J. Pavlin)

Z motorji so „orali" zemljo

Veliko obiskovalcev in slaba mednarodna udeležba na prvomajskih dirkah v Črmošnjicah – Nagrado Bele krajine prejel Marjan Avbelj – Uspešen krstni nastop Majerleta

Organizator prve letošnje mednarodne preizkušnje motokrosistov je bilo letos AMD Bela krajina, ki je ob 1. maju pripravilo že 9. nagrado Bele krajine. V Brezju pri Črmošnjicah se je zbralo prek 5000 gledalcev drznih voznikov na travnati stezi.

Kljub temu, da se je organizator zelo potrudil pripraviti odlično progo in razmere, mu ni uspelo privabiti na progo najboljših v tem športu, voznikov iz Sovjetske zveze, ČSSR in Bolgarije. „Deveta nagrada Bele krajine" v razredu 250 ccm je privabila na prizorišče 30 tekmovalcev iz štirih držav. V slabi mednarodni konkurenci so blesteli naši tekmovalci M. Avbelj, Glogovič in Šamec, ki so si tudi razdelili prva tri mesta.

Edini tuji tekmovalec, ki se je uspel vriniti med naše, je bil Peter Klein iz ZRN, ki je zasedel četrto mesto. Zanimivejša je bila dirka za državno prvenstvo v razredu 125 ccm. Za to sta poskrbela dosedanji državni prvak Drago Predan (Orehova vas) in Bernard Urbanija (Fam Lukovica), ki sta se vseskozi lovila, na koncu pa je moral Urbanija le priznati premoč in izkušenost. V tem razredu je odlično vozil tudi domačin, Črnomaljčan Tomaž Majerle, ki je na koncu zasedel 8. mesto in tako dobro prestal svoj krstni nastop v tej kategoriji.

AMD Bela krajina, ki letos praznuje 35-letnico ustanovitve, je odlično izpeljalo vso organizacijo, zahvalo pa zasluži tudi pokroviteljica Tovarna zdravil Krka Novo mesto.

J. P

Brežičani dvakrat prvi

Področno tekmovanje mladih v SLO in DS – Med osnovnimi in srednjimi šolami zmagali Brežičani

Medobčinski svet SZDL za Dolenjsko je bil pokrovitelj in organizator območnega tekmovanja mladih v splošnem ljudskem odporu in družbeni samozaščiti, ki je bilo 29. aprila v vojašnici „Milan Majcen" v Novem mestu.

Iz Posavja se je tekmovanja udeležilo 10 ekip iz osnovnih šol, 5 ekip iz srednjih šol in ekipa mladih iz upravnih organov za LO. Iz Dolenjske pa je nastopilo 13 ekip iz osnovnih šol, 8 ekip iz srednjih šol in dve ekipi upravnih organov za LO.

Mladi so najprej reševali testna vprašanja iz poglavij o civilni zaščiti, narodni zaščiti, protipožarni zaščiti in prometni vzgoji. Po reševanju so se pomerili na orientacijskem pohodu, kjer so streljali z zračno puško, in srednješolci z vojaško puško M–48. Na kontrolnih točkah so morali pokazati veščine prve pomoči, natančno zadevati z bombo in čim hitreje razstaviti in sestaviti puško. Obilico znanja so potrebovali tudi pri reševanju nalog iz topografije.

Med osnovnošolskimi ekipami so bili najboljši: 1. Brežice I, 2. „Katja Rupena" I, 3. Koprivnica, 4. Žužemberk, 5. Mokronog. Med šolami usmerjenega izobraževanja so bili zopet najboljši mladi iz Gimnazije Brežice, drugi so bili člani ekipe SC Krško II, tretja pa dekleta Srednje šole zdravstvene usmeritve.

J. P

PADLI NA IZPITU

Prvomajski prazniki so naše trgovce postavili v šolsko klop in jih preskusili. Kar se tiče novomeških pekarjev, lahko zapišemo, da so na izpitu padli. Že v petek dopoldne je bilo mogoče v prodajalnah kruha v Novem mestu in še nekaterih drugih krajih videti le kakšno drobtinico, podobno pa je bilo tudi v ponedeljek, ko so za nekaj ur odprli prodajalno kruha na Glavnem trgu. Peki so za lačno ljudstvo napekli občutno premalo kruha. Pa ne, da so prvomajski prazniki tako nepredvidljivi?

POKAZALI SO NAJVEČ – Ekipi osnovne šole „Bratov Ribarjev" iz Brežic je nagrado za najboljšo uvrstitev med osnovnimi šolami podelil Mirko Jelenič, predsednik medobčinskega sveta SZDL za Dolenjsko. (Foto: J. Pavlin)

Za uvrstitev v polfinale

V Krškem sta zmagala madžarska speedwayista, našima Š. Kekcu in V. Kocovanu pa ni uspelo uvrstiti se v polfinale svetovnega prvenstva

Kvalifikacija parov za uvrstitev v polfinale svetovnega prvenstva v speedwayu je v nedeljo, 2. maja, na stadionu Matije Gubca v Krškem potekla v zelo izenačenih in zato za okoli 8.000 gledalcev tudi v zanimivih vožnjah. Zmagala sta Madžara Z. Adorjan in Z. Haidu s 25 točkami, druga sta bila Italijana (22 točk), tretja Bolgara, ki sta zbrala (kot favorizirana Nizozemca na 4. mestu) 20 točk. Če Nizozemcema ne bi ponagajal stroj, se gotovo ne bi pripetilo, da sta le komaj ujela „vlak", ki pelje v polfinale v Prago ali danski Vajoens.

Jugoslovanski par Štefan Kekec in Vlado Kocovan, ki je pristal na 5. mestu z 18. točkami, je rahlo razočaral. Strokovnjaki in ljubitelji speedwaya so zlasti več pričakovali od Kekca, ki je sicer trikrat zmagal, a tudi trikrat izgubil. Zbral je le 9 točk, toliko kot Kocovan, ki pa se je presenetljivo dobro boril. Krčan Krešo Omerzel, ki je bil jugoslovanska rezerva, ni vozil, kajti komisija za speedway pri AMZ Jugoslavije je določila naš par na osnovi lanskih rezultatov, čeprav so vsi trije Krčani Omerzel, Gerjevič in Žibert letos že nekajkrat dokazali, da so sposobni premagati Kekca in Kocovana.

Občinstvo je najbolj nestrpno pričakovalo predzadnjo – dvajseto vožnjo, ki je prinesla zmago Nizozemcev proti Italijanoma. Tako so se vrata za vstop v polfinale za Jugoslovane dokončno zaprla.

SANDIJU PAPEŽU IN JUGOSLAVIJI DRUGO MESTO – Sedemnajstletni Sandi Papež, kolesar novomeškega Novoteksa, je pred dnevi v Avstriji dosegel enega največjih uspehov jugoslovanskega kolesarstva. Na neuradnem mladinskem svetovnem tekmovanju je v petih etapah vožnje po avstrijskih cestah zasedel drugo mesto, skupaj s še tremi predstavniki, ki so nosili jugoslovanski državni grb, pa je v hudi mednarodni konkurenci osvojil tudi ekipno drugo mesto. Sandi je v tretji etapi celo osvojil rumeno majico. Sedaj se v novomeškem klubu intenzivno pripravlja na svetovno prvenstvo, ki bo letos v Italiji. (Foto: J. Pavlin)

MALI NOGOMET NA MIRNI

NK Albatros z Mirne pripravlja turnir v malem nogometu, ki bo na igrišču OŠ Mirna. Prijave s točnimi podatki igralcev in pristopnino 500 din pošljite na naslov: Franc Ogrinc, Šentrupert 33, do 15. maja. Vse ostale informacije dobite po telefonu 068 44–563 (Boris Hazdovac)

Pomoč v treh urah

Hitra in humana akcija radioamaterjev

„Če je kdo iz Ljubljane, naj se javi, kliče 2 RMP!" Tako se je oglasil 26. aprila dopoldne po radioamaterski zvezi radioamater iz Zagreba.

V Zagrebu sta se namreč ob požiganju plina ponesrečila ing. Marjan Turk in njegova žena. Na travmatološki kliniki, kjer sta ležala, so nujno potrebovali mazilo proti opeklinam Dermazin. Zato so pri iskanju mazila priskočili na pomoč radioamaterji. Iz Ljubljane je radiamater sporočil, da je skladišče Lek zaprto, v lekarnah pa mazila ni moč dobiti. Radioamater iz Ribnice YU 3 HAL pa je sporočil, da pri njih to zdravilo imajo, prav tako tudi v Metliki, kjer ga je kupil radioamater YU 3 TWF Štefan iz Velenja, ki je bil na dopustu v Dolu v Beli krajini. To mazilo, kakor tudi tisto, ki ga je v lekarni Ločna kupil Jože iz Novega mesta, prav tako radioamater, so s pomočjo rednih avtobusov prepeljali v Zagreb.

Od začetka akcije do takrat, ko je prišla prva pošiljka v Zagreb, so pretekle le tri ure. V akciji je sodelovalo veliko radioamaterjev iz vse Slovenije in znova se je pokazala njihova človekoljubnost.

FRANC DERGANC

Dom Majde Šilc prvi

Največ domiselnosti so na zanimivi prireditvi „Pokaži, kaj znaš" domov učencev Dolenjske in Posavja 28. aprila v Delavskem domu Edvarda Kardelja v Krškem pokazali Novomeščani, ki so dobili še priznanje za najboljšo točko ritmične skupine „Šok". Recitacijam, pevskim in glasbenim točkam se je pridružila ritmika in še kaj. V tem pestrem sporedu so domačini Doma učencev Milke Kerin, ki so se izkazali kot dobri organizatorji, zasedli 2. mesto, tretja je bila ekipa Doma učencev Otona Župančiča iz Črnomlja, četrti Brežičani in peti Sevničani.

Predsednik OK ZSM Stane Dvoršek je v imenu pokrovitelja – krške občinske mladinske organizacije podelil prvim trem moštvom knjižne nagrade, vsi nastopajoči pa so dobili priznanja. Mladi so tako na svojski način s kulturno-zabavno prireditvijo počastili praznike in maj, mesec mladosti.

„GLAS MLADIH"

Jutri bo v Črnomlju v glasbeni šoli avdicija za tradicionalno mladinsko glasbeno prireditev „Glas mladih". Na avdicijo, ko bo od 15. do 18. ure, prireditelji vabijo mlade pevke in pevce od 14. leta starosti naprej. Za razliko od prejšnjih let se letos lahko avdicije in seveda prireditve, ki bo 22. maja v Črnomlju, udeležijo poleg Belokranjcev tudi mladi pevci z druge strani Gorjancev.

ENO VPRAŠANJE – DVA ODGOVORA

– Že dolgo igrate skupaj?

Stekli cucki: Kako bi reku. Ne vem. Šele en let. Mal.

Krvava patka: Pa, čujte, mi smo zajedno već dugo, dugo. Kroz tri mesece biće već godina. Nije to tako malo!

– Veliko nastopate?

Stekli cucki: Ja, tko. Ne preveč ne premal. Igral smo v Lublan pa v Zagrebu pa v Skopju, pa tko.

Krvava patka: Mnogo. Imali smo vrlo uspešan koncerat u Žakanju. Došla je masa naroda, bilo jih je sigurno preko sto. Vrlo zapažen koncerat. Sigurno ste čitali o tome u novinama. Nas petorica lično bili smo na fotosu. U koloru. Trenutno sada pripremamo šou program u Malom Erjavcu. Tivi se interesira.

– Ko ste že omenili televizijo, me zanima, kako sodelujete z njo.

Stekli cucki: Ja, enkrat so nas predstavl v Pop godbi. Posnel so neko sranje, to pa je tud vse.

Krvava patka: Na tivi se za nas doslovice tuku. Na ekranima se još nismo pojavili jer nam ne nude dosta dobrih uslova, projekata, onako velikih, dostojnih velikih tivi zvezda. Ali dolaze naši trenuci. Preplavit ćemo sve ekrane i to u najkraće vreme. Zapamtite naše ime: Krvava patka.

– Kako pa je s snemanjem plošč?

Stekli cucki: Tri komade mamo na novi kompilacijski plošči Raztreseno seme. To pa je tud vse.

Krvava patka: Još ove godine snimit ćemo longplejku u Milanu, možda u Londonu. Nam trebaju dobre aparature, vrhunski majstori, hoćemo da dobijemo onaj pravi zvuk, naš zvuk Krvave patke.

– Dobivate veliko pošte?

Stekli cucki: Ja, tko. Nekaj pisem pa nekaj razglednic pa dopisnic. Nekaj malga, no.

Krvava patka: Mogu reći da poštari rade samo za nas. Baš razmišljamo o sekretarici jer sve to je već postala ludnica. Obožavateljica imamo toliko da ih ne bi mogli prevesti jednim jedinim avtobusom. Slobodno kažem da ovaj vek nije vek atoma, nego vek Krvave patke.

– In kakšni so vaši načrti za bodočnost?

Stekli cucki: Kva vem? Rad bi nastopal. Če nam uspe, tud v Cankarjevem domu.

Krvava patka: Kakvi su naši planovi, jeli? Pa slušajte: sad kad smo osvojili jugoslavensko tržište, možemo preko granica. Za Krvavu patku čuće pre godinu dana Kinezi, Amerikanci, svi, ceo svet.

– Kateri ansambel je po vašem v Jugoslaviji najboljši?

Stekli cucki: Jest mislim, da Krvava patka.

Krvava patka: I ja tako mislim.

TONI GAŠPERIČ